

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!

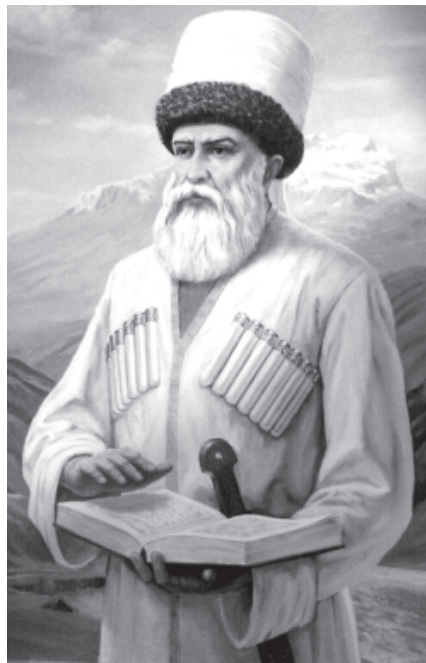
1920 – йисалай акъатзава

N 18 (10871) хемис 2-май, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

И мискинда Ярагъ Мегъамеда, Гъазимегъамеда, имам Шамила, къазикъумухви Жамалуддина чирвилер къачунай

Чехи шейхдин ирсинин къайгъуда

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Лезгистандин чилел чпихъ тарихдин метлеб авай надир чкаяр пара ала. Мисал яз, Къуьчхуьра авай XI асирдин жуьмя мискин, гъа и хуьревай, вичин къакъанвилел 20 метр алай тагъ квай муьгъ, Ахцегърин къеле, Лукварин хуьруьн мулкарал алай сур къеледин цлар, чехи бубайри дагъларин этегривни тик синерал кутур хуьрер ва масабур. Гъайиф хъи, абурукай гзафбур гъийляй-виляй вегъезва. И кардин къилин себебни руьгъдин имаратрин къадир тахун, къайгъударвал тавун я.

Малум тирвал, цIи Ахцегърин къеле эцигайдалай инихъ 180 йис тамам жезва. Тарихдинни архитектурадин федеральный метлеб авай и имарат Урусатдин мулкарал алай виридалайни къибледин къеле яз гъисабзава. Са вахтара къеледин дарамат цийикIа туькIуьрда, гъатта ина кадетрин корпус, музейни кардик кутада лугъудай ванер-сесер акъатна. Амма къуькьумар марф галачирбур хъана. Исятда лагъайтIа, къеле акваз-акваз чкIизва.

Алай йисан апрелдин эвел къилера Дагъустандин медениятдин ирс хуьнин рекъай Агентстводин къуллугъчийри Ахцегърин XIX асирдин къеле авай гъал ахтармишна. Малум хъайивал, мукъвара объектдин патарив гъай мулкар миьхъайла (залан техникадин куьмеқдалди) къеледин са цлаз хасаратвилер хъана. Агентстводин регъбердин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Руслан Шехмегъамедован гафаралди, къеледин патарив аваданламышунин къвалахар къиле тухудайла, къанун чIурнава. Медениятдин ирсиник акатзавай объектдин патарив гъи жуьредин къвалахар къиле тухуз

хъайитIани, талукъ органриз виликамаз хабарна къанзава. Жавабдарвални мукъаятвал тахъайла, ихътин крар арадал къевезва...

Вири Кавказда машгъур шейх, арифдар Ярагъ Мегъамедан хайи хуьревай мискиндин къисметни, гъайиф хъи, рикI тардайди я. Медениятдин надир имарат - вири республикадин, сифте нубатда, лезги халкъдин мал-мулк къенин юкъуз акъалтIай пис гъалда ава.

Къейд ийин хъи, Дагъустандинни Чечнядин имамрин муаллим, дагъвийрин руьгъдин буба яз гъисабзавай Ярагъ Мегъамед Вили Ярагъдал дидедиз хъана. Вичин уьмуьрдин чехи пайни ада ина акъудна. Ихтилат физвай мискин шейхдин буба Исмаил эфенди эцигнай. Чехи шейхдин саваддин бинени сифте яз гъа и мискинда кутунай. Гуьгъуьнлай ина Гъазимегъамеда, имам Шамила, къазикъумухви Жамалуддина чирвилер къачунай. Алай вахтунда Вили Ярагърин хуьр ичIи хъунихъ галаз алакъалу яз, мискиндихъни касни гелкъвезмач. Марфаринни ракъинин, гарарин “гъужумрик” сур тарих авай имарат чIана куьтягъ жезва.

Лагъана къанда, мискин цийикIа туькIуьр хъувунин месэла виликдай са шумуд сеферда къарагъарнай. Амма... Гила и месэла Ярагъ Мегъамедан ирсинин къайгъудар, вич адан хтулрикай тир Мегъарамдхуьруьн райондин имам Агъмад Мегъамедова гъиле къунва. Ада чи редакциядиз хабар гайивал, мискин цийикIа туькIуьр хъувун, Вили Ярагъдал хъфидай рехъ къайдадиз хкун ва мискиндин патарив мярекатар къиле тухудай махсус майдан туькIуьрун патал пул къватIава. Мергъяматлу и кардик пай кутаз къанзавай гъар са ватанэгълидиди пул Сбербанкдин картадин **5469600019954098** нумрадиз рекъе тваз, месэладин патарив сулар

арадал атайтIа, **+7 928 501-89-68** нумрадиз зенг ийиз жеда.

“Гъиле къунвай и карда чун сад хъана къанда. Чи Ватандин баркаллу векилрин машгъурвал арадал хкун, абурун ирс квардар тавун, экуь къаматар рикIера хуьн чи виридан буржи я”, - лугъузва Агъмад Мегъамедова. Чи фикирдалди, хайи чилихъ, халкъдихъ рикI кузвай гъар са касдин рикIе гъа ихътин фикирар ава. Ярагъ Мегъамед чи къилин винизвал, намусдин пайдах я. А пайдах гъаиша вине къун, несилрилай несилрал агакьарун лазим я. Килиг Имаматдин регъбер хъайи имам Шамила чи машгъур ватанэгълидикай вуч лагъанатIа: “Садр кванни шейх Мугъаммадан вязерин ван хъайи кас Исламдин пелендиз элкъведа ва душмандихъ галаз женгина ам магълуб жедач”. Гъакъван девлетлу векилар, карчийрни алверчийр аваз, чехи алимдин, шейхдин зиярат къе гъайиф чIугвадай гъалда ава. Чун, лезгийр, XX асирдин Гомер СтIал Сулейманан къвал-музей арадал хкидай чIавуз хъиз, мад сеферда сад жедай вахт алуькнава. Аваристанда шейх кучуькнавай хуьре - Согъратлда адан зияратдихъ хъсандиз гелкъвезва. Чун къулухъ акъвазун дуьз туш. Дагъустандин диндин меркезда - Вили Ярагъдал азандин ван хъжедайвал къуватар садна къанда. Хуьруьз цийи рехъ хъувурла, мискиндал чан хъайла, белки, бубайрин чилерал хтуларни хквен. Машгъур шейхдин Ватанда цийи несилар чIехи жеда. Ихътин чешнеяр авачизни туш. Мисал яз, куьгъне ДаркIушрин хуьр къалуриз жеда.

Играми ватанэгълияр! Ша чун миллетдин тIвар хкажзавай къвалахрилай къерех тежен. Мумкинвал авай гъар са касди и кардик къуьн кутан. Къуй чи виридан садакъаяр Аллагъди къабулрай, лезги чилел берекатар артух хъурай! Амин.

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Секинвалдай вахт алуькнавач

РФ-дин Хатасузвили Советдин секретарь Николай Патрушева къейд аевурвал, эхиримжи вад йисуз террордал машгъул жезвайбурун активвал 20 сеферда тIимил хъана. 2018-йисуз абуру террордин 9 тахсиркарвал ва са теракт авуна. 2014-йис рикIел хкайтIа, уьлкведа 16 агъзур теракт авунай.

► 4

ЭКОНОМИКА

Залан машинриз талукъ я

Бюджетдиз налогар яз къевезвай такъатрин къадар йисалай-суз артух жезва ва абуру автомобилрин цийи рекъер туькIуьруниз харжзава. ИкI, 2015-йисуз республикада транспортдин налог яз - 297,1 миллион манат, 2016-йисуз - 450,1 млн. манат, 2017-йисуз - 612,8 млн. манат ва 2018-йисуз 786,6 миллион манат къватIнава.

► 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Пеше майилвиллиз элкъвейла...

Ада чирвилер гайи хейлин ученикрикай жуьреба-жуьре пешейрин иесияр хъанва. Бязибуру муаллимвиллин пеше хъана, мектебда тарсар гузва. Гъелбетда, ибур муаллимдин гъакъисагъ зегъмет бегъерлуи хъайивилин ва мадни хъжедайдан гъакъиндай шагъидвалзавай делилар я.

► 8

КЪАНУН-КЪАЙДА

Инсанвиллин ерияр квадармир

Мусибатдин крар гзаф ава дуьньяда. Гъарда вичин макъамдал къуьл ийизва. Девлетар гъиле авайбуру кесибар инсанрай гъисабзамач. Бубайри лугъудайвал, тухда гишиндан гъалдикай хабар къадач, гена гъам кIева тваз алахънава. Ягънамус, гъуьрмет-хатур вири пулуна хъанва.

► 9

ХАБАРАП

Алимни я, къелемдин устаднин

1996-йисуз С. Селимова филологиядин илмрин доктордин дережа хвена. Девлетдин университетда испан чIалан ва латиноамериканский литературадин тарсар гузва. 2008-2010-йисара ам Девлетдин университетдин сенаторвиле, 2010-2012-йисара сенатдин президентвиле хкъана.

► 12

ХАБАРАП

“Илимдиз кам”

Олимпиададин къвалахар хъин патал аялриз (къелзавай классдилай аслу яз) 2-3 сят чара авунвай. Нетижда 17 аялди - 1, 9 аялди - 2, 16 аялдини 3-чкаяр къуна. Абуруз, талукъ тирвал, 1-3-дережайрин дипломар ва 2, 1,5 ва 1 агъзур манатдин къадарда аваз пулдин пишкешар, виниз тир чирвилер къалурунай 27 аялдиз грамотаяр ва 500 манатдин къадарда аваз пулдин пишкешар гана.

► 15

Хушвилелди къабулна

29-апрелдиз Дагъустандин Кьил Владимир Васильев "КамАЗ-мастер"-дин экипаждихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Дагъустандин чилел атанвай мугьманар хушвилелди тебрик авур Владимир Васильева "КамАЗ-мастер"-дин экипаж республикадиз атун лишанлу ваъиа тирди къейдна.

Гуьруьшда иштирак авур РД-дин физкультурадин ва спортдин рекъай министр Мегьамед Мегьамедова малумарайвал, тешкиллувилдин жигъетдай лап вини дережада аваз тухвай члехи серенжемди - автогонкай-рай экипажди къалурай мастер-классди - регионда спортдин и жуьре тележедани машгур авуниз къуллугъда.

Санал къвалахунихъ умудлувал къалурнагди, РД-дин Гьукуматдин Председатель Артем Здунова Дагъустандихъ са тимил гъазурвилер акурдалай гуьгъуьниз автогонкайр тешкиллудаказ киле тухудай тлебии лап вижевай шартлар авайди къейдна.

Вичин нубатдай яз "КамАЗ-мастер"-дин экипаждин пилот Айрат Мардеева чеб Дагъустандиз сифте яз атанвайдан, адан тлебиатдин гуьзел шартлари чеб гьейранарнавайдан гьакъиндай малумарна: "Дагъустандин накъварал атайвалди, чаз гьар са 20-30 километрдин мензил атайдалай гуьгъуьниз чилин къурулуш дибдай дегиш жезвайди ахуна. Ина гьакъикъатдани итижлу ва жуьреба-жуьре дережайрин автогонкайр тешкилиз жеда. Иниз инсанар къведа", - инанмишвал къалурна капитанди. Ада "КамАЗ-мастер"-дин ко-

манда жегил несил вердишарунин месэладли клевелай машгур жезвайдан гьакъиндай малумарна.

"Чиди спортдин республика я. Акъажунар киле тухунин руьгъ дагъустанвийрин ивидик квайди я", - къейдна Дагъустандин Кьили. Ада Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибовал, туризмдин ва халкъдин художественный сентаквилерин рекъай министр Расул Ибрагимовал республикада автомаршрутар тешкилуни планар кьилиз акъудунин къвалахдик активдаказ экечлун тапшурмишна.

Къейд ийин, "КамАЗ-мастер"-дин команда спортда лап машгурвал къазанмишна-вайди я. Набережные Челны шегъердай тир автогонщикри, чи "КамАЗ" машинра аваз акъажунра иштирак авуналди, дуьньядин автомобилрин промышленностдин квенкве жергейра авай "Мерседес", "МАН", "Рено", "ДАФ", "Жинаф", "Хино", "Татра", "Ивеко" маркайрин автомобилра аваз майдандиз экъечизавай спортсменрихъ галаз киле физвай баришугъ тежер женгера хейлин наградаяр къазанмишна. "КамАЗ-мастер"-дин экипажар 16 сеферда "Ралли Дакар" акъажунра гьалиб хъана.

Мугьманрихъ галаз киле тухвай гуьруьшда РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова, туризмдин ва халкъдин художественный сентаквилерин рекъай министр Расул Ибрагимовал иштиракна.

27-апрелдиз РД-дин здравоохраненидин министр Жамалудин Гьажиибрагимова Сулейман-Стальский районда агъалияр къабулна. Абурук къалабулух кузавай са жерге суалриз жавабар гайи гуьруьш райадминистрациядин дараматда киле фена. Ана Сулейман-Стальский райондин кьил Нариман Абдулмуталибова, РД-дин здравоохраненидин министрдин заместитель Салман Агьмедова, райадминистрациядин кьилин сад лагъай заместитель Лацис Оружева, райондин общественный палатадин председатель Алимет Мейланова, Сулейман-Стальский ЦРБ-дин кьилин духтурдин заместитель Мумина Абдулаевади ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Бутхуьруьнви Эрзиман Жарулаева ва Цийи Макъарилай тир Агьмад Магьмудова чеб къезилвилер аваз дарманралди таъмин тавунин жигъетдай шикаятна. Райондин кьил Нариман Абдулмуталибова министрдин районгъалияр вичин патавни и месэладин патахъай гзаф къезвайдакай лагъана. Жамалудин Гьажиибрагимова и месэла вичин гуьзчивилик жедайдахъ инанмишарна.

Махсус центрайра чпин багърияр сагъарун ва реабилитациядин курс киле тухун патал квотайриз талуьк месэладин патахъай министрдивай куьмек тлалабиз Испикай - Рита Гьабибулаева, Агъа Сталдилай - Жабраил Асланов, Къасумхуьрелай Мегьамед Алиев атанвай. Ж.Гьажиибрагимова абуруз месэладиз килигун, куьмек гун хиве къуна.

Куьмекун хиве къуна

Жамалудин Гьажиибрагимова и юкъуз 12 агъали къабулна. ИкI, Къварчагърин хуьрай тир Зейнулагъ Наврузова са шумуд месэладин, гьа гьисабдай яз хуьре амбулаториядин дарамат эцигунин, Къварчагъ дередин агъалийрив "Тади куьмек" вахтунда агакунин, вичин хчин свас, Экендал медсестра яз къвалахзавай Наталья Наврузова Къварчагърин хуьруьн ФАП-диз хкунин патахъай куьмек гун тлалабна. Министрди и месэлайрал гуьзчивал авун хиве къуна, гьакъни Сулейман-Стальский ЦРБ-дин кьилин духтурдин заместителда Наталья Наврузовадиз кьве хуьре-Экендални Къварчагъа къвалахдай мумкинвиллиз килигун тапшурмишна.

Къасумхуьрелай тир Элита Османовади 2001-йисуз ханвай, церебральный параличдин ва эпилепсиядин какахъай приступри азаб гузвай вичин хциз инвалидвал тайинарунун патахъай куьмек гун тлалабна. И месэладиз талуьк яз министрди Дагъустан Республикадин МСЭ-дин Кьилин бюродин регъбер Шамил Рамазановаз телефондай зенгна. Гьакъни Сулейман-Стальский ЦРБ-дин векилдиз лазим документар туькьурунин тапшуругъ гана.

Райондин общественный палатадин председател Алимет Мейланова министрдивай "Тади куьмекди" менфятлудаказ къвалахун патал лазим шартлар тешкилуни, Герейханован хуьруьн участковый больницада капиталнидаказ ремонт киле тухунин, поликлиникада стоматологиядин кабинет алай аямдин тадаракралди таъминарунун ва ЦРБ-да чиркин ятар михъдай имаратар ремонт авунин месэлайрай куьмек гун тлалабна. Жамалудин Гьажиибрагимова Алимет Мейланован арза вичин гуьзчивилик кутун хиве къуна. Кьилди къачуртла, Герейханован хуьруьн участковый больница РД-дин здравоохраненидин министрстводин балансдал вахкайла, ам капиталнидаказ ремонт авунин месэладизни килигда. Муькуь кьве месэладайни лазим серенжемар къабулда.

Агъалияр къабулуниз талуьк гуьруьшдал Нариман Абдулмуталибова райондин медицинадин идарадин къуллугъчийри мажиб вахтунда къачун тавуниз талуьк месэла кьарагъарна. Министрди и месэладай кьил акъуддайдахъ инанмишарна. Амай вири месэлайрин патахъайни Ж.Гьажиибрагимова агъалияр гьавурда туна, лазим тапшуругъар гана.

Гафунихъ - къени карни

Хатима НИСРЕДОВА

И муьквара Москвада вироссиядин журналистрин арада "Гафунинни хъсанвилдин алакъада" ("В союзе слова и добра") лишандик кваз киле тухвай конкурсда гьалиб хъайибуруз пишкешар гунин шад мярекат хъана. Абурун жергеда чи ватангъли, машгур публицист ва общественный деятель Алик АБДУЛГАМИДОВНИ авай. Дагъустандин журналист "Альтруист кьин, ва я алай аямдин мектебдин драма" макъала гваз "Периодикадин издание" номинацияда гьалиб хъана. "Дагъустандин правда" газетда чапнавай ам вичин хуси такъатрихъ хуьрерин аялриз алай аямдин школяр эцигун кьет авур, амма нетижада вичин кьил гзаф къадар силисра гъатай инженер Фриду Шагъпазоваз бахшнава.

"Адетдин советрин инженердин" тереп Россияда машгур журналистди хвена: Алик Абдулгамидова неинки масабуроз гьакъи-суздаказ куьмек гуз клан хъайи эцигунардайдак са жерге макъалаяр хъена, гьакъни ада уьлкведин Президентдиз арадал атанвай гьалдикай гуьруьшдин вахтунда суьгьбетни авуна.

Конкурс тешкилай "Уьмуьрдин цар" ва "Россиядин телевиденидин академия" фондари Дагъустандин журналистдин макъалайриз еке кьимет гана ва пишкеш гьилий-гьилиз вахкун патал адаз Москвадиз мугьман хьун теклифна.

Алай йисуз конкурсдиз Россиядин вири регионрай 260-далай гзаф къвалахар атанвай.

Цийи карханаяр ачухда

Республикада прунз гьялдай завод ва яклун пуд комбинат ишлемишиз вахкун патал гъазурвилер аквазва.

РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрстводи хабар гузвайвал, а карханаяр Къизляр, Ахъегъ ва Къаякент районра, гьакъни Кьиллепатан Сухокумскда кардик кутада.

ИкI, Къизляр райондин Сарсар хуьре прунз гьялдай завод муьквал вахтара ишлемишиз вахкуда. Адавай суткада 120 тонн продукция гъазуриз жеда.

Ахъегъ районда эцигзавай яклун комбинат гъазурвилдин дережа 98 процентдиз, амайбуз гъазурвилдин дережа, талуьк тирвал, 80 ва 30 процентдиз барабар я.

Яклун комбинатра къарамалар ва лапагар туклунилай гьейри, як гьялунал, дулдурмаяр ва яклун маса продуктар гъазурунал машгурал жеда.

Чехи Гъалибвили - 74 йис

Гимийрин маяк

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Ватандин азадвал, абадвал патал кыле феи важиблу вакъайра дагъвийрини баркаллувилелди иштиракна. Га ихтинбурукай яз, чавай Къурагъ райондин Кумухърин хуьрай тир **МАМЕДОВ Жавад Агъаметовичан** тварни къаз жеда. Адан яргъи ва вакъайрив ацанвай умуьрдай, къисметдай, гуьзгуйдай хъиз, гъар са дагъвидин яшайиш акъазва.

1910-йисар тир. Тагъиеван пристандал са къас фу къазанмишун патал экуьнлай няналди пар ялзавай Агъамета Бакудиз хва Жавадни тухвана, ам татаринни урусин 3-нумрадин школадик кутуна. Келиз гъикъван ашкъи авайтлани, шартлар масадбур тир. Гзаф вахтара руфуну фу, чантада дафтар, ктаб авачиз, гъикл келдайди хъуй? Жавад кола гадардай чкадал атана. Амма и кардикай хабар хъайи Сулейман Сани муаллимди кумухъвидиз куьмекзава, ам, диде-буба амачир етим я лагъана, 4-нумрадин школадик кутазва. Етимрал ина пулсуз партални алуькзавай, абуруз тлуьнни гузвай. Школа куьтягъай гада Бакудин Алексеван тварунихъ галай училищедик экечна. Гъайиф хъи, инаг акъалтариз хъанач. Дахди къазанмишзавайди бес жезвачир. Хуьре амай клуьд кыл хизанни хвена кланзавай. Жавадакайни бакуви Рзаев Юсуфан ракуькай шейэр ийидай мастерскойдин шаклурт хъана.

Бакуда бахт жагун тавур бубани хва хайи макандиз хтана. Хуьрера большевикри цийи умуьр къурмишзавай. Яшайиш хъсан жедайдак Мамедоврини умуд кутунвай. Бакуда амаз абурун большевикрин мярекатра хъанай ва абурун къастарикайни хабар авай. Къасумхуьрел феи гададал Бакудин рабочий, 1905-йисалай партиядин член ва гила РКП(б)-дин Куьредин округкомдин председател хъанвай Акимов Къазибег туьш жезва. Келиз-хъиз чизвай, политикадин жигъетдай къатлунар авай гада са кеспидикин квачирди чир хъайила, Жавад вичин секретарь-адъютантвиле тайнарна. Гада комсомолдин жергейризни къабулна. Ада машгур инкъллабчияр тир Юзбегов Тарикъулидихъ, Сафаралиев Гъажиметахъ, Акимов Къазибеггахъ галаз санал къвалахна, хуьрера цийи яшайиш тешкилуни карда иштиракна. 21 йиса авай жегъилдихъ гъихътин алакьунар авайтла субутарун патал - са делил. Къурагъ райкомдин инструкторвиле везифаяр тамамарзавай Мамедов са шумуд вацралай РКП(б)-дин райкомдин 1-секретарвиле хъяна. Къве йисалай адан умуьрда гуьзлемеш тавур дегишвилер кыле фена. Москвадин госуниверситетдин патав гвай Покровскийдин тварунихъ галай рабфакиз келиз ракуьрай кумухъвиди ахпа Москвадин Молотован тварунихъ галай энергетикадин институтни, Ленинграддин Ворошилован тварунихъ галай гуьлери даяедин Академия акъалтарна. Ам 1936-йисуз Чулав гуьлуьн флотдиз рекъе туна. Гуьлуьн портунин базаддин начальник-

виле тайнарнавай адан везифаяр муракаб-бур тир: цин кланикай фидай луьткъвар датлана къайдадик кваз хуьн, абуру къабулдай, къаршиламишдай, рекъе твадай чкъар цийи-кля тукьлуьр хъувун, гимияр ремонт авун...

1941-йисан 22-июндиз Жавад Мамедов Севастополда авай. Чулав хабарди ял язавай вири военный чпин частариз хъана. Флотдин командованидив гимияр даяедин гъалариз гъазурунин эмирни агакъна. Чулав гуьлуьн Флотдин матросри даяеда душмандин винел гъалибвал къазанмишунин карда еке къегъалвилер къалурна. Кумухъвиди регъбервал гузвай инженеринни техникрин къурулушди къизгъин женгер кыле физвайлани, душмандин самолети бомбаяр гадарзавайлани, цин кланикай фидай чи луьткъвейриз минайрикай рехъ ачухзавай, члур хъайибур са куьруь вахтунда тукьлуьр хъйизвай, гъар са гими, луьткъе нубатдин женгиниз гъазурзавай.

Фашистар Севастополдиз лап мукъва хъайила, гимийриз къуллугъзавай база Кавказдин портуниз акъудна. Тадаракламиш тавунвай портарин лап четин шартлара инженер-майор Мамедова гимийриз технический рекъай къуллугъ авунин месэла устадивилелди гъялна. Идан патахъай Ж.Мамедоваз ганвай женгинин характеристикада полковник М.Кулика икк хъенва: "Бажарагълу инженер, еке тешкилатчи, виклегъ командирдин регъбервилек кваз са куьруь вахтунда цийи чкадал гуьлуьн порт женгининдаз элкъуьрна: зарядка ийидай, компрессорный, дистилляторный станцияр, аккумуляторин мастерскояр кардик кутуна. Вири и къвалахар, къерехдин са жуьредин такъатарни харж тавуна, технический рекъай садан куьмекни галачиз, чандилайни гъил къачуна, яратмишдай тегъерда къвалах тешкилна, тамамарна. Вири станцийри даяе куьтягъ жедалди цин кланикай фидай луьткъвейриз къуллугъна. И карди гуьлелер кыле физвай женгера чи матросризни гимийриз датлана гъалибвилер къазанмишдай мумкинвал гана".

Севастополь, Одесса ва маса шегъерар душмандикай азад хъуурла, Ж.Мамедовал мадди важиблу ва хаталу месэла тапшурмишна: чи гимийрин гъерекат акъвазар тавуна, гуьл душманди тунвай къван минайрикай, бомбайрикай михъун. Гъатта куьмекдиз Ленинграддай физикарни атана. Капитанди ва адан гъилик квай матросри, инженерри, маякри хъиз, чи луьткъвейриз цин кланикай вилекди фидай экв гана. Идалай гуьгуьнлиз лезги хци кветен тапшургъадалди Балтийский гуьлуьн цин рекъерни минайрикайни бомбайрикай михъна, женгинин гимияр гуьнгуьна хтунни, цийи кадрияр, техника гъазурунин карда активнидаказ иштиракна. Садбур патал даяе 1945-йисуз акъалтланта, полковник, сад лагъай рангдин капитан Жавад Мамедова лагъайтла, 1955-йисалди, отставкадиз фидалди, къуллугъ авун давамарна, яни Советрин Союздин даяведихъ галаз алакьалу хъайи вири гуьлери амуькай бомбаяр, минаяр хатасуз ийидалди. Гъелбетда, исятда и гафар хъин регъят я, амма цин клане минайрихъ галаз женгиниз экъечзавай ксар датлана хаталувилик квай. Абуру усалвал къалурна.

Даяеда ва даяевилай гуьгуьнни йисара къалурай къегъалвилерай, баркаллу зегъметдай Жавад Мамедоваз Яру Гъетрен, Яру Пайдахдин, Ватандин даяедин 1-дережадин орденар ва 11 медал хъана.

Партиядин ва комсомолдин ветеран, даяедин ва цийи умуьрдин ялавлу чархачи Жавад Мамедова 1960-йисара республикадин общественный организацияра (Махачкъала шегъердин комсомолдин ветеранрин советдин член, ВЛКСМ-дин обкомдин ва партиядин ветеранрин советдин председател, республикадин край чирдай музейдин ветеранрин советдин член, республикадин ДОСААФ-дин член... яз) къвалахна ва жавадар, жегъилар ватанпересвилеин руьгъдаллаз тербияламышунин карда гъевседивди иштиракна. Баркаллу хва хуьруьнвири, чидайбуру рикелай алудзавач.

рихъ, конструкторихъ галаз сих алакьада аваз къвалахун ва ихътин маса везифаяр авай. И крарал зи рикл алай, гъавилей армиядин чехи командиррин патай туьнбуьгъни хъанач, абуру зи къвалахдилай разивал къалурна.

1988-1993-йисара Абдулаким Абдулаевича сифтедай Дагъустан Республикада, гуьгуьнлай Удмуртияда, МЧС-дин гражданский оборонадин штабда ИТО-дин (инженерно-технический отдел) начальниквиле къвалахна, ахпа ам отставкадиз фена.

"Вуж къекъведа, табурлу кыл къуна, Ам рекъелай алудиз жеч, гъил къуна", - хъенай Низами Генжевиди.

Къилихда - инсанвилеин муг

Хазран КЪАСУМОВ

Гъар са халкъдихъ общество патал баркаллу крар авур ва ийизвай рухварни рушар ава. Га ихтинбурукай сад Яракьлу Къуватрин полковник **Абдулаким Абдулаевич ГЪАЖИМУРАДОВ** я.

*Ватандин сир алцум жедач
Камарални чиплерал,
Ам алцумиз жеда анжах
Адахъ кузвай рикелрал,*

- хъенва чи бажарагълу шаир Майрудин Бабаханова вичин са шиирда. Завай инанмишвилелди лугъуз жеда хъи, михъи рикл авай, сабурулу къилихдин, дамах гвачир итим хъиз, Абдулаким Абдулаевич Ватандихъ рикл кузвай къегъал хвани я.

...Абдулаким 1946-йисан 8-августдиз Агъа Арагърин хуьре муаллимдин хизанда дидедиз хъана. Ада хуьре 4-класс куьтягъна. Вад ял авай Гъажимурадovin хизан Къасумхуьрел куьч хъана. Абдулакима 1964-йисуз гъана юкъван школа акъалтарна.

- А йисар регъятбур тушир, - рикел хкизва А.Гъажимурадова. - Чи хизанни агъваллу я лугъуз жедачир. Зи чехи кве ваха Махачкъалада келзавай, къвале залай гъевчи кве стхани авай. Гъикъван четин тиртлани, зун ПВО-дин къушунрин Вильнюс шегъерда авай училищедик экечна. 1967-йисуз анаг "радиотехник" пешекарвал къачуналди акъалтарна. Лейтенант яз хуьруьз хтай за хизандиз жува къватлай пулунихъ газдин пич, холодильник, телевизор къачунай...

Жегъил офицерди вичин къуллугъдин рехъ 1967-йисуз цийиз арадал атанвай Гъавадинни Космический къушунра электромеханикадин отделда сменадин начальник яз башламишна. И везифаяр ада 1970-йисалди кыле тухвана. Гуьгуьнлай Абдулаким Абдулаевича Куйбышевван тварунихъ галай Военно-инженерный академиядин электромеханический ва регъбервал гудай инженервилеин факультетар акъалтарна.

Са къадар йисара ада промышленностдин карханайра военный векил яз, 1983-1988-йисара Москвада УНР-дин къилин механиквиле къвалахна.

- Промышленностдин карханайра военный векилвал авун жавадар къвалах тир, - лугъузва А.Гъажимурадова. - Гъикл лагъайтла, зи хиве армиядиз рекъе твазвай тадаракрин еридал гуьзчивал авун, конструктори гъазурзавай чертёжар ахтармишун, рехнеяр квай тадаракар элкьуьр хъувун, заводдин кыле-

Умуьр Ватандиз бахш авур А.Гъажимурадовани халкъдиз, обществодиз къуллугъ авун давамарзава. Полковник кыле авай райондин даяедин, зегъметдин, Яракьлу Къуватрин, къайдаяр хуьдай органрин ветеранрин советди райондин кыл Нариман Абдулмуталибовахъ, общественный тешкилатрихъ, УСЗН-дихъ, КЦСОН-дихъ ва маса къурулушрихъ галаз сих алакьада аваз къвалахзава. Советда "Полковникрин клубни" кардик ква. Адан членри лишанлу вакъайриз талуькарна тухузвай мярекатра, школадай къеце тухузвай серенжемра, ачух тарсара, общественный акцияра иштиракзава.

Абдулаким Абдулаевича, "Полковникрин клубдин" член Магъсуд Магъмудова Цийи Макъарин юкъван школада лап хъсандиз келзавай аялриз чпин патай пулдин премияр гуз са шумуд йис я.

Советди школайра "Юнармия" отрядар тешкилул, "Зарница" къугъунар тухун патални еке къвалах тухузва.

Райондин ветеранрин совет Дагъустан Республикада хъсанбурукай сад я. Икк, 2017-йисан нетижайрай къвед лагъай чка кюр адаз вете-ранрин Дагсоветди пулдин премия гана.

Ватанпересвилеин, тербиячивилеин, насигъатчивилеин къвалахдай совет РФ-дин даяедин, зегъметдин, Яракьлу Къуватрин, къайдаяр хуьдай органрин ветеранрин Союздин председател Моисееван куьл алай Гуьрметдин грамотадиз ва махсус знакъиз лайихлу хъана.

Запаса авай полковник А.Гъажимурадоваз яргал йисара Яракьлу Къуватрин жергейра намуслуказ къуллугъ авунай, Ватандин вилек лайихлулерай са шумуд орден, медалар ганва.

Ватан, общество, халкъ патал менфятлу са вуч ятлани алакьун, агъалийрин патай гуьрмет къазанмишун гъар са инсан патал виридалайни чехи наградая, - лугъузва Абдулаким Абдулаевича.

А.Гъажимурадов кветен хатл авай мухбирни я. Ада районда кыле тухузвай мярекатрикай, ветеранрин советдин къвалахдикай РФ-дин "Ветеран", "Учитель Дагестана", "Куьредин хабарар" газетриз итижлу макъалаярни хъизва. Къени инсан, запаса авай полковник, хъсан общественник Абдулаким Гъажимурадовакай макъала заз шаир Рамазан Каитован ширдин цлараралди куьтягиз кланзава:

*Инсанвилеин муг авур кас къилихда,
Умуьрда чка жедач адаз синихда.*

Секинвалдай вахт алукьнавач

Хийир ЭМИРОВ

Алай вацра Дагъустан Республикадин терроризмдиз акси комиссия кардик кваз вад йис хъана. Адак республикадин хейлин министерствойрин, ведомствойрин, общественный организацион векилар кутунвай. Ам тешкилунихъ кьетлен метлеб авай. Дагъларин уьлкведа терроризмдин, экстремизмдин идеологиядин таъсирдик акатнавайбурун, яракь къачуна, тамариз физвайбурун, международный бандитрин тешкилатрик экечизавайбурун вилик пад къадай серенжемар герек къевезвай. Гъавилияй АТК-дин хивени кьилин везифа тунвай: жуьреба-жуьре мярекатар (лекция, заседание, элкъвей столар, форумар, суьгьбетар...) тухуналди, жегил несилрин арада терроризмдин, экстремизмдин идеологиядиз акси, профилактикадин кваллах тухун.

Кардик кваз са акъван гзаф вахт туштани, комиссияди вичикай менфят авайди къалурзава. Комиссиядин членри, чайрал физ, телеф хъанвай боевикрин, абуруз куьмекар гузвай амадагрин хизанрихъ, уьмуьрдун юлдашрихъ галаз гъавурдик кутунин кваллах тухузва. И карда абуруз къайдаяр хуьдай органрин векилрини куьмекзава. Къе гзафбуру къейдзавайвал, къабулзавай серенжемрин негжада республикада хъсанвиле дегшивилер жезва. Агъалийрик, вилик йисара хъиз, къалабулук кумач. Амма, уьлкведин Президент Владимир Путина са совещанидал къейд авурвал, гьеле секинвалдай вахт алукьнавач. Гьам къецепата кардик квай терроризмдин международный тешкилатри, гьам чи уьлкведа чпикай инлай-анлай хабар гузвай экстремистри, террористри ислъгъ инсанрин гугъуьлар чурзава. И мукьвара террористри Шри-Ланкада арадал гъайи мусибатдин хъиткьинарунри, телеф ва хирер хъайи къван инсанри са кардин гъакьиндай шагидвалзава - терроризм инсаниятдиз акси зулум, инсафсуз гьерекат я. Адахъ галаз, вири сад хъана, женги чулуна кланзава.

Са рахунни алагъ, Россияда терроризмдин идеологиядиз акси яз тухузвай кваллахдихъ негжаяр жезва. РФ-дин Хатасузвили Советдин секретарь Николай Патрушева къейд авурвал, эхиримжи вад йисуз террордиз машгуьл жезвайбурун активвал 20 сеферда тими хъана. 2018-йисуз абуру террордин 9 тахсиркарвал ва са теракт авуна. 2014-йис рикел хкайтла, уьлкведа 16 агъзур теракт авунай.

Идахъ галаз сад хъиз алатай йисуз махсус къуллугърин ва къайдаяр хуьдай органрин векилри террориствиле 36 тахсиркарвиле вилик пад къуна. 65 боевик, гъа гьисабдай яз 10 башчини тергна, 36 башчи, 236 бандит ва абурун 589 амадаг къуна. Уьлкведин 24 региондай международный террориствиле организационрин 70 ячейка дуьздак акъудна. Абурукай 38 Россияда къадагъа авунвай ИГИЛ-дихъ галаз алакьада авайбуру тир. Абуру Россиядай ва СНГ-дин уьлквейрай чпин таъсирдик акатдай жегилар жагъурзавай ва боевикар гъазурзавай лагерриз рекъе твазвай.

Россиядин маса регионри гекъигайла, Кеферплатан Кавказдин республикайра террористри ва экстремистри фадлай чпиз чкаяр къуна. Гьелбетда, виликан къадарда амачтани, абурун эхир хъанва лугъузни жеда. Идан гъакьиндай СМИ-риз мукьвал-мукьвал акъатзавай хабаррини шагидвалзава.

Лап гъа и йикъара ФСБ-дин общественностдихъ галаз алакъаяр хуьзвай Центради Чечнядани Дагъустанда вад

боевик кьурдакай малумарна. Абурукай къведа (Ставрополдин крайдай тир Тахир Бегельдиева ва Нариман Отепова) Ш.Басаеван ва Э.Хаттабан бандитрин дестейрик кваз 1999-йисуз Дагъустандал вегъенай. Рикел хкин, а чавуз 280 дагъустанви телеф ва 800 касдилакь виниз агъалийрал хирер хъанай.

Бандитрилай гъейри, террористрин ячейкаярни дуьздак акъудна. Абурук квайбуру Каспийскда ва Грозныйда полициядин къуллугъчийриз акси тахсиркарвилер авуниз гъазурвал акъазвай. Тапшуругъар абурув интернетдай агъанавай. Талукь органриз абурун квалерай тапанчияр, гранатар, чукуллар, автоматар, патрумар, хъиткьинардай затлар жъгъана.

Гзаф дагъустанвиер мягътеларай хабар Махачкъаладин УМВД-дин виликан начальник Раип Ашиковахъ галаз алакьалуди хъана. Ам, террористар пулуналди таъминарзава лугъуз, шак фена, къунва. Гъадахъ галаз Каспийскдин ОМВД-дин начальникдин везифаяр тамарзавай Зиявудин Ашиковни къунва.

28-мартдиз ФСБ-дин ва СК-дин векилри Хасавюрт районда "Вагъабован бандитрин дестедан" иштиракчи къуна. И дестеди 9 йис идалай вилик Москвадин метродин "Лубянка" ва "Культурадин парк" станцийрал поездар хъиткьинарнай. Нетижда 40 кас къенай. И дестедин башчи Мегъамедали Вагъабов, са тими вад арадай фейила, тергнай. Ингъе гила метро хъиткьинарвайбурукай эхиримжи иштиракчини гьеле гъат хъувуна.

Гъайиф къведай, пашманардай кар ам я хъи, террористрин чилина рушар, дишегълирни гъатзава. Хейлибуру Сириядиз, Иракдиз акъатнавайдакай чаз фадлай малум я. Бязибур Иракдин дустагъра ама. Ингъе мад са хабар: Сирида чи уьлкведа къадагъа авунвай ИГИЛ-дин лагердал гьукуматдин аскерни гъужум авурла, ана авай дагъустанви дишегъли Гуьлнара Рустамовани телеф хъана. Буйнаксдак тир 43 йисан яшда авай дишегълини къуна. Адак террористар патал пулар къватзава лугъуз тахсир кутунва.

Месэла датана фикир гана кланзавайди тирдакай и йикъара Николай Патрушева Махачкъалада Кеферплатан Кавказдин федеральный округдиз талукь месэлайрай тухвай совещанидални лагъана. Ада алатай йисуз террориствиле гьерекатар Мукьвал тир Рагъэкъечдай патан региондай Кеферплатан Кавказдин федеральный округдин мулкарал хъунин кьурхулувилер арадай акъудунин рекъей, терроризмдинни экстремизмдин вилик пад къунин, абурун аксина женг чулуунин рекъей ийизвай чалишмишвилер артухарун чарасуз тирди кьетленда-каз рикел хъана.

Россиядин Совбездин секретардин гафаралди, къанун-къайда хуьдай органри, махсус къуллугъри регионрин государстводин властдин органрин иштираквал аваз гъа ихътин кваллах тухвана. "Идахъ галаз сад хъиз, чпиз пучвилер хъанватлани, дуьньядин террориствиле тешкилатрин эмиссарри инсанар чпин терефдал желб авунин кваллах тухунин цийи алахъунар ийизва. Сифте нубатда абуру жегилрин кьил-кьилелай алудун патал еке чалишмишвилер ийизва", - малумарна Н.Патрушева.

Ихътин шартлара гьалар къизгъин хъуниз рехъ тагунин мураддалди жуьреба-жуьре кьурулушри саналди тир кваллах даварун къенин йикъан истемешун я. Гъа са вахтунда жегилриз ватанпересвиле, ахлакьдинни марифатдин тербия гудай, абуру терроризмдин, экстремизмдин идеологиядивай яргъа ийиди серенжемарни артухарна кланда.

Веревирдер

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделедин редактор

Лезги чалаз хас тушир и къве гафни макъаладин кьилиз гъунин себеб ам я хъи, абуру къведни чаз гилан аямда гзаф ван жезва.

Оптимизация - са кар, са зат, кьурулуш, къуллугъ лап хъсанарун, къулай авун, чебни харжияр тимилярунин рекъелди.

Онкология - инсандин беденда цийиз арадал къевезвай чуру клеткайриз (азарриз) талукь илим, ахътин азарар терг авунин рекъей медицинадин са хел...

Акъазвайвал, къве гафни чпин асул манайрин жигъетдай мукьва я (-тимилярун.) Чи политикри, экономистри, философри, тарихчийри абуру гзаф ишлемешунихъни гъа инал лагъанвай хътин себеб - манайрин мукьвал ава. Оптимизацияди онкологиядиз куьмекун лазим я: тимиляр харжийралди беденда жезвай чуру азаррин (клеткайрин) къадар тимилярун, инсан сагъламарун.

Оптимизация ва онкология

Обществода арадал къевезвай татугайвилер, хийир тагуз, ийизвай еке харжияр, маса магърумвилер бес гъа инсандин беденда арадал къевезвай азарар хъиз тушни? Общество азаррикай хуьн тавуртла, мукьвал-мукьвал ам михъдай серенжемар къабул тавуртла, яни, духтурри лугъудайвал, диагноз дуьз эцигиз тахайтла, гъа онкологиядин азарри хъиз, чуру гьалари, алакьайри, къалпвилери, къаршивилери общество тьуна куьтыгъун мумкин я. Виликди фидач ам.

Вири ихътин гьалар авайди къенин аямда чи обществодин гзаф край, къабулзавай къарарай, серенжемай, алахъунрай акун тавуна туш. Ик тирди чи кьилин регъберри раижзавай чарарайни, ийизвай бязи рахунрайни, гузвай теклифрайни, акъудзавай къарарайни, хейлин СМИ-ра гузвай хабаррайни, бязи центрайрин векилри ийизвай веревирдерайни чир жезва. Кланзавайди абуру дикъетдиди келун, руьгъда иливарун ва абуруз кьиметар гун я.

Ингъе зи вилик и мукьвара акъатнавай "АиФ" газетдин 13-нумра ква. Адан 4-чина "Ачух трибуна" рубрикадик кваз "Вучиз, тимилярзаватлани, чиновникрин къадар артух жезва?" макъала чапнава. (Автор - Николай Миронов, экономикадинни политикадин реформайрин Центрадин руководитель).

Ана къейднавайвал, чина госаппарат къадарсуз чехи я, менфятлувал бес къадардинди туш. Пландак бинеламишнавай экономика туштани, чи министерствойра, ведомствойра СССР-дин вахтариндалайни штатар гзаф хъанва.

Икъван хилер-путар гзаф тир госаппаратди Россиядин тарихдин XVII асирдин гьалар рикел гъизва. Гъа члавунни гъар са гъвечи къуллугъдизни гъакъван гзаф "приказар" (чиновникар) кардик кутунвай. Чебни акъван менфятсуз тир хъи (яни абуру государстводин бюджет незвай - М.Ж.), чехи пачагъ Сад лагъай Петрдиз администрациядин рекъерай лап чехи ва гъакъван четин реформаяр кьиле тухун герек хъанай...

Рикел герек авазни, авачизни гзаф тарар акрунавай багъ къевезва. Вад къелемдин чкада цуд акруналди абуру артух бегъер тагудайди багъманчи туширдазни чидач... Бес чиновникрин къадар?..

Завай инал тивар къунвай макъаладал шак гъиз жезвач. Маса гъич са жуьрединни ахтармишунар кьиле тухун тавуна, чи гъар са хуьруьн, поселоқдин, райондин, шегъердин администрацийрал вил вегъейтлани, акъада: штатрин къадар акъван гзаф хъанва хъи, ни вуч ийизвайди ятла, садазни чидач. Са чар тукьлуьриз клан хъайитла, ам гъа са кабинетда варцаралди гъилляй-гъилиз фидач, ахпа «ви кар тукьлуьрзава» лагъана, жаваб къведа.

Чи республикада авай къадар министерствоярни агентствояр, комитетар, управленияр, департаментар... Россиядин Федерацияда,

белки, авач жеди. Са тлебиат "хуьн" патал агъа клан 7-8 ведомство, гъакъван институтарни, инспекциярни, контролерарни кардик ква. Гъа и члавуз майишатар чеб амачтла чидач... Балугърин (тлебиатдин са хел) промышленность ама-чирди хъиз. Ихътин гьал авайди чи газетдиз чкайрилай къевезвай гзаф чарарини субутзава. Чи автор - шаир ва юрист Сардар Абила Дербентдай кхъенвай "Лайихлу" къуллугъчи-и" фельетон ("ЛГ"-дин 14-нумра) а жигъетдай лап кутугай материал я. Ада къалурнавай гьалар чи вири ведомствойриз, администрацийриз хас-бур туш лугъудай кас бажагъат гьалтда...

И кар республикадин Кьил В.Васильева вичин Чарчени раижнава: "Вахтундамаз фикир тагудай са сигнални (хабарни) властдин органрихъ тахъун лазим я. Куьз лагъайтла, къевезвай чарарин асул пай социальный хиле месэляяр гъалуниз талукьбур я". Социальный рекъей агъалияр хуьн, кваллахралди таъминарун, пенсияр, пособияр тайинарун, агъакъарун, ялгъузбурун, етимрин, хендедайрин, ветеранрин патахъай къайгъударвал авун... Амма наразивилин арзаяр, арзаяр, арзаяр...

Им лагъай чал я хъи, гъькьван чун "оптимизациядикай" (гьалар, крар хъсанаруникай) рахазватлани, хъсанвилер виликди физвач.

Месэляяр цуд йисаралди, гъал тавуна, амуькьзава, абуру "онкологиядин" азарриз элкъевезва. Обществодин беден тьуна куьтыгъзава.

Себебкарар вуужар я? Цуд йисаралди герек чкайра школяяр эциг тийизвайбуру, эцигиз гьиле къунвайбуру, жуьреба-жуьре багънайралди финансар чара техийиз, акъвазарзавайбуру, рахун аялрин бахчаяр эцигуникай ийиз, чпиз тахванаяр артухарзавайбуру, гъул аваз, гъуьлуьн гимиярни, вегетаярни идаз-адаз маса гайибур; агъалийри энгел тавуна, экверин, газдин, цин пулар гузватлани, абуру "буржара" твазвайбуру... Ибуру вири чи уьмуьр кудзавай лап чуру "азарар" туш ни лугъуда? Ингъе "онкологияни" "оптимизация" гьихътин гьаларини крари чеб-чпиз генани мукьва ийизватла. "Оптимизация" ийизвайди я лугъуз, лап кар алай къуллугъарни, хъсан пешекарарни тахъай мисалзавай дуьшуйшар тимиляр яни?

Штатар тимиляриз (пулар къенятиз) эге-чайвалди, "жувандини" "далу" галайди къуллугъдиз "вафалу" яз амуькьда, ялгъузди (зайифди) - тахсирлуди?! Ихътин гьалари зи са фельетондални чан гъана:

"Чна бажарагълубур жагъурзава!" - гана тама малумат.

- Тамун крар мадни вилик фин патал, Агакънавай дережаяр хуьн патал, Герек я чаз девир хъсан чидайбуру! Намус патал цайни вацлай фидайбуру! Вирибуру дикъет ая хъсандиз! Кланкайни къул чулуьнва Асланди.

Ихътин малуматди виридалайни вилик Жанавурни Сев кутуна. Комиссиядин чехибурни гъабур хъана. Абуруни, "кар алакьдайбуру" яз, чпин рухваяр къуллугълар хвена. Амайбуруз гайи кьиметар аку:

- Хипен хъиз вуч гайитлан, хеб жеда.
- Ламран хъиз ихтибарун себ жеда.
- Къаргъадин хва амуькьда гъа къаргъа яз.
- Данадикай жедайди кал, бугъа я.
- Таярикай хварар хъхъун мумкин я.
- Ваклан цуьгъеве, гъвечи язни, чиркин я.
- Къуьрер катда, живи кулар юзайвалд.
- Сикл суст жеда, живи кьурсах ацлайвалд...

- Чаз кланзавай кандидатар кьетлен я - Лиф хъиз акъаз, герек жен ам лекъен яз! Хеб хъиз акъаз, жанавурдин иштаягъ жен! Вилик везъей лапагъ гъасят куьтыгъ жен! Сев ятлани, серфе хуьниз пайгар я! Кацни гъатта пеленгидилай азгар я! Кереклури цамни вугуч кирида! Сада, валлагъ, жаваб гуда иридаз!..

Ингъе, гъа ихътин жуьре кандидатар "хъагъиз", кьилиз гъизвайбуруни, хуьзвайбуруни мад гъа са къефлейрин веледарни эвледар жезва. "Оптимизация" "Онкологиядиз" элкъевезва...

Гъькьван члавалди?.. Кьиле тухузвай эхиримжи конкурсри гьалар хъсан патахъ дегиш жедайдак умудар кутазава...

Стал Сулейманан - 150 йис

Зегьметдиз лагьай манияр

Мердали ЖАЛИЛОВ

Чехи арифдар Стал Сулейман вич асилдай халисан лежбер ва фяле хьуниз килигна, адан яратмишунрани зегьметдин ва зегьметчидин темади кылин чка къазва. Гьа сифтегьан шииррайни и кар хьсандиз къатлуз жезва.

*Мягькем къуна вуна и тар,
Тамам ян бес амай шартлар?
Саймиш тийиз чи жемьатар,
Хуп! къенида ви чан, билбил...*
(“Билбил” шиирдай)

Шаирди, “жемьатар саймиш” тийиз, вичин тар мягькем къунвай билбилдал гьалчзавай паркутрин гьавурда чун акъазва: жемьатрин гьал-агьвал четин я, абурухъ къайгьуяр гзаф ава, зегьмет - гуж ала виридал. Къайгьусузриз - манияр?..

И тема маса эсеррани давам жезва:

*Умуьрраппагь зи яшинда
Заз гьич тахьай ван хьана хьы.
Ци Куьредиз хуп! гишинда,
И кар заз таклан хьана хьы.*
(“Гьажика” шиирдай)

Зегьметчи халкъ каша хьуникай са къайгьуни авачир савдагардиз шаирди бегьем ягьун къазва:

*Вич ктайд яз, гунуг масан,
Рекьиз къаст ян вид зи хизан?
Векьелар Малла Рамазан,
Им батлул дуван хьана хьы...*
(Гьа-гьа шиирдай)

Бес ихьтин гьаларай кесиб синифар акьудай Октябрдин инкьилаб, цийи гьукумат шаирди тебрикдачирни!

*Эй юлдашар, и азадвал -
Ажайиб ам гьат хьана чаз.
Кесибарин риклиз шадвал
Хьана, лап регьят хьана чаз...*

*Гьар са юлдаш - диши, эркек -
Асланар хьиз хьана зирек.
Ленин юлдаш, - пара куьмек,
Еке тир къуват хьана чаз...*
(“Азадвал” шиирдай)

Хуьрера цийи тешкилатар - колхозар, совхозар арадал гьун, садрани такур жуьредин карханаяр, рекьер, мукьвер, мектебарни клубар эцигун - ибур вири шаирди, кесибриз ачух хьайи къетлен бахтар яз, генани дериндай ва авазлудаказ тебрикна. И жигьетдай “Фяле” шиир чи вири лезги литературада тешпигь авачирди я.

*Гьукуматдин эвелимжи
Кьве вилнини экв я фяле.
И азадвал къачур вичи
Властдин дирек я фяле...*

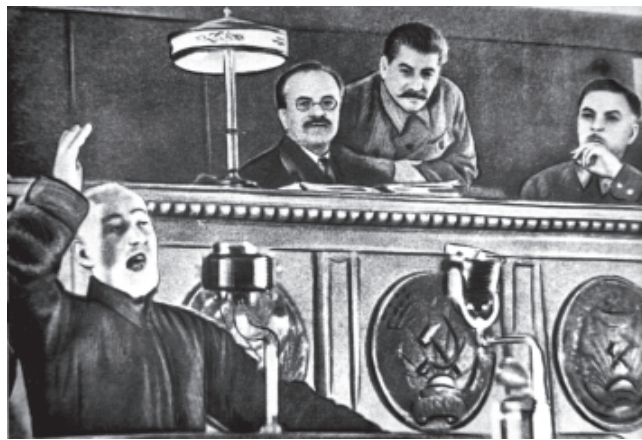
*Къваздач хурук четин, залан,
Дагьларайни члугваз план,
Инсанарин юкьва аслан, -
Гьадалайни зирек я фяле...*

Ингье Кьасумхуьруьн цийи муьгь шаирди гьик! тебрикзаватла:

*Цлерид тагь, цемужуьд стун, -
Ик! мягькем сад-садав гутун!
Тамам Баку, Тифлис, Батум
Жез туш барабар и муькьуьн.*

*Хейбар кьеледлайни клеви
Туш лагьайтла, табда сиви.
Истамбулда Ая - Суфи,
Белки, жен ухшар и муькьуьн...*
(Ая-Суфи - Туьркияда гзаф гуьрчегдиз эцигнавай куьгьне имарат - мискин).

Шаирдин кьелем-мез цийи девирди акьван дилавардиз рахурна хьы, зегьметчийриз ада тамам дастанар теснифна.

Стал Сулейман ва партиядинни гьукуматдин руководителар вирисоюздин малдарин совещанида

Саки вири эсерра чилел берекат гьасилуниз, кагьулвиллиз, гьиллейриз рехь тагуниз эвер гуз хьана. Ингье са куьруь вахтунда (1920-1934-йисар) арадал гьайи къван шиирар - эвер гунар ва манияр: “Чи власть”, “Кьез вуч ярашугь я?”, “Кьулан Сталрин гамарин артелдиз”, “Куьре райондиз”, “Кесибриз”, “Агьа Сталрин колхоз”, “Колхоздик какахь тавуна амай юлдашриз”, “Лекбер”, “Гатфар цан”, “Гатфар тумариз”, “Ужус къамир вуна колхоз”, “Эй юлдаш, вун жемир авам”, “Гвен гуьзвай колхозчийриз”, “Гилан жегьил рушариз”, “Мягькем яхь Ленинан рехь”, мад ва мад эсерар. Зегьметдин тема шаирди вичин умуьурдин эхиримжи йикьалди давамарна, иллаки папаринни сусарин баркаллу зегьмет рикливай тебрикна. И карни чаз “Колхозчи паб Инжиханаз”, “Гвен гуьзвай рушариз”, маса эсеррайни ачухдиз аквазва.

Стал Сулеймана колхозчи паб Инжиханыхь элкьвена лагьанвай шиир чин тийидай кас бажагьат ава. Шаирди хуьре сифте яз колхоз тешкилун тебрик авунихь галаз сад хьиз, цийи умуьурдин артуханвал, гьакьикьи инсанпересвал, колхоз “кесибдин мукьва мирес” тирди къалурзава. Колхозда кьвалахзавай инсанрин гьевеслувални гзаф члехиди я. Инал шаирдиз кутугай гафарни жагьанва:

*Гьар патахь аладриз самар,
Лап ахьа яз къачуз камар,
Адан мукалдин а гьунар -
Заз адан гьайбат акуна...*

Ихьтин гуьзел члалар гьик! арадал атана? Инжихан гьакьван къуватлу тирни? Ам хуьре авай анжах тек са зарбачи тирни?

И суалриз жавабар чаз, Агьа Сталдал фейила (1989-йис), вичин яшар 99 йис хьанвай Шихмурадова Перидивай жагьанай. Хуьруьн агьсакьалрини тесстикьар хьувурвал, ам Сулеймана вичин члалар бахшнавай колхозчи паб Инжиханан хва Шихмурадов Къазимегьамедан свас тир. 1935-йисуз Сулеймана “Колхозчи паб Инжиханаз” шиир теснифайла, Пери 5 аялдин диде тир, Шихмурад, Абидин, Къаяханум, Шамсудин, Замрудин тварар алай аялар авай. Инжиханан итим кечмиш хьанвай. Еке хизандин аявал авун акьван регьят тушир.

Сифте колхоз арадал атанвай вахт яз, кесиб колхозчийрик, виликдай кьвале тухдалди фу тахьайбурук, гила еке никлерин, мулкарин сагьибар чеб хьанва лугьуз, фу гьасилиз, еке, ашкьи квай.

Сулейманни, гзаф каш, кесибвал, юхсулвал акур кас яз, колхоздин цийи умуьурдал иллаки ашукь тир. Ик!, са нисин береда, риклел хканай Пери бадеди, ам, гьилел аялни алаз, гвен гуьзвай кьаридиз фу гваз никлел фенвай. Инжихана, Сулейманан яран вахар тир Милейсатни Шагьпери галаз, “Patlar мезреда” гвен гуьзвай. Сулейман и члавуз гьа патав гвай Мегьамедан багьда авай. Мегьамед Инжиханан стха тир. Вичин багь гила ада колхоздив ваханвай.

Гьиле авай асадин кьенкьвел хьсан хьанвай са ични эцигна, мукьаятдиз ам цава къуна, пагьливан симинилай фидай хьиз, Сулейман гвен гуьзвай папариз мукьва хьана, салам гана, “къуватлу!” лагьана. Яшлу паб тирвилляй, Сулеймана ич Инжиханаз гана ва адан тарифни авуна:

*Веьез чилел яргьы чикьер,
Гьар патахь акьудиз рекьер,
Алахьиз вичелай гьекьер,
Заз адан зегьмет акуна...*

И члавуз патав гвай иранвахариз - Милейсатни Шагьпери дидиз хьел атана. Абуру лагьана: “Гвен гуьзвай жегьилар - чун такуна, ваз къуьзуь Инжихан гьик! акуна?”

Сулеймана тади гьалда абурун тарифни хьувунай:

*Сулейманаз акур ахар:
Мукалдин тумуниз плагьар
Гьазур я гуз, из дамахар,
Ударник зи яран вахар -
Милейсат, Шагьпери сагьрай!..*

Пери бадеди риклел хкайвал, шаирди а члавуз гвен гуьзвай папариз мад гзаф тарифдин члалар лагьанай, вирибур галай-галайвал риклел аламачир...

ва маса юлдашри Стал Сулейман чпиз мукьвади, адан яратмишунар вири халкьди кьелзвайди, 1957-йисуз Жафар Жафарлидин тварунихь галай Азербайжандин киностудияда профессор Риза Тегьмасибан регьбервилек кваз Стал Сулейманакан арадал гьайи “Мани ик! туькьурзава” твар алай хужожественный фильм гьазурайди риклел хканай.

Новороссийскда сувар

Гьа ихьтин гуьруьш Новороссийск шегьерда яшамеш жезвай лезгийрин векилрини тухвана. Стал Сулейманан куьчедин сувар тешкилна. Аниз Лезгийрин госмуздраттеатрдин директор Алибег Мусаев, шаирар - Шагьабудин Шабатов ва Сажидин фенвай. И куьруь риклел хжуралди заз Стал Сулейманан шиирар гьамиша яз, алай ва къвезмай несилризни кьелиз хуш жедайди тесстикьриз кланзава.

Нурали ВЕЛИБЕГОВ

Сад я вун!

Экуьнахь экьечлай
Ракьнини нурари
Безетмишда
Сифте дагьлар чи къакьан.
Халкьдин шаир Сулеймана
Машгурна дуьньядиз
Чи Дагьустан.

Яшамеш жез ватанда,
хайи чилел,
Халкьдин арадаваз,
экьечлиз кимел,
Машгур хьана вун
дуьньяд винел,
Твар - райондал,
дагьларал,
гимийрал, гьуьлел...

Гьевечи члавалай
“дадмишна” зегьмет,
Фяледиз гана вуна
еке кьимет.
Ханар, беглер авуна
лянет,
Ви ктабар хьанва
халкьариз девлет.

Цава нур гузвай гьетерикай
Хкахь тийир гьед я вун!
Дагьустандин шаиррикай
Гомер я вун, сад я вун!
Ихьтин шаир халкьдихь хьунал
Пехилбурни туш тиймил.
Ви юбилей кьейд ийизва, -
Вине жеда мад чи кьил!..

Цийи Макьар

Важибат НАСРУЛАЕВА

Суварин югь

Чехи сувар къурмишнава
Сталдал,
Хайи йикьан сагьлугьдай кье
шаирдин.
Сулейманан алакьунар зурба тир,
Кьхьизва за царара и шиирдин.

Гьиле дафтар, я кьелемни
хьанач ви,
Хурун илгьам гваз кьекьвена
уьлкведа.
Кесиб инсан, вилера экв хьанач ви,
Эхир Ватандиз элкьвена кьведа.

Гьик! ятлани Аплагьди вил веьена,
Гьукуматди фикир гана илгьамдиз.
Ваз экуь рехь, экуь дуьнья кьалана,
Сулейман, вун вилик фена
мягькемдиз.

Лезги халкьдин твар чукурна
дуьньядиз,
Кагьрабаяр зарлубур яз хьана ви.
Зурба тварар къазанмишна,
ватандиз

Вафалу яз, мягькем даях хьана чи.

Цийи музей

Ингье кье чун атанва
Сулейманан музейдиз.
Хушвилелди килигзава
Туькьурнавай тегьердиз.

Сулейманан шикилралди
Безетмишна цларни.
Цийи-цийи ктабралди -
Жерегдавай къацларни.

Рикиз хушдиз гьахьна кьвализ,
Гуьзетна гьар са чка.
Цлал алай царар кьелиз,
Кьимет гана кье чна.

Чухсагуьл и кьвалахрин
Сагьибриз кьвал туьхкьурай!
Сулейманан цийи кьвале
Лампадин экв куьхкьурай!

Чи Кьварчагьрин школадин
Патай чими салам хуьй.
И чи теснифрин кьватлалдин
Шиирни кьез гьалал хуьй...

Сажидин САИДГЬАСАНОВ

Виридаз багьа...

Стал Сулейманан 150 йис вирида шадвилдин гьалара кьейд ийизва, адан ватангьлийри, гьарда вич алай чкадал чи район мадни магьшур хьун патал, галатун тийижиз, зегьметни члугвазва. Агьадихь за, жуван иштираквални аваз, са шумуд чкада кьиле фейи гуьруьшри-кай риклел хжунар куь фикирдиз гьизва. (Киевда Сулейманан куьчедин суварикай за вилик-рай кхьенай).

Бакуда юбилей

1994-йисуз Бакуда Азербайжандин М.Магомаеван тварунихь галай госфилармонияда Стал Сулейманан 125 йисаз талукьарнавай гурлу межлис хьанай. Ам Азербайжандин культурадин министерстводи, писателрин союзди, “Самур” милли меркездин седри, профессор Али Мусаева, Азербайжан-Дагьустан тешкилатдин регьбер, профессор

Панагь Халилова, шаирар тир К.Келентарова, Кьабила, журналист Седакьет Керимовади тешкилнавайди тир. Аниз Кцлар райондин исполкомдин кьил И.Амировни галаз Сулейман-Стальский райондай КПСС-дин райкомдин секретарь М.Мегьамедрагьимов, Стал Сулейманан хтул Лидия Стальская ва зунни фенвай. Мьрекатдал рахай писателрин союздин председател Анара, “Самур” милли меркездин члехиди тир Али Мусаева

Марифатдин месэлайрай

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Лутуяр

КПСС-дин Хив райкомдин пуд секретардинни квалер райкомдин идарадиллай са тлимил яргъа, кылди-кылди, сад-саядан патав эцигнавай. Вуж райкомдин секретарь хъайитла, гъа квалерни ам къуллугъдиллай алуддалди гъаданбур жедай.

А вахтара района кылин къуллугъчиар тир секретарри, жемьтдиш чешне къалурун яз, кал, дана, цуд лапаг, кваллин къушар хуьн лазим тир.

Сад лагъай секретардиз верчер, уьндюшкаяр гзаф авай. Зулун эхирра абур куьквилай рапрап гуз акъвазнавай.

Хиврин хуре угъри, лутуйрин са десте авай. Абуру, акатайла, кьериз-царуз гъарнай цай акъудзавай. Секретардин къушарни абур пландик квай.

Ийкьарикай са юкьуз вичин пабни галаз секретарь Махачкъаладиз фена. Квалер ада къвед лагъай секретардал тапшурмишна.

Къучи лутуйрин кылерни кваллахна. Абурукай къвед, са багна авуна, гъвечи савкатни гваз, къвед лагъай секретардин кваллиз мугъманвиллиз фена.

Муькуь къвед, шешелар, хенжелни къачуна, сад лагъай секретардин верчер, уьндюшкаяр авай цуриз гъахъна.

Сад лагъайбуру тлуьн- хъун, хинклар ийизвай, хизан ягъалмишарна. Къвед лагъайбуруни, кылер атлуз, уьндюшкаяр, верчер шешелра туна.

Пакад юкьуз твар гуз цуриз феи къвед лагъай секретардин папай гъарай акъятна. И ванцел къуншиярни кватл хъана.

Гъасан ГЪУЬСЕЙНОВ

“Кваллин булах”...

Пакамахъ хтулриз нек къачуз феи Къулидин кайвани ичли баллон гваз кваллиз хтана. Ада, гъаятда са къайгъуни авачиз чукурунар ийизвай вичин итим акурла, наразивилелди лугъуда:

- Мад ик! жеч эхир! Клик машин кваз, аялриз нек тежен? Чарадан цегъ хътин калин регъудал вил алаз, шумуд кас акъвазрай? Нек жагъанач...

- За гъида! За мад герек куьлуь-шуьлуьяр ава, Дербентдиз физва, - чархар ягъун акъвазар тавуна, жаваб гуда Къулиди. - Килиг, шуьшедин гетле хада, пластмассдин къаб гъазура.

- Гъамни къачу! На лугъудай хътин къапар чакъ авач...

Катзавай Къулиди вичин рикляй: “Яраб нек патал шумудан квалле къал гъатзаватла? Жуваз кал авайла, нек виле аквадач, авачирла, чарада гайи цурудини ширин жед. Алапатдин кар я... Виликрай, хуьрерай нек кватлиз, райондиз, гъанайни шегъердиз тухузвай. Гила хуьруьн майишатдин гзаф затларин тереф дегиш хъанва. Ниси (“жунгав къуруц”) Къизлярдай гъизва, нек - Дербентдай. Малар, менфятлувал тлимил я лугъуз, хуьзмач. Яраб мад вуч акъвадатла?”

С.А.АБДУРАШИДОВ

Зун - жегъеннемдиз

Дагъдин гъвечи хуре яшамаш жезвай Межид буба феки тир. Са тлимил вичин нефсинихъ ялдай кас яз, вахтар алаатайла, ам рагъметдиз фена. Адан хва Мирзани бубадила артух туьнтвал квай итим хъана. Са юкьуз ам кимелай анихъ физвай члавуз, асани ченедик кутуна, ацукънавай яшлу Агъмед бубади хабар къуна:

- Вун гъиниз физва, чан хва Мирза?
- Зун - жегъеннемдиз! - жаваб гуда ада.

Абуруз уьндюшкайринни верчерин чкадал абурин атланвай кылерни цаклар акуна.

Вирида сад хъиз чпиз гъарам хъуй лугъуз агъзавай.

Лутуйри къвалалай - амин, рикляйни абур чпиз гъалал я лугъузвай.

Са тфенгдай -
къве къуьр

Райондин инспекторикай сада школадин директор Саруханаз телефондай хабар гана: “Пака чун школадин гъал-агъвал ахтармишиз къведайвал я, вири чкайрал хъурай”.

Директорди тарсарилай гуьгъуьнизи вири муаллимар кватлна, и хабар гана ва тагъкимарна: “Вирида планар, чарар, журналар къайдадиз гъваш, чкайрал хъухъ...”

Квалахдал са артух рикл алачир, кранни чарар къайдадик квачир Рзахан муаллимдиз ийфиз бегъем ахвар атанач. Ам пакад ийкъан экуьнахъ фад къарагъна, директордин варцел фена.

- Мирес, Дербентда авай зи къавум къенва. Зун чарасуз гъаниз фена кланзава, - лагъана, тади кваз хъфена.

Югъ лагъайтла, пурпу жив къванвай, вагъши гъайванрин гелер къалурдай, гуьрч ийиз къулайди тир. Вири муаллимар ксанмаз, Рзахан муаллим, вичин ружани къачуна, гуьрчез фена.

Ада и юкьуз къуьрни яна, комиссиядин ахтармишунрикайни кыл хвена - ик! са тфенгдай къве къуьр яна...

Зарядка куьтягъна, машин варцел акъудай Къулидиз, зирзибил гадарна, гъилик ичли къве ведре квай къуншидин юлдаш аквада. Шофердиз и кар хуш хъанач, вичи-вичик: “Къе бажагъа кар туькьуда...” Ятлани Къули Дербентдиз рекъе гъатна.

Шегъердай вичиз герек шей-шуьй къачуна, нек гузвай чкадал хтана. Алверчиар квери хъанвай. Са дишегълиди нек къабни галаз гузва лагъайла, Къулиди, рахун-луькьуьн тавуна, пуд литрдин канистра къачуна. Вичи са еке месэла гъялайда хъиз, уьзягъвилелди къачунвай нек ада машинда секинарна.

Рекъе ГАИ-дин къуллугъчийри акъвазар тавуна, кваллиз фад ахгакъай Къулиди папаз муштулух гуда: “За хтулриз нек гъанва!”

Мажалдивди некледин дад акур кайваниди гъарайда: “Дербентдиз фена, икъван цуру, жуьрнавай нек гъидай алапат аквадани?”

Къулидин чандиз гъекъ акъятна. Гила ада гъиссна: гъар ийкъан зарядка хъиз, хизандиз хусуи кални хъун чарасуз я...

“Кваллин булах” герек жуваз жен...

- Ак! ятла, чан хва, ана авай жуван бубадиз чи патай саламар лагъ, - хълагъна Агъмед бубади.

Пар тлимил эциг

Магъмудни Нурагъмед чеб-чпин гъавурда акъазвай са яшарин итимар тир. Са сеферда Нурагъмед, пар алай ламни вилик кутуна, кимелай анихъ, вичин квалерихъди хъфиз акур Магъмуда лугъуда:

- Яда, а вилик квай бубадал пар тлимил эциг, адан язух я.
- Ваъ, - лагъана Нурагъмеда. - Бубадин пеше аялар хуьн я.

Азеддин ЭСЕТОВ,
Дагъустандин халкъдин духтурАрип
Мегъамедович
рикел хтайла...

Зазни чи неврологиядин кафедрин доцент, зи дуст Арип Мегъамедовичаз санал учебный частунай эвернавай. Себеб - цийиз къуллугърал хъа хъувун.

Келунрин рекъяй проректорди, гуьрметдин лишан яз, чехи яшара авай чаз къведазни комиссия тухузвай кабинетдиз теклифна. Председателвал ийизвайда чи кваллах тарифлуди яз гъисабна, суал-затл галачиз, къведазни мад вад йисуз къуллугъ давамардай мумкинвал гана...

Къецел экъечайла, заз Арип Мегъамедович бегенмиш хъанач. Ам фикирлу тир.

- Вун пайгар яз аквазвач, агъсакъал. Хъанвай затл-матл авани? - хабар къуна за.

- Ваъ, ваъ, вири къайдадик ква. Амма кылиз гъар жуьредин фикирри тади гузва. Чун хътин яшара авай муаллимар, члугур зегъметдин гъакъи яз, гележегда уьмуьр давамарун патал лайихлу пенсияни гана, кваллахдикай азадун лазим тир. Дуьз туш эхир, пляжда хъиз къум квахъзавай куьзуьбурув кваллахиз тун... Жегил вахтунда хъиз, зегъмет члугуниз мажбуьрзава... Квалах тавунани жезвач. Кыл хуьн четин хъанва. Гъикъван хъсан жедай, эгер чун, гъич тахъайтла, са 10-15 йисан жегил хъийиз алакьдайтла?... И гафар лагъана, ам заз килигна. Адан чина, куьмекдин лазимвал аваз, гъил агакъ тийизвайвилини лишан авай. Дериндай нефес къачуна, вичин монолог давамар хъувуна: - Инсанди жегилвални юкъван яшар - ватандиз, куьзуьвал вич патал харж авун гзаф уьлквейрин къанун я. Чаз ахътин гъалар ахварайни жагъизвач...

Арип Мегъамедовичан ихътин гафари зи рикел чаз гзаф сейли ашукъ Сакит хкана. Яшари вахтсуз зайифарнавай ашукъди садра сегънедила лагъанай:

*Куьзуьвал заз гуз кланзава,
Къачудай кас авач.
Жегъилвал къачуз кланзава,
Ам гудай кас авач...*

Арип Мегъамедовича зи гафариз яб гана, ахпа лагъана: “Пагъ, гъикъван дерин манадин гафар я! Рагъмет хъурай ашукъдиз. Валлагъ, зунни гъам хъиз ава. Заз, Анри Барбюса кхъейвал, кыникъикай кичле туш, яшамаш жез алакъ тавунихъай къурху ава...” Арип Мегъамедовича, зав гъил вугана, вичин рехъ давамарнай...

Са йисалай зи дуст эбеди ватандиз хъфена. Касдиз вичин гъалдикай хабар хъанвай къван. Ам чандал чка гудай, сиве тур тлубни клас тийидай инсанрикай тир. Уьмуьрда зегъмет члугунилай гъейри, Ватандин Чехи дяведин йисарин вири аялар хъиз, са регъятвални такурдини тир... Рагъметрай вичиз...

И ван хъайи кимел алай итимар вири хъуьрена.

Адан къене жез тахъуй...

Са сеферда кьейиди кучукун патал сурарал тухудайла, са жегил атана, фекъидивай хабар къада:

- Заз жуван са суваб къазанмишун патал мейит авай гуруник экечиз кланзава. Гъинагъ кезил жед? Вилик, тахъайтла къулухъ?..

- Къве падни сад я, чан хва. Анжа адан (гурунин) къене жез тахъуй! - жаваб ганай фекъиди.

МАРИЯН

Дидедин агъузар

Диде кваллай экъечзава,
Вилел кудай накъвар алаз.
- Я свас, куьз зун сура твазва,
Цавал кудай ракъар алаз?

Дердер къати хъуналди ви,
Дердиниз дарман жедани?
Гъайи сусаз такан къари
Веледриз бес клан жедани?

Зун са есир хъанва квалле,
Жуван хайи хизандаваз.
Заз чизмач вуч хъийидатла,
Залумрин тлал зи чандава.

Хъайила зун гъакъван пис кас
Къадра хъфиз-хтана вун.
Члуру кардив эгечмишар,
Лагъайла, куьз гатана зун?

Ик! жедани? Гуьлуьн диде
Сусаз такан кван хъанва.
Вири хизан са патава,
Куьзуь чан зи къван хъанва.

Гъарай физва, шезва диде:
- Ви зав вуч гва, я хчин свас?
Акъуд тийир амач перде,
Зи чан къачун яни ви къаст?

Кавха хъана вакай квалле
Гъа сифте вун гъайи къалай.
Зайиф къари авач виле,
Акваз кландач падни галай.

Мукъва-къили, мирес-варис
Зи квалливай къакъат хъана...
Хатур тахай жува ерли
Аяларни гъа пад хъана.

Гъахъни батлуд жедачни чир?
Чизватлани, къведач хъи сес.
Яшлу диде, кваллик квачир
Аллагъдини эхдани бес?

Жувавай заз жуван квалле
Клани са кар жезмач хъийиз.
“Вун вуч кас я, куьзуь келле?”
Туьд къадани инсаф тийиз?

ЧАРА ТАХЪАЙ ДИДЕДИ:

Чан невеяр, къуй куьн гъахъ хъуй,
Куь дидени буба галаз.
Таканди вич гъанал тлакъ хъуй,
Амуькдалди талба алаз...

Ик!ни жедая къван!

Целцин шур

Роза МИНГЪАЖИДИНОВА

Экуьнлай хъвадайдахъ къекъезвай Исамудиназ къе лап хвеш хъанвай. Жеч гъа! Бакудай къунши Халибег хтанвай.

- Яда, Исамудин, заз вуч клан хъанватла чидани ваз? - суалда Халибега.

- Лагъ ман, чир жедайвал, - жаваб гуда Исамудина.

- Целцин шурни фу клан хъанва.
- Пагъ, я абат хийир хъайи кас, фад лагъ ман. Ам чи квалле авазва, - жаваб гана Исамудина.

- Ак! хъайила, хъвадайди за къачуда, хъша тадиз.

Гъа и арада яргъалай къара гузвай Алиханни абуров агатна. Исамудина Алиханаз лугъузва:

- Яда, целцин шур авайди туш.
- Гъаклан шур авани?
- Ава.
- Цегърен хам авани?
- Са шумуд ава!

Исамудина хуьзвайбур цегъер тир.

- Алад, фена цегърен чларар гъваш.

Исамудина квалле авай цегърен хамунилай чларар чухвана, баллондай шур акъудна, адак кутуна, хъсандиз какадарна, бадида туна, вилик гъана.

- Валлагъ, халис целцин шур я! - тарифиз, Халибега са хъвехъ фу тлуьна. Хъвайи къадардай садан кылни акъатнач...

Нефсинал - зарпанд

Гъажи КЪАЗИЕВ,
Дагъустандин лайихлу муаллим,
РФ-дин журналистрин Союздин
член

*Инсан чилел тек са вичин
хуси бахтлувал патал яшамши
жезвайди туш. Ам инсаниятвил-
лин гъайбатлу къанурин гъа-
вурдани хъун лазим я.*

У. ГЛАДСТОН

АЛАЙ девирда чи япарихъ мукъвал-мукъвал телеви- зоррай галукузавай ванер, газетрай келзавай макъалаяр пара вахтара гьукуматдин хазина тараш- завайбурукай я. Чпизни акъван иш- тяг ава хьи, агъзурарни миллинар бегенмиш амач, анжах миллиардар. Чебни вужар? Гьукуматдин, регион- рин, районрин кылера акъвазнавай жавабдар чиновникар. Мисалда гъа- вайда лугъузвач: "Иштяг недай вах- тунда къведа". Яраб абур вучиз тух жезвачтла? Вучиз абурун къанух вил- лер ацлузвачтла? Вучиз патав гъай кесиб къатарикай фикирзавачтла? Бес ам бубадин мал яни, ваз клани- вал харжиз? Яраб абур чпи тарашза- вай гьукуматдин девлетни гъаз "атла дуьньядиз" физватла? Гъалат! же- мир, нефес азгъун тарашчияр, ана абур гъакъдай къван чка авайди туш.

Бес виликрайни ик! тирни? Ва! А вахтара финансар гъиле авай жавабдар къуллугъчийри гьукумат- дин хазинадин гъар са кепекдин патахъай жаваб гузвай. Эхъ, гъахъ- тин нефсинал капаш эцгъай инсанар- ни хъана чи лезги магъалра. Ахътин баркаллу рухвайрикай садни вичин ери-бине Къасумхуьруьн райондин Ивигрин хуьрай тир, 45 йисуз Дербент шегъердин финансин отделдин на- чальниквиле квалалахай Абдуллаев Гъашим Абдуллаевич хъана.

Гъ.Абдуллаев 1911-йисан 1-март- дин Ивигрин хуьре дидедиз хъана. Гъашиман къисметдиз аялвилин за- лан йисар акъатна. Гъеле гъевелизмиз диде-бубадикай магърум хъайи ам чехи стха Манафа вичихъ галаз Ба- кудиз тухвана, гъана яшамши хъана. Ирид йисан школани, гьугъунлай 1928-йисуз 1-дережадин техникумни куьтягъна. Ада гъа са вахтунда йифен юкъван школани акъалтарна. Къве йисуз Гъашима вичин стахидихъ галаз нафтадин мяденра квалалахна. На- чагъ хъун себеб яз, абур Ивиграл хту- нин мажбур хъана. Кел-хъин чидай савадлу кас хъуниз килигна, Гъашим Абдуллаевичал Къасумхуьрел, Ку- рагъа, Табасаранда гьукуматдин ида- райра гъар жуьредин жавабдар къул- лугъар ихтибарна. А ихтибарвал ада гъамши гъиссна, вичел тапшурми- шай везифаяр намуслукаказ къилиз- ни акъудна. Чирвилер, тежриба хка- жиз чалишмиш жезвай адал финан- сар лугъувал авун ихтибарна.

1935-1936-йисара Гъ.Абдуллаев Ленинград шегъерда СССР-дин фи- нансин министерствонин централ- ный курсар келна хтана. Ам ДАССР- дин Наркомфиндин инспекторвиле квалалахиз эгечина. 1938-йисуз Хив райондин финансин отдел гуьнгъу- на тун патал Гъашим Абдуллаевич гъа райондин финансин отделдин заведующийвиле рекъе твазва, гъа са вахтунда Хив райисполкомдин председателдин заместителвилени квалалахзава. Гъ.Абдуллаева 1939- йисалай вичин эхиримжи нефесдал- ди вич коммунист тирди риклелай алунач. Хивда квалалахдай йисара финотделдинни банкдин патав гъай сифтегъан партийный тешкилатдин

секретарни, КПСС-дин ва ВЛКСМ- дин райкомрин пленумрин членни хъана. Гъеле ВЛКСМ-дин жергейра авайла, вичихъ хъайи зирингвал, руьгъдин михивал ада вири уьмуь- рда хвена. Гъавилий ам Къилепатан Дагъустандин саки вири районара квалалахлар хъана. Гъакъисагъ къул- лугъчи тир ам гъина четин тиртла, гъа- низ ракурзавай.

1937-йисан майдиз И.В.Сталинан къул алаз ганвай грамотада ихътин гафар къеьенва: "Фяле синифди ва Советрин Союздин вири зегъметчий- ри ВКП(б)-дин гуьзчивилик кваз къе- гъалвилелди дуьньяда сад лагъай Пролетаррин Гьукумат арадал гъиз- ва. Куьн, гъуьрметлу юлдаш Абдул- лаев Гъашим, виридан кивенкве аваз физва, ви хуси зегъметдин зарба- чивилелди вуна вахъ галаз гьугъу- на амукузавай юлдашарни вилик жергейриз ялзава. И баркаллу ва лайихлу зегъметда ви пай екеди я...".

1942-1943-йисара дяведикай кыле къакъудзавай дезертирар дагъларани тамара вишералди чуь- нуьх хъанвай. Цийиз квалачел акъалт- завай гьукуматдиз хаинвал ийизвай кулакар терг авур къалабулух квай йисара абурухъ галаз женг тухун па- тал вири районара истребительный батальонар тешкилнавай. Хив рай- ондин батальондин кыле коммунист Гъашим Абдуллаевич акъвазнавай.

Гаф кватай чкадал Гъашим Аб- дуллаевич квалачел акъалдарай адан чехи стха Манафакайни къве кели- ма лугъун кутугнава. Манаф бубади- ни Къасумхуьруьн районда туьркве- ринни денкичинийрин хура акъвазу- н патал тешкилай батальонда женгчи яз иштиракнай. Дяведин йисара ада зегъметдин фронтда иштиракна, око- пар эгъуьниз Къизилюртдиз къван фена, вегетайра бригадирвал авуна, фронт балугърин консервийралди таъминарна. Зи рикел алама, чун ая- лар тирла, Манаф бубадив, инкилаб куьтягъ хъайила, вичиз багъишай винтовкадин жиде акъалжнавай аса жедай ва гъа вахтарин вакъайрикай суьгъбетарни ийидай. Абурун къулан стха Абдуллаев Рамазан, Ленинград душмандикай хуьдайла, контузия хъана хтана, хуьре кечмиш хъана. Абдуллаеврин хизан Ватандиз вафа- луди хъана, абуру тарихда лайихлу гел тунва.

1947-1949-йисара Гъашим Аб- дуллаева къве йисан курсар кел хъуьуна, финансин-экономиствил- лий пеше къачуна, ДАССР-дин фи- нансин Министерствонин аппарат- да отделдин начальникдин везифа- яр кыле тухвана. Кар алакъдай, теж- рибалу финансист хъуниз килигна, ДАССР-дин финансин Министер- ствонин къарардалди Гъ.Абдуллаев Дербент шегъердин горфинотделдин начальниквиле рекъе тунва. Шегъер-

дин финансин отделдиз регъбервал гун регъят квалалах тушир, вични - дяведилай гьугъуьнин йисара. Ам КПСС-дин райкомдин бюродин член, горсоветдин депутат, шегъердин партийный тешкилатдин ревизион- ный комиссиядин член тир. И кар- дал бязибуру тажубвални ийидай: и касдиз, вичин кылин везифайрилай гъейри, икъван общественный квалалахар къилиз акъуддай вахт ва къуватар яраб гъинай къевезвайди ятла лугъудай. «Анжах партия ва ком- сомол себеб яз, намуслувилелди зегъмет члугуналди зун и дережай- рив агакъна», - жаваб гудай ада, рикел хкизва чехи стхадин хва Аб- дулла Манафовича.

И макъала къьидалди вилик Къа- сумхуьруьн, Хив районрин ва Дерб- бент шегъердин архиврай цлудралди документар ахтармишнай. Абурай чаз Гъашим Абдуллаеван михи къа- мат гуьзгъудай хъиз акъазва. Гъ.Аб- дуллаеван баркаллу зегъметдиз гьу- куматди, партияди, общественност- ди лайихлу къьиметни ганва: 1944- йисан 3-февралдиз СССР-дин фи- нансин комиссардин къул алай "От- личник финансовой работы" шагъа- датнама, РСФСР-дин финансин министерствонин, профсоюзрин ЦК- дин, ДАССР-дин Верховный Совет- дин Президиумдин патай гъуьрмет- дин ирид грамота, гъар жуьредин де- режайрин 21 медаль, планар ацлур- унауй гъар жуьре тешкилатрин 25- далайни гъаф грамотаер, чухсагъул- дин чарар, муьжуьд сеферда пулдин премияр. Цлусад сеферда ам Дерб- бент шегъердин ва райондин совет- рин депутат хъана. Гъашим Абдул- лаевич республикадин ва шегъердин газетрин чинриз финансар дуьз иш- лемишуникай, бюджетдикай макъа- лаяр къьидай рабкорни тир. Гъина квалалахнатлани, ада анжах михи гел туна, вичин пешекарвилени везифа- яр намуслукаказ, жавабдарвилелди кыле тухвана, вичихъ галаз квалала- хай юлдашрин, шегъерэрглийрин па- тай лайихлу гъуьрметни авторитет къазанмишна. Ам масабуроз чешне яз къалуриз хъана. Ада вичин нефс вилик кутунач, гьукуматдин хазина- дал гъил яргъи авунач, веледриз банкара пулар, багъа машинар, еке дараматарни дачаяр тунач, акси яз, ахътин планар ацлур тийизвай, гъи- лел михи тушир карханайрин кы- лер бейбуриз хъана, дуьз рехъ куна фена. Им 45 йисуз шегъердин финот- делдиз регъбервал гъай касди еке жавабдарвал гъиссун я.

Чешнелу инсанди вичин хизанни дуьз рекъай тухудай адет ава. И адет- ни ада члурнач. Гъашим Абдуллае- вича гъамиша къуьн-къуьневаз уькълу-цуру санал дадмишай вичин уьмуьрдин юлдаш, рагъметлу Зум- рият бадедихъ галаз санал къуд га- дани къве руш тербияламишна, ви- ридаз кылин ва юкъван образование къачудай мумкинвал яратмишна. Лазимани Назира - хуьруьн майишат- дин, Максима - радиотехнический ин- ститутар куьтягъна, Назира энерге- тический техникумда келна. Чехи руш Надията физикадинни матема- тикадин факультет акъалтарна. Алай вахтунда ДГУ-да квалалахзава. Гъеве- чи руш Гъуьруьята бубадин рехъ да- ваварна. Алай вахтунда лайихлу пенсияда ава, ял язава. Гъашим Аб- дуллаевич 71 йисан яшда аваз 1982- йисуз рагъметдиз фена. Ам Дербен- та кучукунава.

Гъайиф хьи, рухваряни рагъмет- диз фена. Чехи бубадин баркаллу крар адан хтулрини птулри давамар- зава.

Жасмина САИДОВА

Редакциядиз газет келзавайбурун патай и ва я маса месэладин гъавурда тун тлалабзавай чарар мукъвал-мукъвал къевезва. Нубатдин чар чаз Агъастлал-Къазмайрал яшамши жезвай Абас Мирзебалаев- вич Абасовалай атанва. "Лезги газетдин" алай йисан 3-нумрада чалнавай макъалада цийи йисалай транспортдин такъатрилай къа- чузвай налогриз талукъ яз къуватда гъатнавай къезилвилерикай къеь- ва. Тлалабзава и месэладиз талукъ яз гегенш баянар гун ва гъихътин къезилвилер къуватда гъатнаватла, гъадакай лугъун", - къьизва ада.

РИКЕЛ ХКИН, 2019-йисан 1-январдилай налогар илитлуниз та- лукъ законодательстводик кутунвай дегишвилер къуватда гъатнава. Гъихътин дегишвилер кухтунва закондик ва гъик! гъисабда налогдин къадар? И дегишвилер агъалийрин гегенш къатариз талукъ же- дани? Гъихътин къезилвилер къуватдай веьгенва ва гъихътинбуру 2019-йисалай кардик кутунва? И ва са жерге маса суалриз жавабар гун чна Федеральный налогрин къуллугъдин Дагъустан Республи- када авай Управленидин къуллугъчи, РФ-дин государствонин гражд- данвилин къуллугъдин 1-класдин советник Р.Мирземегъамедова- вай тлалабна. Ада гъайи жаваб агъадихъ чапзава.

"Транспортдин налог - им автомобилрин транспортдин, гъакин- цин ва авиациядин транспортдин иесийрилай къачузвай налог я. Идалай вилик транспортдин налогдин чкадал рекъерин налог алайди тир. Транспортдин налогдин къадар гъисабдай ва ам гудай къайда РФ-дин налогрин кодексдин 28-статьяди тайинарнава.

Къенин юкъуз транспортдин налог жегъилди я, ам датлана гъи- лелай ийизва, дегишвилер кухтунва. И кар Дагъустан Республикада транспортдин такъатрин къадар къвердавай гъаф ва, нетижа яз, рекъерин ери, гъал агъуз, усал хъунихъ галаз алакълу я. Гъавилий Дагъустан Республикадин "Транспортдин налогдин гъакъиндай" за- кон (02.12.2002, №39) кардик кутунва.

Налогрин законодательстводик кутунвай ва 2019-йисан эвелди- лай башламишна къуватда гъатнавай дегишвилер асул гъисабдай залан пар члугвадай машинрин (12 тонн ва идалайни артух) иесий- риз талукъ я.

Залан машинриз талукъ я

2019-йисалай 2016-йисан 3-июлдиз къабулай 249-нумрадин Фе- деральный законди Россиядин Федерациядин Налогрин кодексдин 361.1-статьядин 2-паюник дегишвилер кухтунва, абур транспортдин налогдин къадардикай хкудзавай паюнин къадар (вычет) еке пар члугвадай - ихтияр ганвай вини кылин заланвал 12 тонндай гъаф тир ("Платон") машинри федеральный важилбувал авай ре- къериз гузвай зарардин къадардиз барабар жедайвал гъисабуниз талукъ я.

Масакла лагъайтла, и дегишвилер кухтадалди вилик федераль- ный рекъериз зарар гунай къачузвай налогдин къадар илитнавай налогдин къадардикай хкудзавай ва залан пар члугвадай - ихтияр ганвай вини кылин заланвал 12 тонндай гъаф тир машинрин иесийри гъакъикъатда гузвай транспортдин налогдин къадар илитнавайдалай са шумуд сеферда тлимил жезвай, бязи дуьшуьш- ра лагъайтла ("Платондай") гузвай пулунин къадар илитнавайдал- лай гъаф тирла), ам гузвач.

Дагъустан Республикадин "Транспортдин налогдин гъакъиндай" закондик гъакин агъалийриз авай къезилвилериз талукъ дегишви- лерни кухтунва. Ик! 60 йис тамам хъанвай итимир ва 55 йис хъанвай дишегълийри чпин хусиятда авай 150 балкандин къу- ватдиз барабар гужлу (110,33 кВт) къезил автомобилрилай, мотоцик- лийрилай ва мотороллеррилай - са машиндилай - талукъ тир став- кадин 50 процентдиз барабар къадарда аваз налог гун лазим я. **(Дагъустан Республикадин 2009-йисан 9-октябрдиз къабулай 57- нумрадин закон, 2018-йисан 4-октябрдин редакцияда аваз)**

И дегишвили къезилвилерикай менфят къачунини квалалах асант- ди ийизва. Гила винидихъ лагъанвай яшдив агакънавай агъалияр транспортдин налогдиз талукъ къезилвал ишлемишун патал абур пенсионерар тирди тестикъарзавай документарни гъаз налогрин органриз атуниз мажбурзава.

Бюджетдиз налогар яз къевезвай такъатрин къадар йисалай-суз артух жезва ва абур автомобилрин цийи рекъер туькълуьруниз харж- зава. Ик! 2015-йисуз республикада транспортдин налог яз - 297,1 миллион манат, 2016-йисуз - 450,1 млн.манат, 2017-йисуз - 612,8 млн.манат ва 2018-йисуз 786,6 миллион манат кватнава.

РИКЕЛ ХКИН, залан пар члугвадай - ихтияр ганвай вини кылин заланвал 12 тонндай гъаф тир машинри федеральный рекъериз гузвай зарар эвез хъувун патал 2015-йисалай Россияда "Платон" система кардик кутунвай. Къейд ийин, системадиз ганвай "Платон" твар "плата за тонны" гафарикай ибарат я. И системадиз гъайи гъакъидин къадар машинрин иесийрилай транспортдин налог гудай- ла, хкуд хъийиз жезвай. 2019-йисалай "Платондин вычет" къуват- дай веьгенва. Им ак! лагъай гаф я хьи, гила карханайри (тешкилат- ри) залан пар члугвадай машинриз, гъаки! маса машинризни талукъ яз авандсин пулар ва транспортдин налог умуми къайдада гун лазим я. Яни залан пар члугвадай машинрин иесийр тир карчияр ва маса агъалияр, 2019-йисалай башламишна, гъам "Платондиз" къачузвай гъакъи, гъамни транспортдин налог гуниз мажбур жеда.

Кватнавай налогрин такъатар, дугъриданни, рекъер ремонт авуниз, цийи рекъер тухуниз харж ийиз хъайитла, гъелбетда, им лап хъсан фикир я. Амма адетдин агъалийрин дуланажагъ патал им гъич хийирлу квалалах жезвач, вучиз лагъайтла, НДС-дин къадар- ни виниз хъанвайди фикирда къурла, нетижада залан машинри ялзавай парцин къиметар са къадардин багъаз акъваззава.

Намусдин къизилдин къанундал амал ийиз...

М.АДИШИРИНОВ

МУАЛЛИМАР жавабдар везифадал машгъл ксар я - аялар тербияламышунал, абурукай обществодиз менфятлу даяхар хкатун патал. Эхиримжи вахтара им, дугьриданни, лап четин къвалахдиз элкьвенва, газетра кхъизвайвал, девирар дегеш хъанва, гъабурухъ галаз санал - инсанарни, аяларни. Ятлани зегьмет члугвазва муаллими. Къенин зи суьгьбет Меьгарамдхурун райондин Гилийрин юкван школадин директор **Диана Играмудиновна ПИРМЕГЪАМЕДОВАДИХЪ** галаз я.

Диана 1970-йисан августдин вацра Къуюстанрин хуьре, Гъажиев Играмудинан хизанда дидедиз хъана. 1987-йисуз и хуьрун юкван школа хъсан къиметралди куьтягъна. Чехи стхад ам Ленинград шегьердиз вичин патав тухвана. Ана руша архитектурно-строительный техникумда клелна. Дагъустандиз хтайла, ДГПУ-дин математикадин факультетдик экечна. Педагогвилдин рехъ Диана Пирмегъамедовади хайи хуьрун школада башламышна. Къисметди ам къуншидал алай Гилийрин хуьрун акъудна ва инин школада къвалах давамарна. Хейлин йисара тежриба къватна, халкъдин ва муаллимдин арада гъурмет къазанмишна.

Диана Играмудиновнади вичин уьмуьрдин юлдашдихъ галаз санал 3 велед тербияламышзава. Абуру пудни Дагъустандин вузрин студентар я. Къве руша Гилийрин юкван школа къизилдин медалралди, гададини хъсан къиметралди куьтягъна.

2011-йисалай инихъ Д.Пирмегъамедова Гилийрин школадин директор я. За адавай школадикай куьруь суьгьбет авун тлабна.

- Чи школа къве дараматдикай ибарат я. Сифтеган классрин тарсар щитовой корпусда, 5-классрилай башламышна - къве мертебадин къванцин дараматда тухуза. 280 аялди са сменада клелзава, тарсар пакаман сятдин 9-дан зуралай башламыш ва нисинин 2 жез 10 декъика амайла куьтягъ жезва. Гъар са предметдиз вичин кабинет ава. Муаллимдин къадар 46-дав агакънава.

петиторвилдин, кружокдин къвалахда гъазур жезва. Къилин образование къачуз кланзавай аялриз ЕГЭ хъсан я, амма хуьрун чкада четинвилелди яшамиз жезвай бязи аялриз и къвалахри гъаф азаб гузва.

■ Ктабар бес къадар авани?

- Ктабар сентябрдилай бес къадар жезда. И жигьетдай чна йисан сифте къилъял диде-бубайрин собранияр тухузвайди я. Сифте нубатда авай ктабар кесиб хизанрай тир аялриз, ахпа-амайбуруз гузвай. Бес тахъайбур диде-бубайри чпи къачуз-вай.

■ Муаллимдин мажибар тимил я лугъуз, жегьил пешекарар, иллаки гадаяр школайрив артух агат хъийизмач. Куьна и жигьетдай гьикл я?

- Жегьил муаллимар чи школада бес къадар ава. Амма гадаяр-муаллимар лап тимил я - чинани, гъа виринра хъиз, "матриархат" хъанва. Чехи классра тарс тухун пара четин хъанва. "Советрин девирдин" муаллимар тимил жезва, Россиядин дипломар "бушбур я". Жегьил муаллимар къацлаз, чкадиз атун патал бегьем вахт кланзава. Аялрин чирвилер агъуз аватза-

къвалахзава, гъамни чизва. Тлунбул ягъиз, фири нек кланзавайбурун замана туш им.

Дуьз лагъайтла, гъахълувал Нуьгъан девирдилай инихъ дуьньяда садрани хъайиди туш, я женни ийидач. Чехи инсанар чеб вагъши хъайила, бес аялри вуч авурай?!

■ Гъаф школайра муаллимрив чпи клелнавайбуруй ваъ, маса предметрай сятар вугузва. Куь школадани и гъалар авани?

- Зун и къвалахдиз акси я. Гъар сада вичин пешедай зегьмет члугуна кланда. Амма гъахъикъат гъа куьне суал эцигнавай жуьреда ава. Чи школада музикадин, технологиядин, ИЗО-дин, КТНД-дин пешекарар авач, гъавилъял и сятар, чара авачиз са гъал кар алакьдай ксарив вуганва.

■ Вири дуьнья интернетдинни телефонрин есирда гъатнава. Са шакни алач, ибур алай аямдин тарифдин жигьирар я. Амма аялар рекъяй акъатзава, члуру крариз къил язава, тарсар клелзамач...

-Телефонар инсанрин уьмуьр къезиларун патал акъуднавайди я, гъа ик хъунни авуна, шак алач.Виридаз чизвайди я, аялди нелай чешне къачузватла - чехибурлаулай. Телефонар сифте бизнесменри къачурди я, ахпа муаллими. Гила аялрив сад ваъ, 2-3 телефон гъа, чебни иесийри къачуна вугузва. Кар кардай феййла, гила гъарай акъатнава, вуч ийида лугъуз.

Чи школадани гъакл я. Мектебриз телефонар гъидай ихтияр чна ганва, амма абуру тарсара акъуддай ихтияр авач. Эгер акуртла, аялдивай телефонар вахчузва ва хъфидайла вахчузва. Чна школада интернетдикай авай хийирдикайни зияндикай гъаф лугъузва. Аялриз месляттар къалурзава, телефон жуван хийирдиз гьикл ишлемишдатла. И къвалахриз маса хци терефни ава. Муаллимрив чпи телефонар уьмуьрдин важиблу патаз элкьуьрзава. Классикди лагъайвал, аялрикай гъихътин цуьквер жедатла, хийирлугъур ва я виже-сузбур - муаллимилай гъаф аслу я.

■ Алай девирда школадиз регьбервал гун пара четин къвалах я. Гъукуматдин къвалахарни гъахъисагъвилелди авуна, куьн къвалин кайванидин буржиярни къилиз акъудиз агакъзавани?

- Эгер инсанар четинвилерикай катиз хъайитла, арадал затни къведач. Девирар четинбур хъанватлани, инсанди вич инсанвилелди тухвана кланда. Намусдин къизилдин къанун садрани рикелай алудна виже къведач. Регъят пешеяр, я гъамшалугъ къуллугъарни и дуьньяда авайди туш. Заз чизва, къе зун я школадин директор, пака масад жезда, ахпа мад масад. Гъакл хъайила, зун алахъзава муаллимрив хъни школьникрив галаз инсанвилелди рахаз. Хиве къуна кланда, ара-бир къвалахда жуви гъалатл жезва, къвалахзавай кас гьикл хъайитлани гъалатл жезда. Ибур жедай крар я. Къвалин къвалахарни ийиз зун агакъзава. Чи къвалин майишатда маларни ава, хиперни, верчерни. Хуьрун чкада абур хуьн тавун заз айиб къвалах хъиз авачда. Са мажибдал яшамиз хуьн пуд студент авай чкада фикирдиз къведай кар туш. Бубадини дидеди зун зирекдиз вердишарайди я. Абурун уьмуьрдин тарсар за рикелай садрани алуддач.

■ Диана Играмудиновна, михъи рикелди ачух жавабар гунай чухсагъул. Квехъ къвалахда агалкъунар, чандин сагъвал, уьмуьрда хушбахтвал хъурай.

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

"Гъар пешедихъ вичин гуьзелвал ава", - лагъанай лезгийрин машгълор писатель М.Гъажиева. Амма "виридалайни" гафунихъ галаз, са шакни алачиз, анжах муаллимвилдин пеше алакьалу ийиз жезда: виридалайни важиблу, виридалайни четин, виридалайни асулла, виридалайни герек, виридалайни баркалла, виридалайни жавабдар...

Пеше майилвиллиз элкьвейла...

Акълтзавай несилдин гележег муаллимилай гъаф аслу я. Аялрин гележег экуьди, генгди, агалкъунар галайди хуьн патал муаллимди вичин пеше адетдин къвалахдиз ваъ, майилвиллиз элкьуьрзава. Гъахъисагъвилелди зегьмет члугвазвай, чпихъ гъаф йисарин тежриба хъанвай муаллимар чи мектебрани тимил авач. Докъузпара райондин Къалажухрин мектебда фадлай къвалахзавай **Маиса Гъажимурадovна ИСАБАЛАЕВАНИ** гъа ихътинбурун жергедай я.

Маиса 1974-йисан 5-февралдиз Меьгарамдхуьрун райондин Гъепцегьрин хуьре дидедиз хъана. Ана 8-класс куьтягъайдалай къулухъ, 1989-йисуз, Дербентдин педучилищедик экечна. Муаллимвилдин пеше къачур Маиса Гъажимурадovнади са шумуд йисуз хайи мектебда гъвечли классриз тарсар гана.

Къисметди Къалажухрин хуьрун акъудай Маиса Исабалаевади 2000-йисалай вичин рикл алай пешедай къвалах давамар хъуьна.

Акълтзавай несилдиз чирвилер ва тербия гуьнин карда къазанмишнавай агалкъунриз, гъаф йисарин бегьерлу зегьметдиз килигна ам 2009-йисуз РД-дин образованидинни илимдин министрстводин грамотадалди къейдна.

Акълтзавай несилдиз чирвилерни тербия гуьнин карда лайихлувилерай 2010-йисуз ам Докъузпара райондин а чаван къил Керимхан Абасован патай гъуьрметдин грамотадизни лайихлу хъана. 2012-йисуз адаз РФ-дин умуми образованидин гъуьрметлу работник лагъай твар, бажарагълу жегьилриз куьмекдай центрадин патай урус члалай олимпиададиз гъазурвал акунай ва къиле тухунан анин директор Р.Фолован грамота, 2018-йисуз математикадин хилъял датлана образование вилк тухунин Москвадин центрадин директор И.Ященокди урус члалайни математикадай вирироссиядин ахтармишунрин къвалахар тухунин карда иштиракунай чухсагъулдин чарар гана.

Амма М.Исабалаевади виридалайни чехи награда вичин ученикрикай пешекарар хкатун яз гъисабзава. Ада чирвилер гайи хейлин ученикрикай жуьреба-жуьре пешейрин иесийар хъанва. Бязибур муаллимвилдин пеше хъана, мектебда тарсар гузва. Гъелбетда, ибур муаллимдин гъахъисагъ зегьмет бегьерлуди хъайивилдин ва мадни хъжедайдан гъахъиндай шагьидвалзавай делилар я.

Гъаф йисара муаллимвилдин регъят тушир къвалах гъахъисагъвилелди тамамарай ва агалкъунралди давамарзавай Маиса муаллим алай йисан январдилай "Зегьметдин ветеран" шагьадатнамадин иесини я. Къуй тежрибалу муаллимдин зегьмет гележегда мадни бегьерлуди хъурай!

» Эгер инсанар четинвилерикай катиз хъайитла, арадал затни къведач. Девирар четинбур хъанватлани, инсанди вич инсанвилелди тухвана кланда. Намусдин къизилдин къанун садрани рикелай алудна виже къведач. Регъят пешеяр, я гъамшалугъ къуллугъарни и дуьньяда авайди туш...

Абуру саки вири къилин ва сад лагъай категориядин пешекарар я.

Нисинилай къулухъни чи аялар школада жезвайди я, абуру 10 кружокдани спортивный 5 секцияда иштиракзава. Чи муаллими ва аялри неинки райондин, гъаклни республикадин, Россиядин дережадин мярекатрани (конкурсра, соревнованийра) иштиракзава. Агалкъунарни ава.

■ Эхиримжи вахтара школайра виридалайни хци месэла ОГЭ-дихъни ЕГЭ-дихъ галаз алакьалуди я. Куь школада гьикл я и гъалар? 9-класс куьтягъна, гъаф аялар экъечзавани?

- Чинани гъа виринра хъиз я. Клуьд лагъай класс чи аялри акъван четиндаказ акълтарзавач, амма 10-классдиз акъатлайла, клелун зайфарзава. 4-5 аял колледжриз физва, са 2-3 касни 10-классдай экъечзава, эхирки 11-классда амуькзавайди 13-15 аял я. Имтигъанриз чи аялар неинки школадин программадай, гъаклни ре-

ва. Чи жегьилар-муаллимар пулунихъ калтугнавайбур туш, девирдин гъавурда авай, чпин чирвилер ишлемишди алахънавай инсанар я. Мажибар къведай чкаярни и девирда кламай къван ава.

■ Эхиримжи реформа квез гьикл акуна? Бегьерлудаказ къвалахзавай муаллимар уьмуьрда са грамота къванни къачуз тахъай муаллимрив галаз са тахтуна ацукарун дуьз яни? Гъахълувал гъанав?

- Мажибар, гъелбетда, гъвечибуру я. Эхиримжи реформа къатл галачирди хъанва. Эгер мажибар хкажзаватла, абуру яшамиз жедай къадардинбур хуьн лазим тир. Хуьрун муаллимрив чпин къил са жуьре хуьда - мал-къара кутада. Гъевесламышдай компонент арадай акъатна лап хъсан къвалах хъана - муаллимар баллрин есирар хъанвай, къал авай. Вири са тахтуна садрани жедайди туш. Гъар са кас вуж вуж ятла, виридаз чизвайди я. Гьикл

Гъакъысагъ зегъметдалди

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Сулейман-Стальский райондин Герейханован 1-хуьре Къурбанов Байрамбеган хизан чехибурукай сад я. Ирид къил хизан авай лежбердин веледар хайи хуьре яшамыш жезва. И мукъвара хуьр арадал атана 90 йисарихъ агакъзава. Байрамбега вичин уьмуьрдин юлдаш Гульумагъадихъ галаз санал кьегъал пуд хвани 2 руш тербияламишна. Абуру чпин хизанарни галаз жуьреба-жуьре къвалахрал зегъмет члугъзава. Къве хва механизаторар я, къулан хва **МИРЗЕМАМЕДА** къайдаяр хуьдай органра къвалахна.

лаз сир сад авуна. Адаз Салията 2 гадани 3 руш багышна.

Мирземамед 1947-йисуз дидедиз хъана. 1966-йисуз хъсан кьиметар аваз 10-класс куьтягъай Мирземамеда Ашхабад шегъердин университетдин юридический факультетдиз документар вугана. Конкурсдай акъат тавуна хтайла, са куьруь вахтунда совхозда рабочий виле къвалахна. 1966-йисан эхирра армиядиз тухвана. Ада Уз.ССР-дин Чирчик шегъерда гъавадин оборонадин частара къуллугъна. Ругуд вацралай адаз младший сержантдин чин гана, командованиди аскердин къвалит чухсагъулдин чарни рекъе туна. Ам отделенидин командирвиле тайинарна, старший сержантдин чинни гана.

1971-йисуз М.Къурбанов Ашхабаддин университетдин юридический факультетдик заочникадак экечна ва юрист-правоведвиле пеше къачуна. 6 вацралай адаз младший лейтенантвиле чин гана. Къвалахдин йисара чи ватандаш МВД-дин подполковникдин чиндал къван хкаж хъана.

Туркменистанда къвалахзавай Мирземамедан рикл секин тушир. Яшар хъанвай (чебни инвалидар тир) буба Байрамбеган ва диде Гульумагъадин патав абуруз килигдай кас гъачир. Мирземамеда Туркменистандин МВД-дивай вич Дагъустандин МВД-дин ихтиярдиз рахкурун тлалабна. 1991-йисуз тлалабун къилиз акъудна. Ам Махачкъаладин Ленинский райондин 4-отделдин начальниквиле тайинарна. Са йисалай ам Дербентдиз рахкурна. Ина шегъердин анализар ва гъахъ-гъисабар ийидай отделдин начальникдин куьмекчивиле къвалахун давамарна. 1994-йисан августдиз пенсиядиз экъечтай М.Къурбанов хуьруьз хтана.

Чи ватандашдин гъакъысагъ зегъметдиз лайихлу кьиметни тагана тунвач. Ада МВД-дин органра 25 йисуз зегъмет члугуна. 1973-йисуз СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин указдалди Туркменистандин Верховный Советди М.Къурбановаз "За отличную службу по охране общественного порядка" ва къанун - къайда хуьнин рекъе 10, 15, 20 йисара гъакъысагъвилелди къуллугъ авунай медалар гана. 2002-йисан 5-июндиз ам Дагъустан Республикадин МВД-дин министр, генерал-лейтенант А.Мегъамедтагъирован къул алаз "Россиадин МВД-дин 200 йис" медалдиз, 20-далай виниз гъар жуьредин грамотайриз, пишкешриз лайихлу хъана.

Пенсиядиз экъечна, хуьруьз хтайла, ада общественный къвалахар, гъа гъисабдай яз хуьруьн 1-нумрадин ДЮСШ-да диде-бубайрин комитетдин председателвиле везифаяр къилиз акъудна. Къве сеферда ам хуьруьн советдин депутатвиле хъана. 72 йис хъанватлани, М.Къурбанов хуьруьн общественный уьмуьрдивай гилани кьерех хъанвач. Жегъилар ватанпересвиле руьгъдаллаз тербияламишун, дуьз рехъ къалурун, насигъатар гун вичин къилин буржийрикай яз гъисабзава.

Совхоз чкъайла, са гектарни 20 соток чил адавни кирида (аренда) вугана. Адакай 0,63 сотокда веь, амай чиле, гъар жуьредин къелемар акурна, багъ кутуна, ана вичин хизанни галаз къвалахзава. Са къусни дамах гъачиз, халкъдихъ галаз санал хуьруьн вири мярекатра иштиракзава, жедай вири куьмекар гузва.

Чи мурад Мирземамед Байрамбеговичахъ сагъвал, мадни яргъи уьмуьрар хъун я.

Инсанвиле ерияр квадармир

Майрам МАГЪАМДАЛИЕВА

Нариман Къарибова "Буржар илитунин эхир мус жеда?" къил ганвай макъалада къарагъарнавай хътин месэлайрал зунни расалмиш хъана. Дугъриданни, дуьз кхъизва касди. Зи рушни Дербентда яшамыш жезва. Ам сагъламвиле мумкинвилер сергъятламишнавай кас, инвалид я. Гъавилей Махачкъаладай физ, за адаз куьмекар гузва. Меселе, адан документар туькьурун патал чун тефей идара амач. Са газдин патахъай тиртла, низ къайгъу авай. Гъи карханадиз, идарадиз фейитлани, вун инай аниз, анай иниз рекъе твазва. Ви кар я туькьун, я туькьун тийин. Ятлани чара авач, фена къанзава. Гзаф идараярни абурун иесийрин къвалера ава. Герек са кардикай хабар къаз, фена рак гатайла, я ваз ахъайда, я - ваь. Дербентда хъайи вад юкъуз завай ТСЖ-дин председатель саклани жагъуриз хъанач. Яргъа авайтла, мадни четин жедай, ам гъа вилик квай къвалера яшамыш жезвай. Заз амукъайди физ, рак гатаз, хтун хъана. Къунширивай хабар къурла, низ чиде, адай къил акъатзавайди туш лагъана, ажугълу яз. Квартирадин пуларни ада вичиз гъикл къан ятла, гъикл къачузва. Алай йисан январдизлай 300 манатдин хкаж хъувунва лугъуз, дербентийрив къал гъай, вучиз ятла, садан къилни акъатзавач. Низ арза ийида, нин патав фида? Къил къадай са касни амач. Ийир-тийир квахънава жематдин.

ла, ТСЖ-диз фена, авай гъалдикай лагъайла, устлар къве йикъалай атана акъатна. Са къуд декъикъада мишъна хъфена. Пулни къачунач. Белки, и къвалах кьиметсузди я жеде, - фикирна за. Пакадин юкъуз ТСЖ-дин председатель вич атана, куьне адаз 300 манат ганани лагъана хабар къуна. Ам яшамыш жезвай чка къалурна ва хутахна адав аур къвалахдин гъакъи вахце лагъана. Тажуб хъайи за хабар къуна: вучтин пул? И инвалидди кез гъар вацра гузайди гвиниз физва бес? Ихътин гъуьрметсуз хъанвай инсанрихъ галаз вун гъикл рахада?! Эхирни фена вахкана 300 манат.

Газдин патахъай. Махачкъаладив гекуьгайла, Дербентда газ къве сеферда багъа я. Зи вад кас авай хизанди Махачкъалада вацра 400 манат гузва. Дербентда лагъайтла, 2 касди - 300 манат. Къайдаяр, законар виринара сад хътинбуру туш жал?

Гъар вацра квартирадин пул вахт-вахтунда гузватлани, къезилвал яз гузвай квартирный 400 манат хгун тийиз акурди зун собесдиз фена. Анай туькьур хъувун патал чаз лизим тир документар гъаваш лагъана.

Фена, къекъвена, вири документар туькьурайдалай къулухъ чун газдин справка къачун патал пул гузвай почтадиз справка тлалабиз фена. Ана ацукънавай дишегълиди квел вад вацран бурж ала лагъана, чаз справка ганач. Вири квитанциярни чи гъиле авай. Ваь, тлем акакъзавач. Минетзава, гъич патаривни агудзавач. Эхирни чара тахъай зун начальникдин патав финиз мажбур хъана. Ада бурж алач лагъай чар

вугана. И чарни гъиле гъатайла, вири документар туькьвена лагъана шад хъуйи зун тадиз лизим идарадиз хъфена. Анин къуллугъчидини хъсандиз килигдайдалай къулухъ и справкадал печать алач лагъана, элкьюьр хъувуна. Мад почтадин члекъидан патав фена. "Печать за эцигдач, вучиз лагъайтла ада иниз ганвай пул лизим чкадив агакънавач" лагъана. Вад вацран къене чкадидлай чкадал агакъ тийизвай ам вучтин пул хъуй, я залумар! Куьн квел машгъл я эхир? Тахсир нинди я, - лагъана чун эхкъечна хъфена. Кез са тлимил хъайитлани, халкъдихъай, иллаки, къвез, кар туькьун тийиз, хъфизвай пенсионеррихъай, инвалидрихъай хъайитлани утанмиш тушни? Куьрелди, чи туькьвей документарни, гъа са справкадиз килигна дуьзариз хъанач.

И йиса садра-къведр физвай заз икъван аламатар акурла, бес ана яшамыш жезвай жематдин язух тушни? Гъикъван гъарайитлани, садазни ван къвезвач. Мусибатдин крар гзаф ава дуьньяда. Гъарда вичин макъамдал куьул ийизва. Девлетар гъиле авайбуру кесибар инсанрай гъисабзамач. Бубайри лугъдайвал, тухда гишиндан гъалдикай хабар къадач, гена гъам кеве тваз алахънава. Ягъ-намус, гъуьрметхатур вири пулуна хъанва.

Инсанар, ша куьн сад-садан гъавурда гъат. Къвалахиз алакъзаватла, столрихъ ацукъмир. Инсанар инжиклу ийимир! Са чар туькьурун патал са шумудра гъа са идарадиз рекъе твамир. Инсанвиле ерияр квадармир!

Нариман КЪАРИБОВ

ЧИ УЬМУЬР, яшайиш акваз-такваз дегиш жезва. Уьлкведа, гъар са чкада хъсанвиле, абадвиле, мергъяматлувиле жезвай дегишвилери чун шадарзава, четинвилери пашманарзава...

Малум тирвал, алай йисан 1-апрелдизлай агъалийрин са бязи категориярин пенсияр 2 процентдин хкажнава. Пенсияр (гзаф-тлимилвиле аслу тушиз) хкажнамазди, чи яшайиш чпелай аслу тирбурун (къилдин ксарин, хсуси карханайрин иесийрин...) нефсерни къати, азгъунвални артух жезва. Савдагаррин, алверчийрин макан тир Дербентдикай рахан. Ина къилдин ксарин, лугъун чна, карчийрин туьквенрин, аптекайрин, пекарнийрин къадар гъикъван ятла гъисабун, лугъун четин я. Налогрин инспекциядин, администрациядин, чкадин властрин гъахъ-гъисабра, дугъри я, винидихъ лагъанвай барадай гъар йисан эхирра рекъемарни къалурзава, гъисабзава. Амма делилар гъакъыкъатдихъ галаз тамамвилелди къазвайбуру жезвач. Хейлинбуру шегъердин бюджетдиз налогар гуникай къил къакъудзавайбуру, хъендик кумукъзавайбуру хъунин себегни карчивилел, базарчийрин, аптекайрин, фу чрадай ксарин къвалахдал бес къадар гуьзчивал тахъун я.

Гзаф чкъайра хъиз, Дербентдани (саки гъар камуна) авай аптекарярни хсусибуру, къилдин ксаринбуру я. Эсиллагъ гуьзчивал тахъун себег яз, анрай маса гузвай (къалпбуруни кими туш) дарманрин кьиметар инсанрин "сагъламвиле къаравулда" аквазнавайбуру - аптекайрин иесийри, варцаралди ваь, йикъаралди чпиз къандайвал хкажнава. И барадай мисалар гзаф гъиз жеда. Зун къве мисалдал акъвазда. Инсандин рикл секинрай валериядин экстрактдан таблеткайрин кьимет (са къвати) са акваз яргъал тушир вахтара 5 манат

Буржар илитунин эхир мус жеда?

тиртла, гила 30 манатдизлай гзаф хъанва. Вичиз аденомадин уьзуьр авай зи таниш са яшлу касди шикаятзава: "Зи уьзуьрдиз са бубат куьмек гузвай "Афала" дарман шегъердин аптекайрай алай йисан февралдиз 373 манатдай маса гузвайтла, мартдиз адан кьимет 401 манат хъанва". Азарлудаз чарасуз герек гзаф маса дарманарни аптекайрин иесийри гъа чпиз къандайвал хкажнава, хкажнава.

Масанра заз чидач, виликрай Дербентда здравоохраненидин идарайрин, аптекайрин къвалахдал гуьзчивалдай махрус отдел авай. Гила лагъайтла, а тешкилатдикай са ван-сесни амач. Муьштерийрин ихтиярар хуьдай комитет аматлани, адан къвалах ерли аквазмач. Мумкин я, ахтармишунарни, "гуьзчивални" ийизва жеде а "комитетди". Амма ахтармишна арадал акъудай кимивилерикай садазни хабар жезвач, гъам тахсиркар, гъам "комитет" - къве падни рази жезвай хъинди я.

Зун, гъуьрметлу къелзавайди, винидихъ Дербентдин пекарнийрикайни рахана. Пенсияр хкажункиди, анра чраз, туьквенриз рекъе твазвай фан кьиметарни хкажнава. Йисан эвел къилляй са буханкадин кьимет 20 манат тиртла, гила чехи пай туьквенрай ам 22 манатдай маса гузва. Амалдарвал ийизвай савдагарарни кими туш. Кьимет гъа виликдай хъиз авайвал туна, фан заланвал тлимиларнава.

Гаф кватай чкадал газдин "иесийрин" къанунсузвилекайни, абуру агъалияр гъикл бизарзаватла, абурал яшайишда газ ишлемишунай (хейлин дуьшуьшра) илитизавай буржарикайни рахаз къанзава.

Алатай йисан декабрдин эхирра "Газпром межрегионгаз Махачкъала" (квитанцияра гъа ик хъенва) ООО-дин Дербентда авай филиалдин гъакимрилай шикаятиз, Дербентдин администрациядин къил Хизри Абакарова къабулун патал шегъердин агъали Б.Гъажибалаев атана. Ада къвале ишлемишзавай газдин гъакъи гъар вацра, вахт-вахтунда гузватлани, шегъердин "Аваин-4" микрорайонда яшамыш жезвай адан яшлу дидедал Газпромди буржар илитизава лугъуз шикаятна. Газпромдин багънани ихътинди хъана: "Шегъердин къили чими ийидай (отопительный) сезон башламишунин гъакъиндай къарардал адетдиндалай фад, 15-октябрдиз, къул члугунва, гъавилей ви дидеде газдин кьимет (гъар са кубометрдин) хъуьтлуьнди яз гана къанзава..."

- 15-октябрдиз гъеле Дербентдин къилин къуллугъдив эгеч тавунвай за ахътин къарардал гъикл къул члугуна? Шегъерда чаз ишлемишунин хъуьтлуьн сезонни 13-ноябрдиз башламишайди я, - лагъана Х.Абакарова.

Б.Гъажибалаев Газпромдизлай суддиз арза авуниз мажбур хъана.

Газпромдин къуьруькрикай и макъаладин автордизни "пай" хъана. Зегъметдин ветеранвиле кьезилвилер къачун патал 2018-йисуз ишлемишай газдин (январдизлай-январдалди) гъакъиндай справка къачуз Газпромдин филиалдиз фейила, анин къуллугъчиди (компьютердиз килигна) "Вавай кассирди газдин пул дуьз къачузвач" лагъана, зи абонентный книжкадал 423 манат хъенва вахкана. Гъар вацран эхирдай вахт-вахтунда, счетчикдин делилриз килигна, шегъердин ЕРКЦ-да газдин пул гузвай (ана авай кассирни гъа Газпромдинди я) зун тажуб хъайила, компьютердихъ ацукънавай ханумди "Заз вахт авач, фена вуна пул низ гузватла, гъадавай хабар яхъ", - векивилелди жаваб хтана.

ЕРКЦ-да авай кассирдин жавабни ихътинди хъана: "Абуру мукъвал-мукъвал газдин кьиметар хкажнава, халу, амма чун хабардарзавач". Зун артухан пул хгуниз мажбур хъана.

Газпромди гъам шегъерра, гъамни хуьрера агъалияр инжиклу ийизвай, абур алдатмишиз, газдай артухан пулар къачузвай дуьшуьшар гзаф ава. Керпичрин заводра, теплицайра датлана къанунсуздак газ ишлемишзавай, вири халкъдин девлет чунуьхзавайбурун буржар чал - законриз табийбурул илитунин эхир яраб мус жеда тла!?

Муаллимриз куьмек яз

Алимат БАЛАМИРЗОЕВА,
Махачкъала шегьердин 38-нумрадин гимназиядин лезги
Чалан муаллим

Ачух тарс (5-класс патал)

ТЕМА - Глагол тикрардай ва умумиламишдай тарс-гъуьжет
ТАРСУНИН МАКЪСАДАР - Глаголдикай къачур чирвилер ахтармишун ва умумиламишун, члал гегьеншарун, члалан девлетлувал ва гуьрчегвал къалурун, къве дестедиз пай хъанвай аялриз гъуьжетра иштиракдай къайдаяр чирун, эдебдинни ахлакдин тербия гун.

ТАРСУНА ИШЛЕМИШДАЙ АПАТАР - Интерактивный доска, карточкаяр, таблица, гъар са дестедин столдал виликамаз кхъенвай аялрин фамилияр алай сиягь (вирибуруз сад хътин мумкинвилер хъун патал гъар дестедик зайиф, юкьван ва хъсан чирвилер авай аялар кутада).

Тарсунин финиф

Тешкилунин макъам. Муаллимдин гаф. - Саламалейкум, аялар! Къе чна адетдинди тушир тарс тухуда. Куьн къве десте ни элкьвена столрихь ацукьнава. Куь вилик тамамарна, жавабар гана кланзавай са шумуд тапшуругъ ква. Гъар са тапшуругъдиз талукъ яз тайинарнавай баллрин къадарарни ава. Дуьз, тамам жавабар гайи десте гъалиб жеда. Жавабар какахъай къайдада гудай ихтияр авач. Дестедин иштиракчийрихь галаз веревирдна, меслятна, ахпа са касди жаваб гун лазим я. Тарс - гъуьжет, яни глаголдин чирай вири формаяр тикрарун зи мисклалдиз жаваб гайи дестедилай башламишда. Гъа дестедиз 2 балл жеда.

МИСКИАЛ: Имуча-муча?

Югъ-йиф фида, галатдач.
(Дуьз жавабдай - 2 балл).

1. ТАПШУРУГЪ. Предложеныйрай асул формада авай глагол жаргъура, абур, суалар эцигиз, кхъихь.

Ахмакъвлик квай азарар
Чир тахъун я хийир, зарар.
Эвел михъи тир плузарар
Гуьгъуьнлай къацурун хъсан туш.

(Стал СУЛЕЙМАН)

Чехидаз гуьрмет авун, адан хатур хуьн лазим я.
(Гъар дуьз жавабдай - 2 балл)

2. ТАПШУРУГЪ. Асул формада авай глаголрин падеж ва къадар тайинара. Гъи члалан пай хъиз дегеш жезватла лагъ.

Туьнар - хъунар ацанвай,
Столлар лап зурзавай. (Гъ. ЦИАДАСА)
Келуни инсан савадлу ийида.
Келуниз гзаф фикир це.

(Гъар дуьз жавабдай - 3 балл)

МУАЛЛИМДИН АЛАВА КЪЕЙДЕР:

1. Асул формада авай глаголри кардин ва я гъалдин твар къада. Абуру вахт къалурдач.

2. Глаголдин асул формадиз теквилин ва гзафвилин къадар ава. Гзафвилин къадарда асул формада -ар эхир жеда. Асул формада авай глаголлар, существительный хъиз, гъам теквилин, гъам гзафвилин къадарда падежриз дегеш жеда.

3. КЪУГЪУН "Ни гзаф?"

Аялри пуд декъикадин вахтунда жезмай къван гзаф са слогдин глаголлар кхъин герек я.

(Гъи дестеди гзаф глаголлар лагъайтла, гъадаз 5 балл гуда).

4. ТАПШУРУГЪ. Предложеныйрай мурадвиллин формада авай глаголлар кхъихь, суалар эциг.

Келиз ашкъи авай касди герек ктабар жагъуриз алахъ-да. Муса, санал тарсар гъазуриз, Велидин патав фена.

(Дуьз жавабдай - 2 балл)

5. ТАПШУРУГЪ. Къарши мана авай гаф жагъурна, кхъихь.

Рахаз - кьуруриз -
Хъуьрез - тескиъариз -
Ахъайиз - къарагъиз -

(Гъар са гафунай - 2 балл)

ВИЛЕРИЗ ЗАРЯДКА

6. ТАПШУРУГЪ. Группада санал карточкайрай кваллах.

(Жуван чирвилериз килигна, тайин тир вахтунда гъар аялди са карточка хъяна, тапшуругъ тамамарда. Эгер вахт амукъайтла, адавай четин тапшуругъ, месела, С тамамариз жеда).

Карточка № 1 С

1-ДЕСТЕ

Предложеныйрик метлебдив къадай глаголлар куктур.

Кел авурдан сиве мез Къенин кар пакадал
Къел тлуьрда яд Хъуьтлуьн эхир
Гатфар

2-ДЕСТЕ

Карточка № 2 В

1-ДЕСТЕ

Предложеныйрик келла, глаголлар жагъура, абурал суалар эцигиз, кхъихь.

Акъатна гарар, юзазва Зулуьн гару лепеяр юзур-
тарар, зава секиндив,
Къвазва бул марфар, Къеплинихъ и маньяр лу-
Атана ракъар, црана жи- гъузва за шириндив.
вер, (Х. ХАМЕТОВА).

Карточка № 3 А

1-ДЕСТЕ

Текстинай глаголлар кхъихь, абурун вахт къалурна.

Къуьд акъатна. Мукъвара чуьллер ва та-
Аязар, мекъер куьтягъ мар къацу жеда.
хъана. Мулдин цуьквер акъатда.
Гатфарин ракъини вирин- Къушари агъзур жуьре-
риз чими нурад чукурна. дин макъамар яда.

(Гъар са тапшуругъдай - 3 балл)

7. ТАПШУРУГЪ. Текстинай инкарвиллин формада авай глаголлар жагъурна, кхъихь. Абур гъик арадал къевезватла, баянар це.

Къе гъуьлеп лепе алач. Гатун тавур дуьгъуьдикай аш жедач.
Таб тавун инсандин михъивал я. Жувакай садни инжиклу ийи-
мир. Рахазвайдан члалар ахъаймир.

(Дуьз жавабдай - 3 балл)

МУАЛЛИМДИН АЛАВА КЪЕЙДЕР: Глаголдин инкарвиллин форма префиксрин ва суффиксрин куьмекалди арадал къведа. Префиксар асул ва мурадвиллин формайрихь акал жеда, суффиксар - глаголдин вахтарин формайрихь, -МИР суффиксини буйругъдин формада инкарвиллин метлеба ишлемишда.

8. ТАПШУРУГЪ. Фонетикадай къугъунар.

Ганвай гафарикай, сифте кылелай башламишна, са сес хкудиз, цийи гафар тукьлуьра, манаяр ачухара.

АКАТУН - катун, атун, тун

АХКУН - хкун, кун

АГАКЪУН - гакъун, акъун, къун

АГАТУН - гатун, атун, тун.

9. ТАПШУРУГЪ. Къве дестедини, нубатдалди доскадал экъечиз, таблицада ганвай глаголлар вири формаира эцигиз, кхъида. Кваллах интерактивный доскадал тамамарда.

(Гъар са гафунай - 5 балл)

Асул форма	Мурад-виллин форма	Инкарвиллин форма				
		Асул форма	Мурад-виллин форма	Буйругъдин форма	Гилан вахт	Алай вахт
Гъун						
Гун						
Келун						

10. Жува-жуваз къимет гун (Рефлексия).

Заз тарсуна четин хъана.
Зун залай рази я.
Заз зи юлдашдин тариф ийиз кланзава.

11. Тарсунин нетижаяр кьун.

Гъар дестедихъ хъайи баллрин къадарар гъисабайдалай къулухъ гзаф баллар къазанмишай десте гъалибчи яз малумарда. Гъа дестедин аялриз виридаз сад хътин къиметар эцигда.

12. КИВАЛИЗ КИВАЛАХ: "Гатфарин югъ" темадай сочинение кхъин.

Райондин

гуьрметлу агъали

ЧИ МУХБИР

Ийкьара Хасавюрт райондин администрацияда кыле фейи чкадин самоуправлендин ийкьаз талукъарнавай мярекатдин сергьятра аваз муниципалитетдин руководство ди акъалтзавай несилриз чирвилер, тербия гунин, ахлакдин рекъел желб авунин карда бегьерлудаказ кваллахзавай са жерге юлдашрив наградаяр вахкана.

Шад жедай кар ам я хъи, абурун арада "Лезги газетдин" хсуси мухбир, "Къурушрин сес" газетдин кылин редактордин заместитель, Дагъустандин лайихлу муаллим **Гъажибала Султанович КЪАЗИЕВНИ** ава. Адаз райондин кыл Жамбулат Салавова акъуднавай къарардалди "Хасавюрт райондин гуьрметлу агъали" лагъай твар ганва.

Хасавюрт райондин кылин 1-заместитель Загъир Боташева Гъажибала Къазиева хурудал алкурдай знак ва шагъадатнама вахкудайла райондин вилик лезги члалани литературадин муаллимдин лайихлувилер екебур тирди къейдна, адан гъакъисагъ зегъметдикай ва тешкилатчиллин алакьунрикай лагъана.

Чнани чи къелемдин юлдашдиз и агалкъун рикин сидкъидай мубаракзава ва Гъажибала муаллимдихъ гележегда мадни еке агалкъунар хъун алхишзава.

2-нумра акъатнава

"Дагъустандин дишегъли" журналдин алай йисан 2-нумра келдайбурув агакънава. Журнал, инсанриз къуллугъ авун вичин асул буржи яз гъисабзавай, жуван халкъдикай, адан къисметдикай фикирзавай сабурулу дишегъли Айшат Тазаевадикай кхъенвай очеркдилай башламишзава.

"Акълатлай намуслу кар" твар алай макъаладай келзавайбуруз уьмуьрдин четин гъалара гъатайла, куьмек гудай кас тахъайла гъиниз фидатла чир жеда. Ам хизандиз ва аялриз яшайишдин рекъий куьмекар гузвай республикадин Центр я.

Мадни квез и журналдай алай вахтунда хайи члалал акъатзавай ктабар авай гъал, чи мектебра кваллахзавай тежрибалу бязи муаллимар чир жеда.

Журналдин 6-7 лагъай чинра "Куьредин хабарар" газетдин кылин редактор, РД-дин лайихлу работник Асият Мусаевна Мирзалиевадикай ихтилат физва.

"Театр мидаим жеда!" - субутарзава вичин макъалада келзавайбуруз машгъур театровед, искусствоведенидин кандидат Гуьлуьзар Агъмедовна Султановади.

Журналдин и нумрада гзафбурун рикл алай гъикаятчи Агъмедхан Зирихгеранан "Залай алат" гъикаяни гъатнава.

"Ицарида авай женгинин минара" келайла квез ам гъикл ва мус арадал атанатла чир жеда. Журналда хийирлу меслятар, хуьрекар гъазурдай рецептарни гъатнава.

ГАЗЕТ КІЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

МИСРИХАНОВА (Къазиметова) Гуьлжагъан Шамсудиновна 1958-йисуз Сулейман-Стальский райондин КӀахцигърин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хъана.

Къасумхуьруьн юкъван школа акъалтӀарай ада Дербент шегьерда Республикадин бухгалтервилдин школадин филиалда кеспи къачуна ва са шумуд йисуз шегьердин краеведенидин музейда счетовод-кассирвиле къвалахна.

1979-йисуз эвленмиш хъайи ада вичин уьмуьр Туркменистандин Красноводск (гилан Туркменбаши) шегьерда давамарна.

1984-йисуз Гуьлжагъана ана педагогвилдин училище акъалтӀарна, 1985-1991-йисара школада къвалахна.

2004-йисалай, уьмуьрдин юлдашдин контракт-договор себеб яз, Голландиядиз акъатна. Алай вахтунда ана Утрехт тӀвар алай шегьерда хизанни галаз яшамаш жезва.

Шиирар заз лап гъевчи чӀавалай хуш тир, - лугъузва Гуьлжагъана. -

Гилани шиирар кӀелун ва яратмишун зи рикӀ алай къвалахрикай сад я.

Гъар са касдиз вичин рикӀи чӀугвадай кар ава уьмуьрда, зазни зи азад вахтунин легъезяр а кардал акъудиз кӀанда.

Зи шииррин чӀехи пай зи фикиррин, зи уьмуьрдин тежрибадин беъерар я.

Гуьлжагъан МИСРИХАНОВА

Жагъизвач заз жаваб...

Секинсузвал кутаза зак йифери,
Зи экуьн гъед чуьнуьхнава
цифери.
За хуруда кӀвал авунва
гъижрандиз,
Регъуь я заз, гъикӀ жаваб гун
Ватандиз?

Яргъаз феи заз са къадар акуна,
Уьмуьрдикайни за базар авуна.
Катиз-катиз фенатӀани хъсандиз,
Регъуь я заз, вуч жаваб гун
Ватандиз?

Мад суалри гатаза зи рехи къил,
Девлет хъсан яни ва зи хайи чил?
Жува-жуваз эцигай цал, къакъандиз,
Сергъят хъанва, вуч жаваб гун
Ватандиз?

За алцумай терездин хел къатӀ
хъана,
Зи хайи чил къимет авай затӀ хъана.
Регъятвилер къачуна за зи чандиз,
Жагъизвач заз жаваб, гудай
Ватандиз!

Кутадани тахсир къенин аямрик,
Ватан туна, гъилер кутур гъарамрик?
Гъазур я зун, кичӀе туш физ
зиндандиз,
Чир хъайитӀа жаваб, гудай
Ватандиз!

Хуьруьн рушар

Яргъи кифер аватнавай къуьнерлай
КӀани гада гуьзетзавай синерлай,
Лезги чилиз нур гузавай вилерлай,
Алапатдин рушар ава хуьрера.

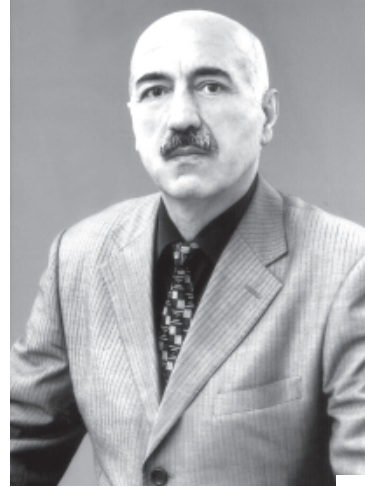
Дугърибур я къилихарни чпик квай,
Гъамишанда милайим хъвер
сивик квай,
Тамамардай гъар са кӀвалах
вилек квай,
Лап дуьз рекъин рушар ава хуьрера.

Намус хуьзвай, чизвай гъевчи ва
чӀехи,
Тербияда авай дидейри гайи.
Къадир авай вичин ватандин хайи
Мецер ширин рушар ава хуьрера.

Плузарар я яру пӀинийриз ушар,
Чулав вилер - лацу чиналлай
къашар.
ЦӀуругуд йис я лугъуз вичин яшар,
РикӀер чӀехи рушар ава хуьрера.

Сад акурла, сад рикӀелай алатиз,
Жегъилриз кӀанз абрун къвалав
агатиз.
Гагъ вилик къевез, гагъ яргъариз
акъатиз,
Женжелвал квай рушар ава
хуьрера.

Ругъ кутуна "Лезгинкадин"
макъамри,
Хкадариз къуьлерзавай закӀамри.
ЦӀийивацаран хесетар квай
рацӀамрик,
Акъл дерин рушар ава хуьрера.

Агъмедхан СРАЖИДИНОВ

Ханбичедиз...

Хайи йикъаз бахизава

Ханбичедиз баркалла
халкъдин патай,
РикӀелай алуд тавур фу
дидеди чай,
Вун лезги халкъдин рикӀинни
ругъдин я пай,
Дишегълидин экв чи рикӀера кузвай.

Лезги халкъдин архайрин диривал,
Шарвилдин турунин хцивал,
Алпандин халкъдин диривал,
Ярагъ Мегъамедан ругъдин
къативал,
Гъажи Давудан гъутарин пехивал,
Къуьчуьр Саидан вилерин
"экуьвал",

Етим Эминан уьмуьрдин
пашманвал,
Лезги бубайрин вафалувал,
адилвал,
Лезги дидейрин, вахарин
регъуьвал,
Лезги рушарин иервал, тӀарамвал,
Лезги рухвайрин, къегъалвал,

игитвал,
Лезги халкъдин чӀехи садвал...
Дамахзава чна вал, Ханбиче,
Гъейран ийидай рикӀ авай къене!
Къалура халкъдиз шииратдин
уьлкве,
Сагърай вун, "бапӀах алай"
Ханбиче!

Багъа я чаз вун къекъвей гъар
куьче...
Хуьзва гъар са лезгиди вичин рикӀе!
Сагърай вун, чан руш, вах, свас,
диде,
Машгъур авур дуьньядиз чи
Лезги уьлкве!

1. Адилвал - гъахъвал.
2. "БапӀах алай" - халис итимдин хесетар квай.

Лезги къегъал

Ашукъ Алиханаз

Лезги къегъалрин я вун лишан,
Ватанперес, къегъал алпан!
Лезги ашукърин я вун пайдах,
Лезги халкъдин манийрин булах.

Къадимбег ИЛЪСОВ

Лекърен жаваб

Лекъре лув гуз, цаварал
Такабурдиз элкъевезвай.
И арада ругъхверал
Къеве верч тӀуьнихъ
къекъевезвай.

Лекърен эхъен акурла,
Верчери къил хкажна.
Чиле кӀвачер акӀурна,
Чпин лувар акъажна.

Лагъана са вечре икӀ:
- Чахъни лувар авачни?
Хкаж жен чунни, туна рикӀ,
Чи пай цавук бес квачни?

Хкажна хъиз вуна чуьнгуьр хурал,
Ядайла халкъдин вилик мани,
Къати жеда ругъдин къизмишвал,
РикӀел къеведа Ватан Алпан чи.

Юзурна чуьнгуьрд(ин) тӀарам
симер,
Къурмишна хъиз лезгийрин рикӀер,
Сагъарзавай алпанвийрин чан,
Аллагъди хуьрай вун, Алихан!..

Лезги манидарриз

Ийизвай шад инсанрин рикӀер,
Жегъилриз гъизвай бахтар,
Сивера (а)вай билбилрин сесер,
Куьн сагърай, лезги манидарар!

Ругъдиз гузвай еке къуват,
Вилерин ишигъ ийизвай къати,
Халкъ шадариз, ийизвай сад,
Куьн сагърай, манидарар лезги!

Гъар са манидал ийизва чна дамах,
Гъар садан сес язва тӀямлу
къаймах!

Сагърай куьн гъар са стха, вах,
Лезги халкъдин "манийрин чарх"².

Шуьрбетдилай ширин я куь сес.
Япара гъатайла, беден хъана сушт,
Кис жеда чи гъар садан мез,
Мани жез ругъдин демни дуст.

Лезги халкъдин сесерин гъетер,
Машгъур я куьн дуьньядиз къе.
Шадарзавай лезгийрин рикӀер,
Сесер къати хуьрай гъар садан
сиве!

1. Къаймах - некледин чин.
2. Чарх - дагъдин чарх, цӀил.
* * *

ГъикӀ хрзва гатфарин гуьрчег
цуьквер!

Беневша, маргаритка,
къизилгуьлер...
Къашарикай я жеда куь вилер,
Живни акъвазда, агакъай куь ванер.

Квел рикӀ ацукънава чилинни цавун,
Жедач куьн рикӀиз къайи хъун!
Лезгийри дамахзава куь ванцел,
Твазвай чи рикӀера ашкъидин гел.

Мегъамед, Брембег, Акиф,
Ашукъ Алихан, Аслан,
Къе ийизва чна куь тариф,
Лугъузва халкъди: - "Сагърай
куь чан!"

Дилара, Камила, Алина,
Роза, Марина, Фаризат,
Жамиля, Ирада, Жақлина,
Куь сесери ийизва чун шад!

Гъил къачу, азиз манидарар,
Инал тӀвар куьн тавурбур.
Сесер къати хуьрай, сагърай чанар,
Лезги халкъдин манийрин абур!

Чандин сагъвал! Сагъвал! Сагъвал
Гъатрай куь беденра, рагъ чиле
хъиз.

Бахтар - хизанра, уьмуьрда - шадвал
Аллагъди гъурай гъар садан
кӀвализ.

Чазни кӀанда цаварал,
Лекъери хъиз, сирнавис.
Гагъ ацукъиз рагарал,
Гагъ гъавадай килигиз.

И ван хъайла лекъери,
Са ихътин жаваб гана:
- Къакъра ямир сивери,
Пехилвилез таб гана.

Къеве рикӀ туртӀан куь къене,
Гъардаз гайи пай ава.
Чавди акъажмир куьне,
Гъардаз вичин тай ава.

Эсфира ХАСПЛАТОВА

Чубарукар

Секин хуьхъ куьн,
къаяр-мекъер!
Ахлад гила, ачух рекъер.
Шадар ийиз вири рикӀер,
Хтуруай чаз чубарукар.
Ша, гатфарар, ачух гъава,
Арандани дагъдин сува,
Туйкуьрзавай къулай мукар,
Акурай чаз чубарукар.
Ватандиз рехъ хуьзвай рикӀел,
Агат тавуй квок гъич энгел.

Гъар акурла, хъвер гъиз сивел,
Хтуруай чаз чубарукар.
Гъизва куьне квехъ галаз нур,
Сувар я заз югъ куьн акур,
Гатфарин куьн язва абур,
Хтуруай чаз чубарукар.
Куь манийрихъ хъанва дарих,
Цавариз я куьн лап лайих,
ТӀебиатдин гуьзел тарих...
Хтуруай чаз чубарукар.

РикӀин кӀвал

Зун дидеди рикӀин кӀвалай
И дуьньядиз акъуднай,
Чилел эциг тийиз гъиляй,
Вичин тандив агуднай.

А кӀвале заз зи дидедин
РикӀин сирер акунай.
Ара физ зи гъевчи рикӀи
Абурун пай къачунай.
Гъазурнавай чими хура
Некледикай булахар.
А булахри, къуват гана,
Авунай зун уяхар.
Зал дидедин къилихрини
Яваш-яваш "гъужумнай".
Иви хъана, зи бедендик
Дидедин чӀал кужумнай.
ГъагӀ тирвилляй ингъе къе зун
Зи дидедиз ушар я.
ЧӀални къилих дидедилай
Заз амуькӀай яржар я...

Жульета ОМАРОВА

Диде - зи экв

ЦӀверекӀ хъиз зун живедин
Элкъевез авай цавара.
Хъуьтуьл метӀел дидедин
Архайин тир ахвара.
Каспий гъуьл къван рехи къил
Хурудив зи агудна,
Михъзавай къеве къежей вил,
РикӀляй гъижран акъудна.
Тамун юкъвай дердерин
На чаз жигъир авуна.
Ширин ванци бендерин
Чун суьгъурдиз чӀугуна.
Дидедин дад геькигиз
Жеч няметрив женнетдин.
Ви багъа тӀвар эцигиз
Чилел гуж я веледдиз.
Чими лувак мелекдин
Куьрпеярни зирек я.
Вун - аманат Фелекдин,
Ругъдин къуват, зи экв я.

* * *
Багъри макан, валди я зун гъавалу,
Ашкара я, халкъ ава вахъ камаллу,
Гел тунавай асирралди тарихда,
Чна, невейри, даим уьмуьр
тарифдай.
Пара хъана душманар чун
чапхундай,
Анжах, сир туш, гъич са четин
вахтунда
Къил агъузнач баркаллу тир
рухвайри,
Чаз гележег экуь авур архайри.
Ярагъ Мегъамед, ви веси пак
пайдах я,
Михъи тӀварни гъамишалугъ
дамах я.
Къегъал лекъер тӀимил туш ирс
давамдай,
Душманри чун куьн тавурай авамрай.

Гъетер къе...

Гъетер къе заз хуьурена,
Патав зи бахт къевезва лугъуз.
КӀвале чирагъ куйкӀвена,
Илгъамди акъудна цавуз.
КӀанидалай шад хабар гваз,
Лацу лифер хкезезва.

Азиз ярдиз мад ийиз наз,
Къужагда зун элкъевезава.
Экуьн ярар ахарамаз,
Къаршидиз на ая тади.
Цавун аршда, гъил-гъилеваз,
Аквада ваз рикӀин гуьзгуь.
Хурудив за къил агудна,
Желбда ви дердер жувалди.
КӀандатӀа ваз, рикӀ акъудна,
Къурбанд ийин вун паталди.

Балаяр

Куь куьлегри бахтуни
Квез авурай къуд пад ачух.
Хуьй сагъибар тахтуни
Югъ-къандавай жезвай артух.
Зун ялвариз галатдач
Куьн багъишай Худадиз.
Куь рикӀелай алатдач,
Дерт хъайила баладиз.
Зи дуьйарин булагдай
Квез къурбандда за гъар са стӀал -
Къуй дидедин къужагда
Пак ругъерин секин хуьй тӀал.
И хуралай гайи нек
За квез гъалал ийизва.
Куь рекъера зурба экв,
Зун куькӀуьриз, къекъевезва.

Дин

Рамазандин варз мубаракрай!

(“Ас-салам” газетдай)

Пак Къуръанда лагъанва (мана): “Эй иман гъанвайбурун! Чна куь хиве сив хуьн тунва, квелай вилик хъайибурун хиве турвал, белки, квез Аллагъдихъай кичле жедатла” (“Аль-Бакъара” сурадин 183-аят).

Гъурметлу мусурманар! Алай йисуз Рамазандин варз тахминан 6-майдиз алуькзавва (дюздаказ анжах цийи варз вилералди акурла, тайин жеда). Къуй Аллагъди чаз и вацра вири сивер хуьдай, ибадатар ийидай, садакъяр пайдай мумкинвал гурай. Къуй Аллагъди чун чи нефсерин ва члуру амалрин писвиликай хуьрай! Къуй Рамазандин вацран гъурметдай Аллагъди чи хийир-дуйайриз жаваб гурай ва гунагърикай хуьрай! Амин.

Сив хуьнихъ авай гъикмет

Сив хуьн - им Аллагъ-Таалади чи хиве тунвай ибадат я. Сив хуьз ва маса ибадатар тамамариш башламишдалди, инсанди Аллагъдин разивал къазанмишун патал ният авуна кьанда.

Вичин хиве тунвай везифайрин гъакъиквал кьатлайдалай къулухъ адаз абурун сирерни чирдай ихтияр ава. Аллагъ-Таалади адан хиве анжах чпихъ дерин мана авай шейэр тунва, лукъраз и кардикай гъатта хабар авач.

Сив хуьн хиве тунхъни гъикмет ва дерин мана ава:

1. Сив хуьзвай касдин рикел гъамиша Аллагъ жеда. Месела, гъар гъилера адаз нез ва я хъваз кьан хъайила, адан рикел вичи сив хуьзвайди ва Аллагъди сив члуьрзавай амалар къадагъа авунвай-

ди хкведа. Аллагъ-Таала гъамиша рикел хъуникай ва Ада вич ахтармишзавайди чир хъуникай авай хийирдикай гъатта рахун герек къевезвач.

2. Сив хуьдайла, беден къезил ва фикирар ачух, Аллагъ-Тааладиз ибадат авун регъят ва хуш жезва. Гъадисда лагъанва: “Сив хуьн ибадатдин варар я”.

3. Гъамиша тухзавай инсандин рикел къванциз элкъевезва, къилихъ веки жезва. И сифетри маса, генани пис сифетар, месела, зулум авун, ягъалмиш хуьн, диндай акъатун ва масабур арадал гъизва. Сив хуьни идаз манийвалзава.

4. Тухзавай инсандиз гишинвал вуч ятла чизвач, гъавилъай адавай гишинзавай инсарин гъал кьатлузни жедач. Сив хуьзвай инсандин рикел гишинзавайбуруз талуькъ яз регъим арадал къевезва, абуруз куьмек гуз кьан жезва. И кар себеб яз мусурманрин арада кланивал ва регъим чкъизва.

5. Шариатди чирзава хъи, сив хуьн - им неинки тлуьникайни хъуникай жув магърум авун, гъакъни мез гъибетдикайни бугътендикай, вилерни япар гъарамдиз килигуникайни адаз яб гуникай, беден чарадаз зиян гуникай хуьн я.

6. Вири дуньяда каш гуналди начагъвилер сагъарунин къайда ишлемишзава. Пайгъамбарди ﷺ адакай гъеле 1400 йис идалай вилик лагъанай: “Сагъ жедайвал, куьне сивер хуьхъ” (Табарани).

7. Инсандин виридалайни еке бедбахтвал ада дуньядин няметриз, гъайванвилини гъевесриз къуллуьгун я. Сив хуьни гъа и гъевесрихъ галаз женг тухудай къуват гузва.

“Лезги газетда” диндин пак кхъинар жезва. Гъавилъай ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Чи ватангълияр - гъар сана

Алимни я, къелемдин устадни

Къенин ихтилат Америкадин Делавэр штатда яшамш жезвай, вичихъ зурба бажарагъ авай чи ватангъгли Селим Азимович СЕЛИМОВАКАЙ я. Ам тварван авай шаир, писатель, литератор, филологиядин илимрин доктор, профессор ва Делавэрдин университетдин сенатдин президент я.

С.Селимов 1963-йисуз Махачкъалада муаллимринни искусстводин деятелрин хизанда дидедиз хъана. Адан буба Азим Агъахановича Дагъустандин университетда урус члалан диалектологиядин тарсар гана; диде Людмила Селимовади Дагъустандин телевиденида “Алло, чун бажарагърихъ къекъевезва” передача кьиле тухвана. Селиман члехи буба Агъахан Селимовни вичин вахтунда тварван авай кас тир.

Бажарагълу шаирдиз шиирин “Эверун” кьваталдай Викторина Урбанодин машгъур премия гана. Селим Селимован къелемдикай хкатнавай литературадин макъалаяр, ктабар Испанияда, США-да, Канадада, Кьиблепатан Кореяда ва Азербайжанда чапдай акъатнава.

Селим Селимова 1986-йисуз Дагъустандин университет къу-

тягъна, 1986-1989-йисара Куба республикадин яракълу къуватрин министерстводин международный алакъайрин отделда военный таржумачи яз кьвалахна. 1990-йисуз Америкадин Делавэр штатдин университетдин магистратурадиз, гуьгъуьнлай Пенсильваниядин университетдин аспирантурадиз экечна.

1996-йисуз ада филологиядин илимрин доктордин дережа хвена. Делавэрдин университетда испан члалан ва латиноамериканский литературадин тарсар гузва. 2008-2010-йисара ам Делавэрдин университетдин сенаторвиле, 2010-2012-йисара сенатдин президентвиле хъана.

Чи ватангъгли Америкадин шаиррин академиядин, Боливиядин художникрин ва писателрин Союздин, Делавэрдин демократический партиядин координационный комитетдин член, ЮНЕСКО-дин культурадиз гъурметлу векил я.

Гъеле жаван вахтарилай ада урус члалал шаирар кхъиз башламышна. Исъятда ам са шумуд ктабдин автор я. Мадрид шегъерда авай машгъур “Вербум” чапханади акъудай “Окна в другие тела” твар алай ктаб шиирин пуд кьваталдикай ибарат я. Испаниядин литературадиз рикел алайбуру и ктабдиз еке итиж авуна, лезги шаирдин шииратдиз машгъур писатель, критик Анжело Эстебана, Кубадин шаир Амаури Гутьерреса хъсан кьиммет гана.

Алай йисуз адахъ «Женнетдин къушар» твар алаз шиирин цийи кьватал ва маса ктабар чапдай акъудай фикир ава. Абурулай гъейри, къелемдин устад алай вахтунда 20-асирдин эхирин ва 21-асирдин сифте кьилерин вакъайрикай документрал бинелу роман кхъинал машгъул я. Чазни ватангъглидихъ мадни еке агалкъунар хуьн, мурад ар кьилиз акъатун кланзава.

гилис члалал -Angel) фейивилъай адал Анхель твар акъалтна.

Чарчар Венесуэладин Боливар штатдин тропикрин тамара, Канайма твар алай милли паркунин сергъятра ава. Итижлу делилрикай сад ам я хъи, чарчардин ара датлуз, синерихъ галуьк тийиз, яд гадар жезвай чкадин къакъанвилел 807 метр ала. Яд, чилив агакъдалди, чиг хъиз хъичезва, нетижада ам цифедиз элкъевезва. Гъакъикъатдани, са шумуд километрдин яргъайни ам циф хъиз аквада. Гадар жезвай яд Кереп твар алай вацлуз авахъзава.

Чарчардин яд Венесуэладин Ауянтепу дагъдин куклушдилай гадар жезва. Дагъдин тварци, таржума авурла, “шейтандин дагъ” мана гузва.

Дуньяда

Алакъяр гегъенш жеда

Россиядин Кеферпатан Кореядин регъберар ДВФУ-да (Дальневосточный федеральный университет) гуьрушмиш хъана. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гузва.

Гуьрушдин сифте кьилияй Владимир Путинани Ким Чен Ына журналистар патал куьруь баянар гана. Путина кьейд авурвал, кьве улкведдин векилар и гуьрушдин гъакъиндай фадлай икьрар хъанвай.

“Инанмиш я, куьн Россиядиз мугъман хъуниди кьве терефдин алакъяр гегъенш жеда, виликдини фида”.

Россиядин регъбердин гафарай, гуьрушди, Кореядин полуостровдал галар гъи жуьреда пайгардик кутун лазим ятла, саналди вуч ийиз ва исъятда кьиле физвай гьерекатрин тереф хуьн патал Россиядивай гъихътин куьмек гуз жеда, гъа месэляяр тайинардай мумкинвал гуда. “Гъелбетда, алишверидини экономикадин, гуманитарный алакъяр вилик тухун патал кьве терефдини гзаф крар кьилиз акъудна кьанда”, - алава хъувуна В.Путина.

Кьейд ийин, РФ-дин ва КНДР-дин регъберин арада сифте суьгъбет анжах кьве таржумачидин иштираквал аваз кьиле фена.

Чин кьевирун къадагъа авуна

Шри-Ланкадин президент Майтрипала Сирисенади инсандин чин акуниз, яни ам вуж ятла тайинаруниз манийвалдай хътин парталар алуькун къадагъа авунин гъакъиндай кьарардал къул члуьгуна. Идакай “News 1st” чешмеди хабар гузва.

Кьейдзавайвал, къадагъа авунин кьанун 29-апрелдилай къуватда гъатнава. Ихътин серенжем, Шри-Ланкада са шумуд теракт арадал атунихъ галаз алакъялу яз, тележегда улкведа галар къайдадик кутунин мураддалди къабулнава.

21-апрелдиз Шри-Ланкада улкведин тарихда виридалайни еке терактар хъана. Коломбо, Негомбо ва Баттикалоа шегъерра муьжуьд хъиткунун арадал атана, гъа жергедай яз - мугъманханаирани, килисайрани. Хъиткунунар хъуниди кьейибурун къадар сифтедай 359 касдин агакънаваз гъисабна, амма гуьгъуьнлай телеф хъайибурун къадар, духтуррин гъалат яз, артухарнавайдакай малумарнай. Эхиримжи делилралди, мусибатдин терактрин нетижада 250-дав агакъна инсанар кьена.

Регъятардайвал я

Россияди тележегда Украинадин агъалийриз Россиядин гражданвал регъят къайдада гуз жедайвал авунин месэладикай фикирзава. Идакай, “Новости” РИА-ди раижзавайвал, РФ-дин Президент В.Путина малумарна.

“Чна анжах ЛНР-да, ДНР-да яшамш жезвайбуру патал ваъ, санлай Украинадин ватандашриз регъят къайдада чи улкведин гражданвал къачудай мумкинвал гуникай фикирзава”, - лагъана В.Путина, Пекиндиз финин нетижайрин пресс-конференциядал.

24-апрелдиз Россиядин регъберди Донецкий ва Луганский республикайрин кьилдин районрин агъалийри Россиядин паспорт къачунин месэла регъятарунин гъакъиндай кьарар акъудна.

Ислягъвилелди

Украинада президентдин сечкийра гъалиб хъайи Владимир Зеленскийди вич Россиядин терефдихъ галаз суьгъбетар кьиле тухуз гъазур тирдакай малумарна. Ихътин келимаяр сиясатчидин командадин Telegram-каналда чапнава.

Зеленскийди кьейднавайвал, Украинадихъ галаз военный ва экономикадин рекейерай кьурху гудай члалалди рахун лазим жезвач. Адан фикирдалди, Минскдин икьрарар, Донбассда галар пайгардик кухтунин месэляяр ислягъвилелди веревирдна кланзава.

Сиясатчиди умуд кутунвайвал, мукъвара кьиле фидай гуьрушдал Россиядин терефди кьве улкведин арада алакъяр хъсанарунин кардиз гъазур тирди къалурда. Адан фикирдалди, Донбасс ва Крым тамавилелди оккупациядин гъалдай акъатайла, гъа члавуз галар къайдада гъатда.

Идалай вилик Россиядин Президент В.Путина вич В.Зеленскийдихъ галаз Минскдин икьрарин ва Донбассда авай галарин гъакъиндай веревирдер ийиз гъазур тирдакай малумарнай. Сифтедай Зеленскийди вичиз Путиныхъ галаз кьилди ваъ, Рагъакъидай патан улквейрин векилрин иштираквални аваз гуьрушмиш жез кланзавайдакай лагъанай.

Трампа теклиф

“Fox News” телеканалдиз интервью гудайла, США-дин президент Д.Трампа ядерный яракъдиз аксивал къалурна.

“За Путина Ким Чен Ыназ Кеферпатан Кореядиз куьмек гудай мумкинвал хъунал шадвалзавайдакай малумарай гафарихъ яб акална. Чаз вирибуруз ядерный яракъдикай кьерех жез кланзава, чун адакай кьерех хуьн герек я. Россияни, Китайни кьерех хуьн лазим я”, - лагъана США-дин регъберди.

15-мартдиз Кеферпатан Кореядин кьили США-дихъ галаз ядерный яракъдин къадар тимилярунин гъакъиндай ихтилатар акъвазарунин месэладиз килигунин мумкинвилекай малумарнай. КНДР-дин МИД-ди текстикъарзавайвал, Пхеньяндиз США-дин истемешунрилай гъил къачудай ният авач.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Къез чидани?

Къакъан чарчар -

Анхель

Анхель - им дуньяда виридалайни къакъан чарчар я. Адан къакъанвилел 979 метр кьван ала (Бязи чешмейри 1054 метр къалурнава). 1933-йисуз чарчардин кьилелай летчик Джеймс Эйндел (ин-

понеделник, 6 мая

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.10 «Заряжайся!» 6+
08.20 Мультфильмы 0+
08.55 «Заряжайся!» 6+
09.05 Х/ф «На войне, как на войне» 12+
10.55 Д/ф «Такая разная война» 1 с. 12+
11.25 Память поколений. Высота 102.0» 12+
12.05 «Парламентский вестник» 12+
12.30, 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
12.55 Балет Мусы Оздоева «Жди меня» 12+
14.05 «Преступление и наказание» 16+
14.55 Д/с «Война и мифы»
16.05 Мультфильм 0+
16.55 Х/ф «Актриса» 12+
18.10 «Здравствуй, мир!» 0+
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Будни Клиники Аскерханова» 12+
21.10 «Дагестан туристический» 12+
21.30 «Учимся побеждать» 12+
21.50 «На виду» 12+
23.20 «Глобальная сеть»
23.50 Д/с «Операция «Анти-террор» 16+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00, 04.50 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+
01.35 Т/с «Оранжевые ерши» 16+
02.20 «На виду» 12+
02.50 Х/ф «Сад зла» 16+
04.25 «Дагестан туристический» 12+
05.25 «Учимся побеждать»
05.40 Х/ф «Актриса» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 6 мая День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Двойная жизнь».
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
18.00 Вечерние новости.
18.35 На самом деле. (16+).
19.45 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «По законам военного времени 3».
23.30 Т/с «Боевая единичка» (12+).
0.30 Х/ф «Наркотики третьего Рейха». (18+).
1.35 На самом деле. (16+).
2.35 Модный приговор.
3.00 Новости.
3.05 Модный приговор.
3.25 Мужское/Женское. (16+).
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

11:25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18.30 Акценты.
19.00 «Залетели с гор Кавказа журавли»
19.20 «Несущие победу»
5.00 Утро России.
9.00, 11.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.45 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
12.55 Т/с «Запретная любовь». (12+).
14.00 Вести.
14.25 Т/с «Запретная любовь». (12+).
17.25 Т/с «Запретная любовь». (12+).
18.30 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Никогда не говори «никогда». (12+).
0.05 Х/ф «Мама поневоле».
2.35 Х/ф «Освобождение». «Направление главного удара».

НТВ

5.10 Т/с «Пасечник». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
8.10 Мальцева.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
13.00 Сегодня.
13.20 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
13.50 Т/с «Морские дьяволы. Северные рубежи». (16+).
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели... (16+).
19.00 Сегодня.
19.35 Т/с «Юристы». (16+).
23.45 Андрей Норкин. Другой формат. (16+).
1.05 Х/ф «Я - учитель». (12+).
2.50 Т/с «Пасечник». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.35 Давай разведемся!
9.35 Тест на отцовство. (16+).
10.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.45 Мелодрама «Буду верной женой». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Пусть говорят». (16+).
23.00 Т/с «Женский доктор 3». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Подкидыши». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
2.50 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
4.25 Тест на отцовство. (16+).
5.15 6 кадров. (16+).
5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Х/ф «Опекун». (12+).
7.40 Х/ф «Маруся». (12+).
9.35 Х/ф «Следствием установлено». (12+).
11.30 События. (16+).
11.50 Х/ф «Розмари и Тайм». (12+).
13.40 Мой герой. Сергей Саркисов. (16+).
14.30 События. (16+).
14.50 Город новостей. (16+).
15.05 Х/ф «Доктор Блейк». (12+).
17.05 Естественный отбор. (12+).
17.50 Детективы «Вселенский заговор». (12+).
19.40 События. (16+).
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События. (16+).
22.30 Д/ф «Их различит только смерть». (12+).
23.25 Дикие деньги. Андрей Разин. (16+).
0.15 Т/с «Генеральская внучка». (12+).
4.55 Д/ф «Заговор послов».
5.50 Петровка, 38.

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.00, 13.00, 18.00, 21.15 Новости дня.
8.25, 10.05, 13.20 Т/с «Далеко от войны». (16+).
10.00, 14.00 Военные новости.
13.40, 14.05 Т/с «СМЕРШ. Легенда для предателя». (16+).
18.30 Специальный репортаж. (12+).
18.50 Д/с «Оружие Победы. Щит и меч Красной армии». «Битва за Москву». (12+).
19.40 Скрытые угрозы. (12+).
20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Тайна семьи Асадов». (12+).
21.25 Открытый эфир. (12+).
23.00 Между тем. (12+).
23.30 Т/с «Семнадцать мгновений весны».

вторник, 7 мая

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 «Заряжайся!» 6+
08.10 Мультфильм 0+
08.50 «Заряжайся!» 6+
08.55 Д/с «Фронтная журналистика» 12+
09.10 Х/ф «В трудный час»
11.05 Д/ф «Такая разная война» 2 с. 12+
11.45 «Будни Клиники Аскерханова» 12+
12.55 «Дагестан туристический» 12+
13.20 «На виду» 12+
14.05 «Учимся побеждать»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Д/с «Война и мифы»
16.05 Мультфильм 0+
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Ждите писем»

18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Подробности» 12+
20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
21.50 «Память поколений. Абдулхаким Исмаилов»
23.20 «Угол зрения» 16+
23.50 Д/с «Операция «Анти-террор» 16+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
01.35 Т/с «Оранжевые ерши» 16+
02.20 «Память поколений. Абдулхаким Исмаилов»
02.45 Х/ф «Военно-полевой госпиталь» 12+
04.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
05.20 Х/ф «Ждите писем»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 7 мая. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Двойная жизнь».
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
18.00 Вечерние новости.
18.35 На самом деле. (16+).
19.45 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «По законам военного времени 3».
23.30 Т/с «Боевая единичка» (12+).
0.30 Маршалы Победы. Фильм 1. (16+).
1.35 На самом деле. (16+).
2.35 Модный приговор.
3.00 Новости.
3.05 Модный приговор.
3.25 Мужское/Женское. (16+).
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

9.00 «Рубас» (на табасаранском языке)
11:25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
18.30 «Солнечный человек». Раиса Абуева
18.45 «Мы помним». Интервью Л.Г. Алихановой
18.55 Солдаты Победы
19.15 «Бортовой номер 19-114»
19.30 Песни военных лет
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.45 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
12.55, 14.25, 17.25 Т/с «Запретная любовь».
18.30 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Никогда не говори «никогда». (12+).
0.05 Х/ф «Волпреки судьбе».
2.05 Х/ф «Освобождение». «Битва за Берлин».
3.35 Х/ф «Освобождение». «Последний штурм».

НТВ

5.10 Т/с «Пасечник». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
8.10 Мальцева.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
13.00 Сегодня.
13.20 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
13.50 Т/с «Морские дьяволы. Северные рубежи». (16+).
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели... (16+).
19.00 Сегодня.
19.35 Т/с «Юристы». (16+).
21.40 Х/ф «Дед». (16+).
23.55 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
0.20 Х/ф «Свой». (16+).
2.55 Т/с «Пасечник». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.15 Давай разведемся!
9.15 Тест на отцовство. (16+).
10.20 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.20 в программе суррогатного материнства.
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Один единственный и навсегда».
23.00 Т/с «Женский доктор 3». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Подкидыши». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
2.50 Д/ф «Реальная мистика»
4.20 Тест на отцовство. (16+).
5.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
5.40 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Х/ф «Мастер охоты на единорога». (12+).
9.45 Х/ф «Шел четвертый год войны...»
11.30 События. (16+).
11.50 Х/ф «Розмари и Тайм». (12+).
13.40 Мой герой. Леонид Якубович. (12+).
14.30 События. (16+).
14.50 Город новостей. (16+).
15.05 Х/ф «Доктор Блейк». (12+).
17.00 Естественный отбор. (12+).
17.50 Детективы «Вечное свидание». (12+).
19.40 События. (16+).
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События. (16+).
22.30 Д/ф «Роковой курс. Триумф и гибель». (12+).
23.25 Д/ф «Женщины Олега Ефремова». (16+).
0.15 Т/с «Генеральская внучка». (12+).
4.55 Д/ф «Королевы комедии». (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.00, 13.00, 18.00, 21.15 Новости дня.
8.20, 10.05, 13.20, 14.05 Т/с «Молодая гвардия». (16+).
10.00, 14.00 Военные новости.
18.30 Специальный репортаж. (12+).
18.50 Д/с «Оружие Победы. Щит и меч Красной армии». «У стен Сталинграда». (12+).
19.40 Легенды армии с Александром Маршалом. Михаил Бобров. (12+).
20.25 Улика из прошлого. (16+).
21.25 Открытый эфир. (12+).
23.00 Между тем. (12+).
23.30 Т/с «Семнадцать мгновений весны».
4.55 Д/с «Города-герои». «Сталинград». (12+).

среда, 8 мая

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лакском языке
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультфильмы 0+
08.50 «Заряжайся!» 6+
08.55 Д/ф «Два орла» 12+
09.40 Х/ф «Ленинградская симфония» 6+
11.20 Спектакль Дагестанского театра кукол «Летел журавлик» 6+
12.05 «Подробности» 12+
12.55 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
14.05 «Память поколений. Абдулхаким Исмаилов»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.55 Д/с «Война и мифы»
16.05 Мультфильм 0+
16.55 Х/ф «Жила-была девочка» 0+
18.20 «Арт-клуб» 0+

18.45, 01.00 Передача на даргинском языке
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Проект «Мы - народ российский. Дагестан многонациональный» Д/ф «Отдали больше, чем могли» (Иркутская область) 12+
21.10 «На виду» 12+
21.50 «Городская среда»
23.20 «Аутодафе» 16+
00.05 Д/ф «Залетели с гор Кавказа журавли» 12+
00.30 Время новостей Дагестана
01.35 Х/ф «Боевой кино-сборник к 2» 0+
02.35 Д/ф «Дым и пламень»
02.55 Х/ф «Великий перелом» 0+
05.15 «Городская среда»
05.40 Х/ф «Жила-была девочка» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 8 мая. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Двойная жизнь».
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.10 Х/ф «Жаворонок». (12+).
19.55 Телеигра «Поле чудес».
21.00 Время.
21.30 Т/с «По законам военного времени 3».
23.30 Т/с «Боевая единичка». (12+).
1.20 Маршалы Победы. Фильм 2. (16+).
2.20 Х/ф «Перед рассветом». (16+).
3.40 Россия от края до края.

РОССИЯ 1

9.00 Канал национального вещания «Даргала анкы» (на даргинском языке)
11:25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
19.40 Реквием. Читает А.Айгумов
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
11.45 Легенда о танке. (12+).
12.50 Т/с «Запретная любовь». (12+).
14.00 Вести.
14.25 Т/с «Запретная любовь». (12+).
17.25 Т/с «Запретная любовь». (12+).
18.30 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Никогда не говори «никогда». (12+).
0.05 Т/с «Истребители. Последний бой». (16+).

НТВ

5.10 Т/с «Пасечник». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
8.10 Мальцева.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
13.00 Сегодня.
13.20 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
13.50 Т/с «Морские дьяволы. Северные рубежи». (16+).
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели... (16+).
19.00 Сегодня.
19.35 Х/ф «Спаси Ленинград». (12+).
21.35 Х/ф «Звезда». (12+).
23.40 Х/ф «Апперкот для Гитлера». (16+).
3.15 Алтарь Победы.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.30 Давай разведемся!
9.30 Тест на отцовство. (16+).
10.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.10 Мелодрама «Домик у реки». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Я тебя никому не отдам».
23.00 Т/с «Женский доктор 3». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Х/ф «Дом, в котором я живу». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
2.55 Д/ф Реальная мистика
4.25 Тест на отцовство. (16+).
5.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
6.00 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.45 Х/ф «Отель Толедо».
9.25 Х/ф «Смелые люди».
11.30 События. (16+).
11.50 Х/ф «Розмари и Тайм». (12+).
14.30 События. (16+).
14.50 Город новостей. (16+).
15.05 Х/ф «Доктор Блейк». (12+).
17.05 Естественный отбор. (12+).
17.50 Х/ф «Колдовское озеро». (12+).
19.40 События. (16+).
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События. (16+).
22.30 Д/ф «Война в кадре и за кадром». (12+).
23.25 Прощание. Им не будет 40. (16+).
0.15 Т/с «Генеральская внучка». (12+).
3.25 Д/ф «Военная тайна Михаила Шуйдина».
4.05 Д/ф «Подпись генерала Сухопарова». (12+).
4.50 Х/ф «Шел четвертый год войны...»

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.00, 13.00, 18.00 Новости дня.
8.20, 10.05 Т/с «Молодая гвардия». (16+).
10.00, 14.00 Военные новости.
13.20, 14.05 Х/ф «Живые и мертвые». (12+).
18.30 Специальный репортаж. (12+).
18.50 Д/с «Оружие Победы. Щит и меч Красной армии». «Крушение «Цитадели». (12+).
19.40 Последний день. Юрий Сенкевич. (12+).
20.25 Д/с «Секретная папка». (12+).
2

пятница, 10 мая

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на аварском языке
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультфильм 0+
08.50 «Заряжайся!» 6+
08.55 Ток-шоу ко Дню Победы «Дагестан. Правила жизни» 12+
11.25 «Пятничная проповедь» Прямая трансляция с центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.00 «Великие битвы народной войны» 12+
12.55 Х/ф «Баллада о старом оружии» 12+
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.55 «Память поколений. Высота 102.0» 12+

15.40 Х/ф «Боевой кино-сборник 1» 12+
16.55 «За скобками» 12+
17.00 Х/ф «Женя, Женечка и «Катюша» 0+
18.45, 01.00 Передача на кумыкском языке
19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20.00 В/ф «Оборванные судьбы» 12+
20.15 «Память поколений» Магомед Гаджиев 12+
21.10 «Вернисаж» 12+
21.40 «Молодежный микс» 12+
22.05 Телеочерк «Горняк, покорившая небо. Бавер Джафарова» 12+
23.00 Х/ф «В семнадцать мальчишеских лет» 12+
01.35 Х/ф «Был месяц май» 12+
03.25 «Память поколений» Магомед Гаджиев 12+
04.15 «Молодежный микс» 12+
04.30 В/ф «Оборванные судьбы» 12+

ПЕРВЫЙ

5.15 Россия от края до края.
6.00 Новости.
6.10 Россия от края до края.
6.40 Х/ф «На войне, как на войне». (12+).
8.25 Х/ф «Женя, Женечка и «Катюша».
10.00 Новости.
10.15 Б.Окуджавы. «Надежды маленький оркестрик...»
11.10 Теория заговора.
12.00 Новости.
12.15 Х/ф «Ты у меня одна».
14.10 Х/ф «Экипаж». (12+).
17.00 ЧМ по хоккею 2019. Сборная России - сборная Норвегии. Прямой эфир из Словении.
19.20 Сегодня вечером.
21.00 Время.
21.30 Сегодня вечером.
23.00 Х/ф «Три билборда на границе Эббинга, Миссури». (18+).
1.10 Комедия «Соглядатой».
2.40 На самом деле. (16+).
3.30 Модный приговор.
4.15 Мужское/Женское.

РОССИЯ 1

4.55 Т/с «Ликвидация». (12+).
11.00 Вести.
11.20 Т/с «Ликвидация». (12+).
18.30 Х/ф «Т-34». (12+).
21.30 Х/ф «Салют-7». (12+).
0.00 Х/ф «Охота на пиранию». (16+).

НТВ

5.00 Вторая мировая. Великая Отечественная. «Берлинская операция».
6.05 Х/ф «Спасти Ленинград». (12+).
8.00 Сегодня.
8.20 Х/ф «Аты-баты, шли солдаты...»
10.00 Сегодня.
10.20 Х/ф «Звезда». (12+).
12.20 Х/ф «СМЕРШ. Легенда для предателя». (16+).
16.00 Жди меня. (12+).
16.50 Х/ф «Двадцать восемь панфиловцев». (12+).
19.00 Сегодня.
19.25 Х/ф «Подлежит уничтожению». (12+).
23.30 Х/ф «Второй фронт. Братья по памяти».
0.35 Концерт «В глубине твоего сердца». (12+).
2.15 Квартирный вопрос.
3.15 Х/ф «Двадцать восемь панфиловцев». (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 6 кадров. (16+).
7.30 Мелодрама «Зита и Гито». (Индия). (16+).
10.20 Мелодрама «Темные воды». (16+).
14.10 Мелодрама «Я тебя никому не отдам». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Добро пожаловать на Канары». (Украина). (16+).
23.00 Т/с «Женский доктор 3». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Если бы...» (Индия). (16+).
3.00 Д/с «Восточные жены». (16+).
5.25 6 кадров. (16+).
5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.35 Х/ф «Колдовское озеро». (12+).
8.35 Д/ф «Их различит только смерть». (12+).
9.25 Х/ф «Верные друзья».
11.30 События. (16+).
11.45 Х/ф «Возвращение Святого Луки».
13.35 Д/ф «Женщины Олега Ефремова». (16+).
14.30 События. (16+).
14.45 Х/ф «Тонкая штука». (12+).
16.25 Х/ф «Александра и Алеша». (12+).
18.20 Детективы «Селфи с судьбой». (12+).
22.00 События. (16+).
22.15 И. Николаев «Он и Она». (16+).
23.50 Д/ф «Юрий Гальцев. Обалдены!» (12+).
0.50 Х/ф «Холодный расчет». (12+).
4.00 Х/ф «Встретимся у фонтана».

ЗВЕЗДА

6.30 Х/ф «Чистое небо».
8.40, 9.15 Улика из прошлого. «Туринская плащаница. Неопровержимое доказательство».
9.00, 13.00, 18.00 Новости.
9.45, 12.10 Улика из прошлого. «Скрипаль. Спецоперация «Скотланд-Яд»».
13.15 Кремль-9. «Георгий Жуков. Охота на маршала. (12+).»
14.05 Кремль-9. «Неизвестная блокада. (12+).»
15.00 Кремль-9. «Яков Сталин. Голгофа. (12+).»
15.55 Кремль-9. «Смерть Сталина. Свидетели».
16.50 Кремль-9. «Коменданты. (12+).»
18.15 Т/с «Гетеры майора Соколова». (16+).
2.30 Х/ф «Молодая гвардия».
5.10 Д/с «Города-герои». «Одесса». (12+).

суббота, 11 мая

РГВК

07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на кумыкском языке
07.55 Мультфильм 0+
08.50 Х/ф «Был месяц май»
10.50 «Вернисаж» 12+
11.20 «Мой малыш» 12+
11.50 Поэтический спектакль Русского Драматического театра им. М. Горького «Незаконченный концерт» Расул Гамзатов 12+
13.50 Гала-концерт Республиканского телевизионного конкурса-фестиваля патриотической песни «С песней к Победе» 12+
15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 К 74-й годовщине Великой Победы «Ступени к Парнасу» 12+

18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00 Х/ф «Отец солдата»
21.35 «Память поколений» Анатолий Хуторянский 12+
23.00 Концерт «Крымская весна» 12+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.00 Х/ф «Великий побег» 12+
04.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
05.25 К 74-й годовщине Великой Победы «Ступени к Парнасу» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Давай поженимся! (16+)
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Ты у меня одна».
8.10 Игрый, гармонь любимая! (12+).
8.55 Умницы и умники. (12+).
9.45 Слово пастыря.
10.00 Новости.
10.15 Василий Лановой. Другого такого нет!
11.10 Теория заговора.
12.00 Новости.
12.15 Идеальный ремонт.
13.20 Живая жизнь. (12+).
16.20 Кто хочет стать миллионером?
17.50 Эксклюзив с Д. Борисовым. (16+).
19.30 Сегодня вечером.
21.00 Время.
21.20 Сегодня вечером.
23.00 Главная роль. (12+).
0.35 Х/ф «Хэппи-энд». (18+).
2.30 На самом деле. (16+).
3.20 Модный приговор.
4.05 Мужское/Женское.
4.50 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

8.40 Местное время. Суббота. (12+).
11.20 Местное время. Вести «Дагестан»
4.00 Х/ф «Террор любовью». (12+).
8.15 Пятро на одному.
8.40 Местное время. Суббота. (12+).
9.20 Пятро на одному.
10.10 Сто к одному.
11.00 Вести.
11.20 Вести. Местное время.
11.40 Х/ф «Салют-7». (12+).
14.00 Х/ф «Ни за что не сдамся». (12+).
17.30 Привет, Андрей! (12+).
20.00 Вести в субботу.
21.00 Ну-ка, все вместе! (12+).
23.00 Х/ф «Злоумышленники». (12+).

НТВ

5.00 Х/ф «Сочинение ко Дню Победы». (16+).
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Готовим с Алексеем Зиминим.
8.50 Кто в доме хозяин? (12+).
9.30 Едим дома.
10.00 Сегодня.
10.20 Главная дорога. (16+).
11.00 Еда живая и мертвая.
12.00 Квартирный вопрос.
13.00 НашПотребНадзор.
14.00 Поедем, поедим!
15.00 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Одножды... (16+).
17.00 Секрет на миллион. И. Слуцкая. (16+).
19.00 Центральное телевидение.
21.00 Звезды сошлись. (16+).
22.35 Ты не поверишь! (16+).
23.45 Квартирник НТВ у Маргулиса. А. Чумаков. (16+).
1.05 Фоменко Фейк. (16+).
1.30 Дачный ответ.
2.35 Х/ф «Егорюшка». (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 6 кадров. (16+).
8.00 Мелодрама «Эгоист».
9.55 Мелодрама «У реки два берега». (16+).
14.00 Мелодрама «У реки два берега. Продолжение». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Комедия «Новогодний рейс». (16+).
23.25 6 кадров. (16+).
0.30 Х/ф «Храм любви». (16+).
3.00 Д/с «Восточные жены». (16+).
5.20 6 кадров. (16+).
5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.35 Марш-бросок. (12+).
6.05 АБВ/Дека.
6.30 Х/ф «Добровольцы».
8.30 Православная энциклопедия.
8.55 Концерт «Марка 11 в Кремле».
10.35 Д/ф «Виктор Павлов. Голубина душа». (12+).
11.30 События. (16+).
11.45 Х/ф «Черный принц».
13.45 Х/ф «Красота требует жертв». (12+).
14.30 События. (16+).
14.45 Детектив «Красота требует жертв». (12+).
18.20 Детективы «Звезды и лисы». (12+).
22.00 События. (16+).
22.15 Прощание. Япончик.
23.10 Приговор. «Орехи».
0.00 Право голоса. (16+).
3.00 Дикие деньги. Андрей Разин. (16+).
3.45 Дикие деньги. Джордж-потрошитель. (16+).
4.25 Д/ф «Роковой курс Триумф и гибель». (12+).
5.10 Д/ф «Наследство советских миллионеров».

ЗВЕЗДА

6.10 Т/с «Государственная граница». (12+).
9.00, 13.00, 18.00 Новости дня.
9.10 Морской бой.
10.15 Не факт!
10.45 Улика из прошлого. «Охотники за Святым Граалем: в поисках чаши Христа. (16+).»
11.35 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Рерих в поисках Шамбалы». (12+).
12.30 Легенды музыки. Олег Газманов.
13.15 Последний день. Борис Новиков. (12+).
14.00 Десять фотографий. Александр Розенбаум.
15.00, 18.25 Т/с «Россия молодая».
18.10 Золото!
4.10 Х/ф «Два бойца».

воскресенье, 12 мая

РГВК

07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
08.00 «Мой малыш» 12+
08.50 Х/ф «Отец солдата»
10.25 «Галерея искусств»
10.55 Д/ф «Дым и пламень»
11.20 «Память поколений» Анатолий Хуторянский
12.05 «Арт-клуб» 0+
12.30 «Смотреть только детям» 6+
12.45 «Здравствуй, мир!» 0+
13.20, 03.30 Республиканский фестиваль хорошей музыки «Возьмемся за руки, друзья!» 6+

15.00 Ток-шоу ко Дню Победы «Дагестан. Правила жизни» 12+
17.10 «Учимся побеждать»
17.30 «Мой театр» 12+
18.30 Смотреть только детям
18.55 «Голдекан» 6+
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.30 «Великие битвы народной войны» 12+
20.55 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
22.10 Д/с «Фронтальная журналистика» 12+
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.30 Х/ф «Был месяц май»
01.25 «Голдекан» 6+
01.50 Х/ф «Королева Шантеклер» 0+
05.15 Х/ф «Живет такой парень» 0+

ПЕРВЫЙ

5.30 Контрольная закупка.
6.00, 10.00, 12.00 Новости.
6.10 Комедия «Тридцать три»
7.40 Часовой. (12+).
8.10 Здоровье. (16+).
9.20 Непугуевые заметки.
10.15 Жизнь других. (12+).
11.10 Теория заговора. «Как долго я тебя искала...»
12.15 Алексей Баталов. «Как долго я тебя искала...»
13.20 Х/ф «Дорогой мой человек»
15.20 Аль Бано и Ромина Пауэр: «Felicita на бис!» Юбилейный концерт.
17.10 Ледниковый период. Дети.
19.25 Лучшие все! 12+
21.00 Время.
21.20 Клуб Веселых и Находчивых. Высшая лига.
23.30 Комедия «Жмот».
1.20 На самом деле. (16+).
2.15 Модный приговор.
3.00 Мужское/Женское.

РОССИЯ 1

4.35 Х/ф «Причал любви и надежды». (12+).
7.30 Смехопанорама.
8.00 Утренняя почта.
8.40 Местное время. Воскресенье.
9.20 Когда все дома с Тимуром Кизяковым.
10.10 Сто к одному.
11.00 Вести.
11.20 Смеяться разрешается.
14.20 Далекие близкие с Б. Корчевниковым. (12+).
15.50 Х/ф «Вкус счастья».
20.00 Вести недели.
22.00 Москва. Кремль. Путин.
22.40 Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
1.30 Далекие близкие с Б. Корчевниковым. (12+).
3.05 Т/с «Гражданин начальник». (16+).

НТВ

4.30 Звезды сошлись. (16+).
6.00 Центральное телевидение. (16+).
8.00, 10.00, 16.00 Сегодня.
8.20 У нас выигрывают! (12+).
10.20 Первая передача.
11.00 Чудо техники. (12+).
11.55 Дачный ответ.
13.00 НашПотребНадзор.
14.00 Малая земля. А. Каченко и С. Малоземов.
15.00 Своя игра.
16.20 Следствие вели...
18.00 Новые русские сенсации. (16+).
19.00 Сегодня.
19.35 Новые русские сенсации. (16+).
20.20 Ты супер! Суперсезон.
23.00 Концерт «D-Dynasty Concept». (12+).
0.25 Вечер памяти М. Рябинина «Будьте счастливы»
1.30 Подозреваются все.
2.40 Т/с «Пасечник». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 6 кадров. (16+).
8.10 Детектив «Страховой случай». (16+).
10.00 Мелодрама «Уравнение со всеми известными». (16+).
11.55 Полезно и вкусно.
12.00 Мелодрама «Уравнение со всеми известными». (16+).
14.00 Мелодрама «Жена генерала». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Ребенок на миллион». (Украина).
23.05 Т/с «Женский доктор 3». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Бобби». (Индия). (16+).
3.30 Д/с «Восточные жены».
5.05 6 кадров. (16+).
5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.55 Х/ф «Тонкая штука».
7.35 Фактор жизни. (12+).
8.10 Большое кино. «Экипаж». (12+).
8.45 Х/ф «Александра и Алеша». (12+).
10.40 Спасите, я не умею готовить! (12+).
11.30 События. (16+).
11.45 Х/ф «Версия полковника Зорина».
13.30 Смех с доставкой на дом. (12+).
14.20 Петровка, 38.
14.30 События. (16+).
14.45 Хроники московского быта.
15.35 Прощание. Наталья Гундарева. (16+).
16.25 Дикие деньги. Владимир Брыцалов. (16+).
17.15 Х/ф «Синичка». (16+).
20.55 Х/ф «Синичка 2». (16+).
0.35 События. (16+).
0.50 Х/ф «Селфи с судьбой».

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф «В небе «Ночные ведьмы»».
7.00 Х/ф «Без права на ошибку»
9.00 Новости недели с Ю. Подкопаевым.
9.25 Служба России.
10.55 Военная приемка.
11.45 Код доступа. (12+).
11.30 «Скрытые угрозы». «Гражданская война».
12.20 Х/ф «По данным уголовного розыска...»
13.50 Т/с «Ялта-45». (16+).
18.00 Главное с Ольгой Беловой.
19.20 Д/с «Легенды советского сыска». (16+).
20.10 Д/с «Легенды советского сыска. Годы войны».
23.00 Фетисов. (12+).
23.45 Х/ф «Чистое небо».
2.00 Х/ф «Майские звезды».
3.30 Х/ф «Разорванный круг».
4.55 Д/с «Города-герои». «Новоросийск». (12+).

КУЛЬТУРА с 6 по 12 мая

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30, 7.00, 7.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 Новости культуры.
6.35 Пешком... Рыбинск хлебный.
7.05 Правила жизни.
7.35 Театральная летопись.
8.00 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
8.45 Х/ф «Дни хирурга Мишкина»
10.15 Наблюдатель.
11.10 Спектакль «Василий Теркин»
12.25, 18.45 Власть факта.
13.10 Линия жизни. Л. Коневский.
14.05 Цвет времени. В. Поленов.
14.15 Д/с «Космос - путешествие в пространстве и времени».
15.10 На этой неделе...
15.40 Д/ф «Марк Фрадкин. Неслучайный вальс».
16.25 Х/ф «Дни хирурга Мишкина»
17.40 Симфонический оркестр Мариинского театра.
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.50 Д/с «Космос - путешествие в пространстве и времени».
21.35 Д/с «Память». «Они воевали за Францию».
22.05 Сати. Нескучная классика...
22.45 Остров. В. Этуш.
23.50 Спектакль «Василий Теркин»
1.05 Власть факта.

ВТОРНИК

6.30, 7.00, 7.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 Новости культуры.
6.35 Пешком... Москва транспортная.
7.05 Правила жизни.
7.35 Театральная летопись.
8.00 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
8.50 Х/ф «Дни хирурга Мишкина»
10.15 Наблюдатель.
11.10 Спектакль «Василий Теркин»
12.25, 18.40 Тем временем. Смыслы
13.15 Мы - грамотеи!
14.00 Мировые сокровища.
14.15 Д/с «Космос - путешествие в пространстве и времени».
15.10 Пятое измерение.
15.40 Белая студия.
16.25 Х/ф «Дни хирурга Мишкина»
17.30 Симфонический оркестр Мариинского театра.
18.25 Д/с «Первые в мире».
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.50 Д/с «Космос - путешествие в пространстве и времени».
21.35 Д/с «Память».
22.05 Искусственный отбор.
22.45 Д/ф «Жизнь в треугольном конверте».
23.50 Спектакль «Василий Теркин»
1.00 Тем временем. Смыслы.

СРЕДА

6.30, 7.00, 7.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 Новости культуры.
6.35 Пешком... Москва ар-деко.
7.05 Правила жизни.
7.35 Театральная летопись.
8.00 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
8.45 Х/ф «Дни хирурга Мишкина»
10.15 Наблюдатель.
11.10 Д/ф «Весна Победы».
<

“Илимдиз кам”

Олимпиада

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

27-апрелдиз Сулейман-Стальский райондин Вини Сталдал “Илимдиз кам” лишандик кваз математикадай гьар йисуз тухун хъсан адетдиз элкьвенвай республикадин дережадин XIII олимпиада (адан 2-пай) кьиле фена. Ана Сулейман-Стальский, Хив, Ахцегь, Кьурагь, Табасаран районрайни Махачкьала, Каспийск, Дагогни, Дербент шегьеррай тир 5-11- классра келзавай 250-далай виниз аялри чпин чирвилерин дережа, алакьунар кьалурна.

РИКЕЛ ХКИН: сифтеган са шумуд йисуз анжах са Вини Сталдин юкьван школада 9-11-классра келзавай аялрин чирвилерин ери ахтармишунин, хъсандиз келзавай аялар руьгламишунин, абуру чпин гележег математикадихъ галаз алакьалу авунин максатдалди и серенжем вичин ери-бине Вини Сталдилай тир, Махачкьалада яшамиш жезвай, республикадин вузра аялри чирвилер

гузвай муаллим, технический илимрин доктор, профессор Абдул Гьажибалаевич Баламирзоева вичин харжийрихъ кьиле тухузвай. Ада аялрин чирвилер ахтармишун, абурувай имтигьанар кьун патал вичихъ галаз хайи хуьруьн школадиз МГУ-да санал келай дуьт, высший категориядин муаллим, школада келзавай аялри алава чирвилер гудай “Надежда” твар алай центрадин (ЦДОШ) реьбер Гьабибулла Гьабибуллаев, ДГУ-дин математикадин факультет акалтарнавай, вичин ери-бине Хив райондин Хьукьварин хуьрай тир Аскер Аскеровни (рагьмет хуьрай вичиз) хканай...

Цинин олимпиада кьиле тухунин карда адан тешкилатчи ва и серенжем вичин харжийрихъ кьилиз акьудзавай Абдул Баламирзоевалай гьейри, Гьабибулла Гьабибуллаева, “Умуд” твар алай мергьяматлувилин фондуни (реьбер-Савин Велиев) ва “Интех СОФТ” фирмадин (генеральный директор - Замир Кьадимов) спонсорвили куьмекар гана. Ци ва алатай йисарани олимпиада кьиле тухунин лайихлу пай кутазвай ксарин жергеда Махачкьаладин политехнический колледждин муаллим, технический илимрин кандидат Радик Баламирзоев, МАДИ-дин Махачкьалада авай филиалдин муаллим, технический илимрин кандидат Даниял Се-

лимханов, гьакни жюридин членар - ДГУ-дин математикадин факультетдин муаллимар, физикадинни математикадин илимрин кандидатар - Максим Ризаев, Ветлугин Бейблаев ва Вини Сталдин юкьван школадин директор Расул Кьагьримановни ава.

Олимпиада башламишдалди вилик школадин гьаятда гьвечи митинг кьиле фена. Ам, мукьвара рагьметдиз фенвай Аскер муаллимдин экуь кьамат рикел хкун яз, са декьикада кисна акьвазунилай башламишна. Гуьгьунлай А. Баламирзоева, Гь. Гьабибуллаева аялар олимпиададин кьвалахар кьхинихъ галаз алакьалу месэлайрин гьавурда туна. Сулейман-Стальский райондин кьил, филологиядин илимрин кандидат Нариман Абдулмуталибова и серенжемдин важибулвал кьейд авунихъ галаз сад хьиз, аялрихъ агалкьунар хъана кьанивили келимаяр лагана.

Олимпиададин кьвалахар кьхин патал аялри (келзавай классдилай аслу яз) 2-3 сят чара авунвай. Нетихада 17 аялди - 1, 9 аялди - 2, 16 аялдини 3 - чкаяр кьуна. Абуруз, талукь тирвал, 1-3 - дережайрин дипломар ва 2, 1,5 ва 1 агьзур манатдин кьадарда аваз пулдин пишкешар, виниз тир чирвилер кьалурнавай 27 аялди грамотаяр ва 500 манатдин кьадарда аваз пулдин пишкешар гана.

Тешкилатчийри олимпиадада аялри кхьей кьве кьвалах кьетендаказ кьейдана. Ик, адетдинди тушир кьайдада задача гьялуналди, Сулейман-Стальский райондин Алкьвадрин юкьван школадин ученик Расул Абдурагьимов тафаватлу хъана. Адаз “Интех СОФТ” фирмадин патай пулдин пишкеш-5 агьзур манат- гана. Дербент шегьердин 3-нумрадин гимназияда келзавай Миралисуьгьбет Сеидова вичин кьвалах мумкин тир 42 - дакай 42 балл кьазанмишуналди кхьена. Кьивенкьвечи чкаяр кьур амай аялрикай Дербентдин 19-нумрадин юкьван школадин 8-классда келзавай Алина Азаевадин (41 балл), Махачкьаладин 39-нумрадин лицейда 7-классда келзавай Абдулла Кайтуеван (40 балл) кьвалахарни тариф авуниз лайихлу тир.

Вучиз ятлани алатай ва цинин йисара олимпиадада Меьгарамдхуьруьн райондин ученикни иштиракнач. Малум тирвал, олимпиададин 1-пай чкайрал, шегьерин ва хуьрерин школайра кьиле тухун лазим я. Анра гьалиб хьайибуру республикадин олимпиадада иштиракзава. Амма Меьгарамдхуьруьн райондин школайрин олимпиададин 1-пай кьиле тухун патал рекье твазвай кьвалахар (гила кьвед лагьай сеферда) вучиз ятлани агакьзавач. Докьузпара района олимпиададин 1-пай кьиле тухванвайтлани, аялри олимпиададин 2-паюна иштиракнач. Чна умудзава хьи, гележегда аялар чпин чирвилерин дережа ахтармишдай ва алакьунар кьалурдай мумкинвиликай маьгьумдач.

Халкьарин майдан

ЧИ МУХБИР

Алатай ислен юкьуз Махачкьалада, гуманитарно-многопрофильный колледждин актовый залда, Кьиблепатан Дагьустандин халкьарин милли майдан кьиле фена. Идалай вилик йикьара колледжда Дагьларин уьлкведин амай халкьарин майданарни вини дережада аваз тешкилнавай. И мярекатдин максат студентар жуьреба-жуьре халкьарин культурайрихъ галаз танишарун, абуруз руьгьдинни ахлакьдин ва садасад эхи авунин тербия гун, коллектив тупламишун тир. Кьиблепатан Дагьустандин халкьарин майдан винидихъ твар кьунвай чирвилер гудай идарада психолог яз кьвалахзавай, вичин ерибине Сулейман-Стальский райондай тир Фарида Хаметовади тешкилнавай. Аферин чи ватандашдиз!

рикел хкана. Абурун жергеда Кеферпатан Кавказда муьридизмдин бине эцигай кас, Дагьустандинни Чечнядин имамрин муаллим, чьехи философ, лезгийрин, гьакни Дагьустандин амай халкьарин азадвал патал ара датлана женг члугур

Ярагь Меьгамеда, чьехи кьаьгериман Гьажи Давуда, лётчик-истребитель, Советрин Союздин Игитар - Валентин Эмировани Эсед Салигьова, чьехи шаир ва камалэгьли, лезги ва Дагьустандин эдебиятдин XIX асирдин машгур классик, халис ватанперес, халкьдин рик алай зарийрикай сад тир Етим Эмина, Дагьустандин советрин литературадин диб эцигай, лезгийрин твар-ван авай зурба шаир, алай йисуз вич диде-

Сир туш, виликдай Кьиблепатан Дагьустан гамар храдай устларин, гьакни хьенчин кьапарин макан яз машгур хьайиди я. Мярекатдин тешкилатчийри, и кар фикирда кьуна, сегьне гамаралдини гебейралди безетмишнавай. Абурухъ галаз санал хьенчин кьапарини, цурун кварарини яргьал тир тарихдин чинар ачуззавай...

Мярекатдин багьа мугьманрин жергеда колледждин учредитель Тавлу Казакбиев, директор Жвад Гьажиагьмедов, директордин тербиядин рекьяй заместитель Лилия Казакбиева ва масабур авай.

Мярекат Кьиблепатан Дагьустада яшамиш жезвай (лезги, табасаран, агьул, рутул, цахур...) халкьарин тарихдикай, абурун ацукьун-кьарагьуникай, машгул хьайи кеспийрикай суьгьбет авунилай башламишна.

Лезгийрихъ хайи Ватан вири дуьньядиз машгур авур ксар гзаф хьайиди

диз хъана 150 йис тамам жезвай Стал Сулеймана ва масабур кьетлен чка кьазвайди кьейдана. Кьиблепатан Дагьустандин амай халкьарин векилрини тарихда гел тур чпин кьегьал рухвайрикайни рушарикай суьгьбетна, чпин члаларди шиирар келна, манияр лагана. Колледждин студентри гьазурнавай лезги меьхьер иллаки гурлуди хъана.

Мярекатдин тешкилатчийр кьилди Дербентдин Нарын-кьеледин тарихдални акьвазна. ЮНЕСКО-дин кьаюмвилик квай куьтурадин ирсиникай куьрелди суьгьбетна.

Чи машгур манидар Арзунама лезги ва урус члаларалди манияр тамамарна. Мярекатдин тешкилатчийри Кьиблепатан Дагьустандин халкьарин милли хуьрекар гьазурунни рикелай раьгурнавачир. Эхирдай кватл хьанвайбуру суфарадал еке ленгерра аваз эцигнавай хинклай, иситла, дуьгьундин аш, афарар, хьран фу, яр-емиш... дадмишна.

Мукьаятвал квадармир!

РАДЖИЕВ, кьенепатан кьуллугьдин лейтенант

Россиядин МЧС-дин Кьилин Управленидин УНД-дин ва ПР-дин Махачкьаладин Кировский района авай гуьзчивалдай отделди гатфар ва гад алуькай берда агьалийри кьурай веькерик ва зирзибилдик цай кьагь тавуниз эвер гузва. И кардал амал тавур гьар сеферда неинки чун элкьвена кьунвай тьебиатдиз, гьатта инсанрин сагьламвилизни еке зарар жезва, члуру нетихайрал гьизва.

Сифтедай са еке хата авачир хьиз акьвазвай цай кьагьуни еке мусибатрал, яшайишдин кьвалер кунал ва инсанрин уьмуьрдиз хасаратвал гунални гьун мумкин я. Цу вичин хурук акатай вири - набататар, гьашаратар, гьайванрин ва кьушарин шарагар тергзава. Идалайни гьейри, кьурай веькерик, иллаки рекьин кьерехра авайбурук, цай кьагьуни кьиди гьавадиз гзаф зегьерлу шейэр (феноформальдегидрилай эгечина, залан металлрал кьведалди) акатзава. Гуьгьунлай чна зегьерлу шейэр квай гьавадай нефес кьачузва. Нетихада инсанрин иммунитет зайиф

жезва, аллергиядин, нефес кьачунин органрин азарар акатзава, яргьалди сагьариз тежедай уьзуьрри кьил хкажзава, онкологиядин азариз рехъ ачух жезва.

Ик тухун патал агьалийриза агьадихъ галай кьайдайрал амал авуниз эвер гузва: кьурай веьк квай чкайриз, зирзибилдик цай ягьун, чуьллера цайяр хьувун кьадагь я.

РИКЕЛ ХУЬХ: кьурай веькиз ва я адан амукьайриз цай ягьунай РФ-дин административный кьайдаяр члурунрин гьакьиндай Кодексдин 20.4 статьядин 1-паюнай административный жавабдарвилиз члугун кьалурнава. Ик, идараяр ва карханаяр - 200 агьзур манатдив агакьна, кьуллугьрал алай ксар -15 агьзур ва амай агьалияр 3 агьзур манатдал кьведалди жерме ийидай ихтияр ава. Винидихъ кьейднавай члуру крар цайяр кьунал гьалтайла еке хаталувал авай чкайра кьилиз акьудайтла, жермедин кьадар кьве сеферда артух жезва. Идалайни гьейри, цув ва хаталувал авай маса чешмейрив мукьаятсуздаказ эгечлуналди, еке кьадарда чарадан эьменни терг авунай ва адаз зиян гунай РФ-дин Уголовный Кодексада уголовный жавабдарвилиз члугун, гьатта дустагьда тунни кьалурнава.

